

Değerli Atatürkçü Düşün Dostları,

Yeni bir yıla girerken heyecanla, sevinçle ve geleceğe umutla dolu bir sayıyla sizlerle buluşmak isterdik.

Ne yazık ki sorunların, endişelerin, umutların ve beklentilerin yarattığı karmaşa içinde yeni bir yıla giriyoruz.

Yerel yönetim seçimleri ile umutlandık ama halkın iradesini yok sayan hukuksuz kayyum atamaları, tutuklamalar ve belediyelerin gelirlerine el koyma girişimleri...

Her geçen gün ağırlaşan yaşam koşulları...

Çalışanların ve emeklilerin açlık ve yoksulluk sınırının altında verdikleri yaşam mücadeleleri...

Toplumsal muhalefete ve gazetecilere yönelen baskılar, gözaltılar, tutuklamalar...

Filistin'de yaşanan katliamlar karşısındaki sessizlik...

Suriye'de düne kadar terör örgütü kabul edilenlerle kurulan ilişkiler...

Bir kez daha iktidarın gerçek yüzünü ve amacını gösterdi, geleceğimiz için kaygılandık.

Bir kez daha görüldü ki

Ülkemizin ve Ulusumuzun aydınlık geleceği,

Ancak "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" ile var olacaktır.

Unutmayalım,

Milletin bağımsızlığını ve geleceğini, ancak milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

2025 yılında,

Demokratik Laik Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş ve aydınlık geleceğine doğru,

Bu sürecin mağduru tüm kesimlerin, özellikle genç kuşaklarla da çoğalarak

Atatürkçü Düşünce yolunda buluşmak ve hep birlikte yürümek dileğiyle...

M. Tevfik KIZGINKAYA

ATATÜRKÇÜ
DÜŞÜNCE
DERNEĞİ

İmtiyaz Sahibi
Mustafa Hüsnü BOZKURT

Yazı İşleri Müdürü
Durur GÖK

Editör
M. Tevfik KIZGINKAYA

Yayın Kurulu Üyeleri
Durur GÖK, M. Tevfik KIZGINKAYA,
Hürriyet YAŞAR, Arda ÇELİK

Yayın Danışma Kurulu
Basri GÜRSOY, H. Uluç GÜRKAN, Niyazi
ALTUNYA, Erdal ÇALI, Feyzi COŞKUN,
Ali TARTANOĞLU

Hukuki İşlemlerden Sorumlu Danışman
Av. Mustafa Özgür Kırdar

Sosyal Medya Sorumlusu
Arda ÇELİK

Kapak Tasarımı
BAŞAK MATBAACILIK TANITIM
HİZMETLERİ İTH.İHR.A.Ş.

Yönetim Yeri: Büyük Esat Mah. Uğur Mumcu Cad.
Uğur Mumcu Sokağı No: 24 Gaziosmanpaşa - Çankaya
Ankara Telefon: 0 312 232 43 44-232 43 25
Fax: 0 312 229 60 66
Web: www.add.org.tr

BAŞAK MATBAACILIK TANITIM
HİZMETLERİ İTH.İHR.A.Ş.
Grafik Tasarım Departmanı
Baskı: Anadolu Bulvarı Meka İş Merkezi
No: 5/7 Kat: 7 Gimat- Yenimahalle/Ankara

Basım Tarihi: Ocak 2025

Basım Türü: Yerel süreli (3 aylık)/ 64 sayfa
Dergide yer alan yazıların sorumluluğu
yazarlara aittir.
Para ile satılmaz.

04

*2025 Yılında Da Tek Yol
YENİDEN ATATÜRK
CUMHURİYETİ!*

Dr. Mustafa Hüsnü BOZKURT

06

*TEHLİKENİN
FARKINDA MISINIZ?*

Atatürkçü Düşünce Derneği

08

*ATATÜRK'ÜN DIŞ POLİTİKASI
MİSAK-I MİLLÎ'NİN İZİNDE
BİR KARARLILIK*

Gürkan ZENGİN

13

*2024 KASIM AYI SONU
İTİBARIYLA TÜRKİYE
EKONOMİSİ*

Dr. Ali TİGREL

17

*KÜRESEL DÜNYADA
TÜRKİYE'NİN EKONOMİK
KALKINMA YOLCULUĞU:
JEOPOLİTİK YÖNELİMLİ
BİR DÜNYADA DERSLER*

Can SELÇUKİ

21

SESLENİŞ

Uğur MUMCU

İçindekiler

22

*ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCENİN,
ÖRGÜTLENMENİN VE
EYLEMİN ADI
MUAMMER AKSOY*

Öner YAĞCI

27

*UĞUR MUMCU'YU
YAŞATMAK*

Barış TERKOĞLU

30

*DEVLET, DEMOKRASİ VE
HUKUK*

Av. Dr. Başar YALTI

33

YEREL YÖNETİMLERDEN

Faruk DEMİR

34 *YEREL YÖNETİMLERDEN*
Serhat TÜRKEL

35 *YEREL YÖNETİMLERDEN*
Onursal ADIGÜZEL

36 *YEREL YÖNETİMLERDEN*
Doç. Dr. Ayşegül OVALIOĞLU

37 *YEREL YÖNETİMLERDEN*
Vahap AKAY

38 *YEREL YÖNETİMLERDEN*
Ümit UYSAL

39 *3 MART DEVRİM YASALARI
BUGÜNÜ DE AYDINLATIYOR*
B. Safa YENİCE

42 *BİLİNÇLİ BİREYLERDİR
TOPLUMU GÜÇLÜ YAPAN*
Aydın ESEN

45 *YAPAY ZEKÂ:
RÜYA İLE KARABASAN*
Prof. Dr. Haluk ŞAHİN

48 *TİYATRO MU, DRAM MI?*
Tamer LEVENT

51 *YOLDA ONLAR DA VARDI*
Ülkan ŞANLITÜRK

54-55 *KİTAP TANITIM*
Nüket Aşkın, Kelimelerde Saklı Feryatlarla
10 Kasım '38
Ahmet Gürel, Devrim Şehidi Kubilay

56 *BİZDEN HABERLER*

2025 Yılında Da Tek Yol YENİDEN ATATÜRK CUMHURİYETİ!

Dr. Mustafa Hüsnü BOZKURT

Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Başkanı

AKP'nin yıllardır sürdürdüğü kin ve nefret söylemleri ile milletimiz öylesine ayırışmış durumdaki, maalesef artık acıları ve sevinçleri bile ortaklaştıramıyor, birlikte yaşayamıyoruz. Bu nedenle, çözülmesi gereken en önemli sorunumuzun İç Cephemizdeki dağınıklık, çözümünün de Atatürk'ün akıl ve bilim yoluna girerek Yeniden Atatürk Cumhuriyeti'ne ulaşmak olduğu çok açık.

C umhuriyetimizin 101 yaşını doldurduğu 2024 yılını; içte, borca batmış bir hazine, üretimden kopmuş krizden krize sürüklenen bir ekonomi, çökmüş bir eğitim sistemi, adalet dağıtamayan bir yargı düzeni, yaralı bir demokrasi, sivil ve asker aşırı politize olmuş bir bürokrasi ve halkın güvenini büyük ölçüde yitirmiş bir iktidar yönetiminde, dışta ise, emperyalizmin 21. yüz yılın Sevri olarak yürürlüğe soktuğu Büyük Ortadoğu Projesi'nin (BOP) adım adım yürüdüğü,

Afganistan, Irak ve Libya'nın ardından Suriye'nin de halledildiği, sıranın İran'a geldiği ve nihai hedefinin -haritası ile sabit olduğu üzere- ülkemiz olduğunun olanca açıklığı ile ortaya çıktığı bir ortamda uğurladık yazık ki.

İçteki ve dıştaki bu olumsuz tablo, emperyalizm taşeronu akıl fukaralarının "hilafet" çığırkanlıklarından tarikat ve cemaatlerin kamu kaynakları ile beslenip devlet kadrolarına yerleşmelerine, Tevhid-i Tedrisat Ka-

nunu'nu yok sayan Diyanet Akademisi'nden ÇEDES ucubesi ile okullara imam sokulmasına, "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" ile eğitim sisteminin bilimsel temellerinden koparılmasından çocuklarımızın geleceklerini yurt dışında aramak zorunda bırakılmalarına kadar ısrarla yürütülen yanlış politikalarla giderek ağırlaşıyor.

1950'den itibaren karşı devrimci iktidarların Kemalist Aydınlanma Devrimlerini işlevsizleştirme gayretleri ve son 22 yılın Laik Cumhuriyetin altını oyan yönetim anlayışı sonucu yitirilen Cumhuriyet kazanımlarına bakıldığında, derneğimizin kurucu önderleri Muammer Aksoy, Bahriye Üçok, Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı gibi Kemalist Devrimcilerin ve birçok Cumhuriyet aydınının neden katledildikleri herhalde artık herkes tarafından anlaşılmalı olmalıdır.

Emperyalizmin Cumhuriyet'imizi güdümünde bir din devletine dönüştürme ham hayalinin gönüllü hizmetkarları karşı devrim güçlerinin bu menfur çabalarının yarattığı tahribat yanında AKP'nin yıllardır sürdürdüğü kin ve nefret söylemleri ile milletimiz öylesine ayrışmış durumdaki, maalesef artık acıları ve sevinçleri bile ortaklaştıramıyor, birlikte yaşamıyoruz. Bu nedenle, çözülmesi gereken en önemli sorununun İç Cephemizdeki dağınıklık, çözümünün de Atatürk'ün akıl ve bilim yoluna girerek Yeniden Atatürk Cumhuriyeti'ne ulaşmak olduğu çok açık.

Tarih boyunca yaşadığı tüm zorlukları aşmayı başarmış Aziz Milletimiz, 103 yıl önce nasıl dünyanın ilk Antiemperyalist Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nı zaferle sonuçlandırarak Türkiye Cumhuriyeti'ni yoktan var etmişse doğru yol haritası, doğru kadro ve doğru liderlikle Yeniden Atatürk Cumhuriyeti'ne ulaşmayı da mutlaka başaracaktır.

Günümüzün Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olma azim ve kararlılığındaki Atatürkçü Düşünce Derneği olarak Kemalizm pusulası ile aydınlık yarınlara ulaşacağımıza yürekten inanıyor, 2025 yılının Ulusumuza barış, erinç ve gönenc getirmesini diliyoruz.

“
Çözülmesi gereken en önemli sorununun İç Cephemizdeki dağınıklık, çözümünün de Atatürk'ün akıl ve bilim yoluna girerek Yeniden Atatürk Cumhuriyeti'ne ulaşmak olduğu çok açık.
”

TEHLİKENİN FARKINDA MISINIZ?

Suriye’de yaşananlar bağlamında bölgemizdeki ve dünyadaki son gelişmelerden alınacak çok ders olduğu açıktır.

İlk ders; 2011’den itibaren -tüm uyarılara karşın- uygulanan yanlış politikaların ve yapılan vahim hataların bedeli olarak, başta güneyimizdeki kukla terör devletçikleri ve demografik yapımızı tarumar eden milyonlarca sığınmacı olmak üzere çok ciddi bir dizi sorunla karşı karşıya kaldığımız ve bu sorunları; borca batmış bir hazine, üretimden kopmuş krizden krize sürüklenen bir ekonomi, çökmüş bir eğitim sistemi, adalet dağıtmayan bir yargı düzeni, yaralı bir demokrasi, sivil ve asker aşırı politize olmuş bir bürokrasi ve halkın güvenini büyük ölçüde yitirmiş bir iktidarla aşmak zorunda olduğumuzdur.

İkinci ders; 21. yüzyılın Sevr’i olarak yürürlüğe sokulan ve ABD Dışişleri Bakanı C. Rice’in Ağustos 2003’de açıkladığı üzere, Kuzey Afrika’dan Çin sınırına kadar 22 ülkenin -etnisite, din ve mezhep temelinde parçalanarak- sınırlarının ve rejimlerinin değiştirilme-

sini amaçlayan Büyük Ortadoğu Projesi’nin (BOP) adım adım yürüdüğünün, Afganistan, Irak ve Libya’nın ardından Suriye’nin de hal edildiğinin, sıranın İran’a geldiğinin ve nihai hedefinin ülkemiz -haritası ile sabittir- olduğunun görülmesi gerektiğidir.

Üçüncü ve en önemli ders ise, hep öyleydi ama asıl şimdi, Türkiye için izlenecek tek yolun **Atatürkçü Düşünce Sistemi (Kemalizm)** olduğu ve BOP’un ancak, akıl ve bilim rehberliğinde Laik Cumhuriyet, Antiemperyalist ve Üniter Ulus Devlet, Ulusal Birlik, Hukuk Devleti ve Demokrasi güçlendirilerek engellenebileceğidir.

Yıllardır ülkemizi yönetenler keşke, Büyük Atatürk’ün eşsiz dehasıyla paha biçilmez deneyimlerinden süzdüğü altın değerindeki;

- **Komşularımızın iç işlerine karışmayın!**
- **Kuzey komşumuz (SSCB-Rusya) ile iyi geçinin!**
- **Arap ülkelerinin aralarındaki mezhep çatışmalarında taraf olmayın!**
- **Sorulmadan akıl vermeyin!**
- **Emperyalist ülkelerin planlarına alet olmayın!**

Öğütlerine uysalar, O’nun devleti maceracılıktan uzak durarak namus ve liyakatle, akıl ve bilimle yönettiği için başarılı olduğunu görebilselerdi..

Herhalde artık herkes anlamış olmalıdır; coğrafyamızda, Üniter Ulus Devlet değilseviz, “Laik, Demokratik, Sosyal, Hukuk Devleti” niteliklerine sahip bir rejiminiz, sağlam bir iç cepheniz, güçlü ve siyasi etkilere kapalı bir ordunuz yoksa, halkınız uluslaşmamışsa, bölge devletleri olarak (1934 Balkan Antantı,

1937 Sadabat Paktı gibi) saldırmazlık ve işbirliği örgütleri de kurmamışsanız bağımsız bir devlet olmayı sürdürmeniz de, emperyalizmin saldırılarından korunmanız da, barış içinde yaşamamız da, bütün kalmanız da zor, hatta olanaksızdır.

Sahaya bakıldığında görülen, İsrail'in önünün açıldığı, "Arz-ı Mev'ud" (Ken'an Diyarı) hedefine yürüme motivasyonunun güçlendiği, topraklarını genişletmeye devam edeceği, batıya petrol ve gaz akışının güvenceye alındığı, tıpkı Afganistan, Irak ve Libya gibi Suriye'nin de daha uzun yıllar kan gölü olmaya devam edeceği ve bölgenin kolay kolay istikrara kavuşamayacağıdır.

Önderinin başına 10 milyon dolar ödül koyduğu HTŞ ile anlaşıp diğer selefti örgütlerin ve yıllardır eğitip donattığı PYD (YPG)'nin katkılarıyla parçalayarak sınırlarını ve rejimini değiştirdiği Suriye'yi (tıpkı Afganistan'ı Taliban'a teslim ettiği gibi) görünürde bu örgütlere (aslında İsrail'e) teslim eden ABD gibi bir ülkeye güvenip -yine- peşine takılarak kazançlı çıkma hayaline kapılmak büyük hata olur.

Diğer büyük güçlerin tavırları; örneğin Çin'in sessizliği, Rusya'nın 60 küsur yıllık müttefikini ortada bırakması, İngiltere'nin perde gerisinde her zamanki işini yapması ve Almanya dahil AB ülkelerinin suya sabuna dokunmayışları gerçekten ibret vericidir.

Bir o kadar ibret verici olan da birkaç gündür dünyaya herkesin verilen rolü oynadığı, üzerinde anlaşmaya varılmış bir senaryo ile çekilip yıllardır sürdürülen bir dizi filmin Suriye bölümünün izlettirilmekte olduğudur.

Unutulmamalıdır; İngiltere Başbakanı Lord Palmerston'un (1784-1865) İngiltere parlamentosunun girişinde de yer alan "İngilte-

re'nin daimi dostu yoktur. İngiltere'nin daimi düşmanı da yoktur. İngiltere'nin daima çıkarları vardır." sözü, başta ABD bütün emperyalist ülkeler için geçerlidir. (İsrail bu konuda örnek gösterilemez, çünkü İsrail, ABD'nin dostu ya da müttefiki değil, adeta 51. eyaleti, Orta Doğu'daki uç beyliğidir.)

Durum ciddidir.

Kamuoyu doğru bilgilerle aydınlatılmalı, iç cephe bütünlüğü sağlanmalıdır. "Geri Kabul Anlaşması" iptal edilmeli, sığınmacıları ülkelere gönderme planı hemen devreye sokulmalı, kevgire dönmüş sınırlarımız titizlikle korunmalıdır. Boş böbürlenmeler bırakılmalı, anlak kimi gelişmeleri iç politika malzemesi olarak kullanma fırsatçılığına düşülmemeli, "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi ve "Devlet Aklı" ile yaşananlar doğru okunup ABD-İsrail-PYD ittifakının bölge planlarına karşı önlem alınmalıdır.

Türk Ulusu 102 yıl önce olduğu gibi yine emperyalizmi ve uşaklarını hüsrana uğratacak, Türkiye Cumhuriyeti'nin illebet payidar kalacağını dahili ve harici bütün bedhahlara gösterecektir.

12 Aralık 2024

Atatürkçü Düşünce Derneği

Genel Merkezi

ATATÜRK'ÜN DIŞ POLİTİKASI MİSAK-I MİLLÎ'NİN İZİNDE BİR KARARLILIK

 Gürkan ZENGİN
Gazeteci, Yazar

Atatürk dönemindeki dış politika prensiplerinden birisi gerçekçilik ise bir diğeri ataklıktır. Bir reel politik dehası olan Atatürk, şartlar elverdiğinde elden çıkan vatan topraklarının esas sahibine iadesi için hamle yapmaktan çekinmemiştir. Bunun iki büyük örneği Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve Hatay'ın anavataına katılmasında gösterdiği kararlılıktır.

Bugüne kadar işittiğim en güzel milliyetçilik tarifi Turan Güneş'e aittir. Kıbrıs Barış Harekâtı'nı gerçekleştiren CHP liderliğindeki hükümetin Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in sözü şudur: "**Milliyetçilik, Ahmet'in Mehmet'in hakkını gâvura yedirmemektir.**"¹

Esasen, Millî Mücadele de Ahmet'in Mehmet'in hakkını gâvura yedirmemek için verilmiş, Mustafa Kemal Paşa'nın ifadesiyle, 'yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletin verdiği mücadeledir.

İstiklâl Harbî'nin ve sonrasında ilan edilen Cumhuriyet döneminin iki temel düsturu oldu: İrâde-i milliye ve istiklâl-i tam. Atatürk'ün Nutuk'taki sözleri şöyle:

"İstiklâl-i tam bizim bugün deruhte ettiğimiz vazifenin ruh-ı aslisidir. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı deruhte edilmiştir."²

Millî sınırlar içinde bir vatan ve tam bağımsızlık hedefiyle yola çıkan öncüler Kurtuluş Savaşı'ndan sonra millî menfaatler ve gerçek-

¹ Cemal Fedari, Turan Güneş- Kandıralı Profesör, Kadim Yayınları, 1. Baskı, Ekim 2012,, s. 328

² Nutuk, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, 1989, s. 415

çilik zeminine oturmuş bir dış politika takip ettiler. Millî sınırlardan kasıt Misak-ı Millî sınırlarıdır. Misak-ı Millî, İstiklal Harbî'nin başında Ankara'da Mustafa Kemal tarafından kaleme alınmış, daha sonra İstanbul'daki Meclis-i Mebusan tarafından 28 Ocak 1920'de kabul edilmişti. Daha birinci maddesinde devletin yeni sınırları şu ifadelerle tarif edilmişti:

*"Devlet-i Osmâniyye'nin münhasıran Arab ekseriyyetiyle meskûn olub 30 Teşrin-i evvel 1918 tarihli mütârekenin hîn-i akdinde muhâsım orduların işgâli altında kalan aksâmının mukadderâtı ahâlisinin serbestçe beyân edecekleri ârâya tevfiğân ta'yin edilmek lazım geleceğinden mezkûr hatt-ı mütâreke dâhil ve hâricinde³ dînen, ırken, emelen müttehid ve yek diğerine karşı hürmet-i mütekâbile ve fedâkârlık hissiyâtiyle meşhûn ve hukûk-ı ırkiyye ve ictimâ'iyeleriyle şerâit-i muhiyyelerine tamâmiyle ri'âyetkâr 'Osmanlı-İslâm ekseriyyetiyle meskûn bulunan aksâmın hey'et-i mecmû'ası hakîkaten veya hükmen hiçbir sebeble tefrîk kabul etmez bir küldür."*⁴

Bu tarifle Millî Mücadele kadrosu, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış olsa da kabul edebileceği vatan toprağının asgari sınırını dünyaya ilan ediyordu. Bunlar yenilmişlik duygusu yaşamayan **"ya istiklâl ya ölüm"** düsturuyla yola çıkmış bir kadronun **"vazgeçmem"** dediği topraklardı.

Misak-ı Millî metninde bu topraklar üzerinde yaşayan "Osmanlı İslâm ekseriyeti" ifadesinden kasıt da Türkler ve Kürtlerdir. Coğrafi olarak bakıldığında ise Kerkük ve Süleymaniye'yi de içine alan Musul vilayeti ve İskenderun Sancağı (Hatay) elbette bu sınırlara dahildir. Misak-ı Millî sınırlarını belirleyen bir faktörlerden biri 30 Ekim 1918'de Mondros Mütârekası imzalandığında Türk askerinin bulunduğu yerlerdir.⁵ İngilizler, Nutuk'ta da belirtildiği üzere "mütâreke ahkâmına riâyete lüzum görmeyerek" ateşkes hattından

daha ileriye doğru işgallerine devam etmişlerdi. Mustafa Kemal ve yanındaki kadro bu oldubittiği kabul etmemiş, Anadolu'da Kurtuluş Savaşı devam ederken o sahaya fiilen müdahale etme gayretine girmişlerdi. Nitekim 01 Şubat 1922'de Mustafa Kemal ve Fevzi Çakmak paşalar, Yarbay Şefik Özdemir Bey'i Irak'ın kuzeyine göndermişti. Kendisine verilen görev, İngilizleri Misak-ı Millî sınırlarının dışına çıkartmaktı. 31 Ağustos 1922'de Şefik Bey, Kuzey Irak'ta Derbent Savaşı'nda İngilizlere ağır darbe vurdu. Musul, Kerkük ve Süleymaniye'yi kontrol altına almıştı.⁶

Sonuçta, 1923'te Lozan'da bu bölgeler Türkiye'ye bırakılmadı, zaman içinde güç dengeleri Musul vilayetinin bütünüyle devletin elinden çıkmasıyla sonuçlandı. Denilebilir ki gerçekçilik zeminindeki dış politikanın sınırını devletin o gün sahip olduğu kuvvet belirlemiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Mustafa Kemal ve arkadaşları eldeki güç nispetinde "vatan" bildikleri toprakların elde tutulması için azami gayreti göstermekten çekinmemiştir.

Atatürk dış politikası, "devletin kuruluş belgesi" olarak nitelendirilen Lozan'ı bile bir "son" olarak görmemiş, Lozan'da güç dengelerinin bir neticesi olarak alamadıkları vatan topraklarının peşini, aşağıda örnekleri görüleceği üzere bırakmamıştır. Mustafa Kemal Paşa, Misak-ı Millî'de belirlenen hedeflerden son nefesine kadar vazgeçmeyecektir.

Nitekim, Atatürk dönemindeki dış politika prensiplerinden birisi gerçekçilik ise bir diğeri ataklıktır. Bir reel politik dehası olan Atatürk, şartlar elverdiğinde elden çıkan vatan topraklarının esas sahibine iadesi için hamle yapmaktan çekinmemiştir. Bunun iki büyük örneği Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve Hatay'ın anavata katılmasında gösterdiği kararlılıktır.

Boğazlar Meselesinde Atatürk Politikası

Lozan Anlaşması yukarıda da vurgulandığı üzere Türk devletinin kuruluş belgesidir. Peki Lozan'da bizim olan İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında tam hakimiyet sağlayabilmiş miydik? Memleketin bu en hassas noktalarında bağımsızlığın icabı bütünüyle tahakkuk etmiş miydi? Hayır, etmemişti. Edememişti.

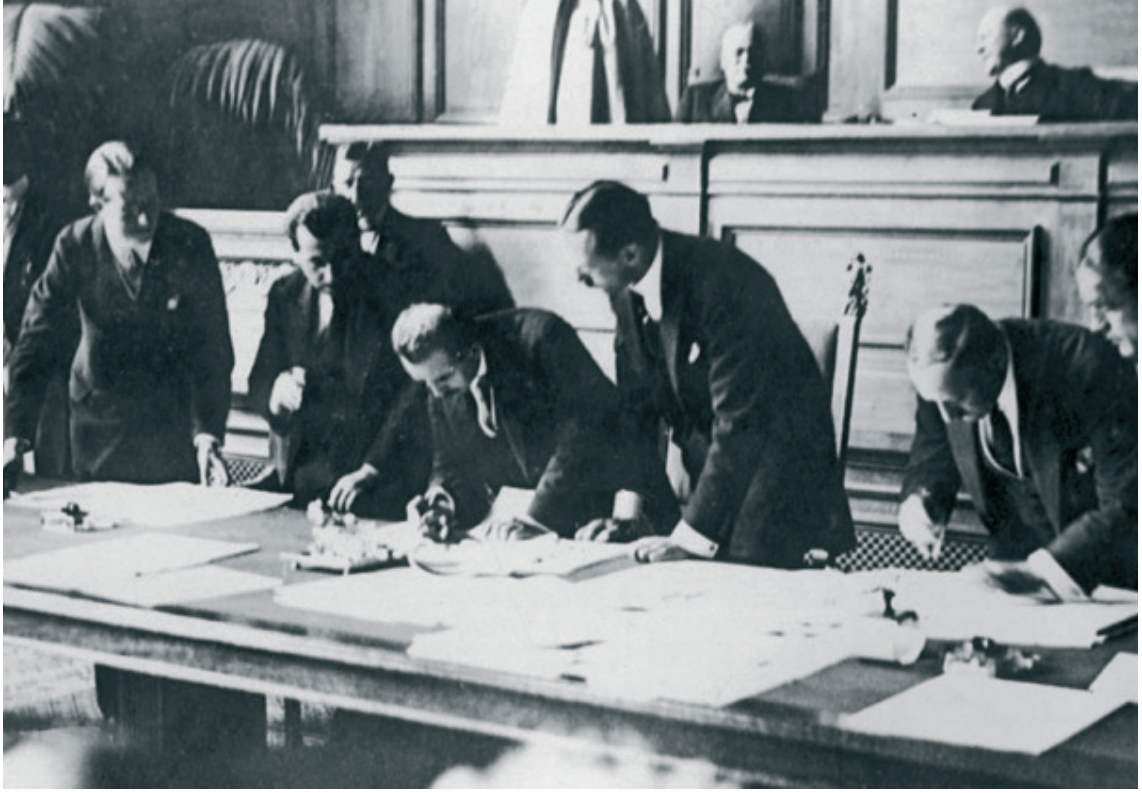
millî sınırlar, Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihindeki sınırlarımız olarak tanımlanmıştır.

⁶ Erhan Afyoncu, Sabah, 16 Ekim 2016

³ 'Haricinde' kelimesi Ankara'dan gönderilen metinde yoktu. İstanbul'da eklenmişti. Mustafa Kemal buna itiraz etmiştir. Bu konuyla ilgili olarak bkz. Doğu Perinçek, Atatürk'ün Kaleminden Suriye ve Irak, s.26-27.

⁴ Mustafa Kemal Paşa, 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelişinin hemen ertesinde Ankara eşrafına hitaben yaptığı konuşmada bu sınırlara biraz daha açıklık getirmişti. Şöyle diyordu: " Bu sınır İskenderun Körfezi güneyinden Antakya'dan, Halep ile Katma istasyonu arasında Cerablus güneyinde Fırat nehrine ulaşır. Oradan Deyr-ez Zor'a iner. Buradan, Doğu'ya yönelerek Musul, Kerkük ve Süleymaniye'yi içine alır. Bu sınır ordumuz tarafından silahla müdafaa olunduğu gibi aynı zamanda Türk ve Kürt unsurlarla meskûn vatanımızın kısımlarıdır." (Taha Akyol, Bilinmeyen Lozan, s. 247)

⁵ Daha 11 Eylül 1919 tarihli Sivas Kongre Bildirisi'nin 1. maddesinde

Tablo şuydu:

Lozan Boğazlar Sözleşmesi başlıca üç ilkeye dayandırılmaktaydı:

- a) Karadeniz Boğazı'nın her iki kıyısından 15'er kilometre, Gelibolu Yarımadası, Çanakkale Boğazı'nın Asya kıyısından itibaren 20 kilometre, Marmara Denizi'ndeki adalar ve Ege Denizi'ndeki bazı adalar askersiz duruma getiriliyordu. Bu bölgelerde tahkimat yapmak, sürekli topçu tesisleri bulundurmamak, askeri hava ve deniz üssü bulundurmamak yasaklanıyordu. Söz konusu bölgelerde, polis ve jandarma birlikleri ile 12.000 kişilik bir kuvvet dışında asker bulundurmamak da yasaktı.
- b) Bu sözleşmeyle kurulan Boğazlar Komisyonu, Boğazlardan geçişi denetim altında tutmak ve gerekli bilgileri vermekle görevlendirilmişti.
- c) Boğazların ve dolaylarının askersiz duruma getirilmesi Türkiye için esaslı bir sakinleşme ve tehlike oluşturuyordu...⁷

Özet olarak, Lozan'da varılan anlaşma gereğince, Çanakkale ile İstanbul Boğazlarının kıyılardan itibaren 15-20 kilometrelik bir kısmı askersizleştirilecekti. İstanbul'un Yeniköy

veya Beykoz ilçelerinde bile asker bulundurmamak yasaklanıyordu.

Peki Mustafa Kemal Paşa ülkenin egemenlik haklarını ihlâl eden bu duruma rağmen Lozan Anlaşmasını neden kabul etti?

Çünkü gerçekçi bir insandı. O gün için alabilececeklerini alıyor, alamayacaklarını gelecek bir tarihe bırakıyor, devlete ve millete ayakları üzerinde durabileceği zamanı kazandırmaya çalışıyordu. '10 yıl süren Savaş'tan sonra devletin de milletin de şiddetle ihtiyacı olan barış dolu zamanlar..

Boğazların silahsızlandırılmış olması yeni devleti özellikle 1930'ların başından itibaren tedirgin ediyordu. Zira uluslararası ilişkilerde barış ortamının giderek bozulmaya başladığı bir iklim beliriyordu. Almanya ve İtalya uluslararası statünün bozulmasına dönük hamleler yapmaya başlamıştı. Türkiye Cumhuriyeti, ülkenin bu en hassas bölgesinin böyle savunmasız kalmasından rahatsızdı. Türk hükümeti 1933 yılında Londra'da toplanan Silahsızlanma Konferansı'nı bu kaygılarını dile getirmek için bir zemin olarak gördü ve Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesi talebini ilk kez orada dile getirdi.

Atatürk dış politikası ortaya çıkmakta olan Avrupa krizini görüyor, bunu fırsata çevir-

⁷ Hüner Tuncer, Atatürk Döneminde Türk Dış Politikası, s. 82, 88-89,

menin yollarını arıyordu. Bu talep o günlerde destek görmedi.

Mustafa Kemal Paşa'nın harekete geçmesi için uygun şartlar 1935'ten itibaren ortaya çıkmaya başladı. Mussolini'nin önderliğindeki İtalya Habeşistan'a saldırması,

Almanya'da Hitler'in Versay Anlaşması'na rağmen Ren bölgesini silahlandırma niyetleri hem İngiltere ve Fransa'yı hem de Sovyetler Birliği'ni tedirgin ediyordu. Akdeniz dengeleri, Boğazların güvenliği önemli hale gelmeye başladı.

Türkiye'den istenen desteğe karşı Ankara, Lozan'daki kısıtlamaları hatırlatıyor, bunların kaldırılmasında ısrar ediyordu.

Türkiye'nin 1933'ten itibaren dile getirdiği taleplere artık daha fazla kulak vermeye, Türkiye'nin kendi toprağı olan Boğazlara asker sokabilmesinin kendi çıkarlarına da uygun olduğunu görmeye başladılar. Nihayet Türkiye'nin talebini kabul edip 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni imzaladılar.

Böylece Türkiye Lozan'da elde edemediği çok önemli bir egemenlik hakkına kavuşmuş oldu.

Atatürk hayatının sonuna kadar bir Türk milliyetçisi olarak yaşadı, hayata gözlerini bir Türk milliyetçisi olarak yumdu. Ona pasifizm atfetmek mümkün değildir. M. Kemal Paşa, yeri ve zamanı geldiğinde ülkesinin millî çıkarlarını takipten geri durmamıştır.

Bunun bir başka örneğini İsmet Paşa ile aralarında ilk kez derin görüş ayrılıklarının patlak vermesine sebep olan Hatay konusunda vermiştir. Hatay, bugün anavatanın sınırları içindeyse bu durum tamamıyla Atatürk'ün şartları doğru okuyup doğru zamanda doğru hamleler yapmış olmasının bir sonucudur. Hatay, anavatanına Atatürk'ün şahsî mücadelesinin bir neticesi olarak katılmıştır.

Hatay Meselesinde Atatürk Politikası

20 Ekim 1921 tarihinde Fransa ile imzalanan Ankara İtilâfnamesine okurların dikkatini çekelim. Ankara'daki hükümet açısından o tarihte son derece önemli bir mutabakat metniydi. Bu İtilâfnameyle Türkiye ile Fransa arasındaki savaş durumuna son verileceği belirtiliyordu. İki devlet esirleri de mübadele edecekti. Bu anlaşma esasen Millî Kuvvet-

lerin Sakarya'da elde ettiği zaferin bir sonucuydu. Bu zafer Fransızları artık Anadolu macerasından çekilmeye zorlamış, Ankara hükümetinin karşısındaki İngiliz-Fransız cephesini de parçalamıştı.

İtilâfnameyle Türkiye ile Suriye arasında yeni bir sınır hattı saptanıyordu. İskenderun sancağı Fransa'nın mandası durumundaki Suriye'ye terk ediliyordu. İskenderun Sancağı, bugünkü Hatay'ı içine almaktadır. Ankara Hükümeti'nin İskenderun Sancağı'na dair alabildiği tek taviz buraya özerklik verilmesi için gerekli zemini sağlayacak bazı hükümler koydurtabilmek olmuştu.⁸ Buna göre, İskenderun bölge için "özel bir yönetim" oluşturulacaktı.

Ama Ankara hükümetinin bu anlaşmaya ihtiyacı vardı. Bununla hem Doğu ile Güney cephelerindeki durum istikrara kavuşturulmuş oluyor, hem Fransa Ankara hükümetini tanımış oluyor, dahası Misak-ı Millî hedeflerinin bir kısmına da erişilmiş oluyordu.⁹ Fransızlar, Adana, Mersin, Osmaniye, Kilis ve Antep'i boşaltıp Türklere iade edeceklerdi. M. Kemal Nutuk'ta, "**...ecza-yı vatanımızın kıymetli parçalarını işgalden tahlis etmiş olduk. Bu İtilâfname ile amal-i milliyemiz, ilk defa olarak düvel-i garbiyeden biri tarafından tasdik ve ifade edilmiş oldu**" diyor.¹⁰

Bunca önemli kazanımlarına rağmen bu İtilâfname Türkiye açısından önemli bir özveriydi. Çünkü Hatay, Misak-ı Millî sınırları içinde yer alan, dahası Türk nüfusun çoğunlukta olduğu bir yerdi. "İskenderun Sancağı" denilen bölge 27 Kasım 1918 tarihinde merkezi Beyrut'ta bulunan Fransa Yüksek Komiserliği'nin çıkardığı bir kararnameyle İskenderun merkez alınarak Antakya ile Reyhanlı'yı içine alacak şekilde kurulmuştu.¹¹ Mustafa Kemal Paşa, Ankara İtilâfnamesini kabul ederek bu bölgelerin vatan topraklarının dışında kalmasına onay vermiş oluyordu. Bu durum Lozan'da da değişmemişti.

Misak-ı Millî'ye sonuna kadar bağlı kalmış bir lider, vatansever bir kumandan bunu nasıl yapabilmmişti? Yapmıştı, zira Mustafa Kemal Paşa dış politikada zamana ve zemine göre, bu iki faktörün dayattığı gerçekle-

⁸ Hüner Tuncer, aynı kaynak, s. 157

⁹ Hüner Tuncer, Atatürk Döneminde Türk Dış Politikası, Sia Yayınları, 1. Baskı, Temmuz 2021, s. 55, 56

¹⁰ Nutuk, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Atatürk Araştırma Merkezi, 1989, s. 416

¹¹ Hüner Tuncer, aynı kaynak, s. 157

re göre kartlarını oynamasını bilen biriydi. Beklemesini, fırsat kollamasını bilen doğru zamanı gördüğü atan da harekete geçmekte tereddüt etmeyen bir liderdi.

Lozan görüşmeleri sırasında 15 Mart 1923 tarihinde Adana'ya gelen Mustafa Kemal, kendisini karşılayan Sancaklılara, **“Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalmaz. Günü gelecek, siz de kurtulacaksınız”** demiştir.

Sözünü de tutmuştur.

“Yurtta Sulh Cihanda Sulh”

Atatürk'ün “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” sözü bugünkü dış politikaya dair tartışma süreçlerinde adeta bir istismar aracı olarak kullanılıyor. Bu sözün söylendiği tarih Nisan 1931'dir. Avrupa'da faşizm tehlikesinin yükseldiği, Almanya'da Hitler'in, İtalya'da Mussoli'nin kıtayı bir kez daha kan gölüne çevirmeye hazırlandıkları bir dönem. “Uçurumun kenarında yıkık bir ülke, türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar ve yıllarca süren Savaş'tan yeni çıkmış bir ülkenin Cumhurbaşkanı'nın sözleridir bunlar. Başka ne diyebilirdi ki... Cumhuriyet'in ilânının üzerinden henüz 10 yıl bile geçmemiştir. Ayakları üzerinde durmaya çalışan devletin yeni bir harbi kaldıracak takati yoktur. Bilâkis, istiklâlini aslanın, değil ağzından midesinden çekip almış devlet yaralarını sarmakla meşguldür. Devletin ayaklarının üzerinde durabilmesi için uzun barış zamanlarına ihtiyacı vardır.

Gayet açıktır ki “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” sözü o gün için de bugün için de geçerliliğini, anlamını koruyan bir barış çağrısıdır. Bu sözün, Türkiye'nin etrafında olup bitenler karşısında pasif kalması, bölgenin bir kez daha emperyalist bir saldırıyla karşı karşıya kaldığı bir dönemde 'biz kendi işimize/içimize bakalım' anlamında tefsir edilmesi kadar yanlış bir şey yoktur. Yurtta Sulh Cihanda Sulh sözünü söyleyen bir liderin şartlar elverdiğinde veya ülkesi için riskler veya fırsatlar gördüğünde ne hamleler yapabildiğini yukarıda izah ettik.

Misâk-ı Millî sınırları içinde bulunmasına rağmen Musul'u ve Hatay'ı vatan toprağı dışında bırakan, Boğazlarda devletin egemenlik haklarını ihlâl eden Lozan Barış Anlaş-

ması'na evet demiş olması zamanı ve şartları dikkate alarak hareket eden gerçekçiliğinin; bu tarihten bir on yıl sonra hem Boğazlardaki egemenlik haklarımızın iadesinde hem de İskenderun Sancağı'nın yeniden vatan topraklarına katılmasında sergilediği atak tavır ise onun millî hedeflerden gözünü, gönlünü ve aklını hiçbir vakit ayırmadığının kanıtıdır. Atatürk, 1923'te Lozan'da millî vicdanın kabul etmediği dayatmaları 1938'de ölümüne kadar tek tek gidermeye uğraşmış, ustalık gerektiren hamlelerle Boğazlardaki eksik egemenlik sorununu çözmüş, Hatay'ı kurşun atmadan yeniden anavata katmaya bilmiştir. Şartları elverişli gördüğünde silahlı kararlılık göstermekten çekinmemiştir. Hatay dosyasında İsmet Paşa'nın itirazlarına rağmen Fransa'ya karşı izlediği politika bunun bir örneğidir.

Tekrar edelim ki Mustafa Kemal Atatürk, Misak-ı Millî'ye sonuna kadar bağlı kalmış, kendisinden sonra Türkiye'yi yöneteceklere de bunu bir miras ve hedef olarak bırakmış bir liderdir. Misak-ı Millî için söylediği şudur:

“Siyaset-i dahiliyemizde olduğu gibi siyaset-i haricimizde de umde-i esasiyemiz Misâk-ı Millî mevadından ibarettir.”¹²

Zannederim ki bugün Türk milletinin onun koltuğunda oturanlardan beklentisi tıpkı onun yaptığı gibi “Ahmet'in Mehmet'in hakkını gâvura yedirmemeleri” idir.

¹² Atatürk'ün Meclis'teki konuşmasından, 1 Mart 1922. Kaynak: Fahir Armaoğlu, Türk Dış Politikası Tarihi, s. 43

2024 KASIM AYI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE EKONOMİSİ

Dr. Ali TİGREL

DPT Eski Müsteşarı, Yazar

Türkiye aslında siyasi, ekonomik ve dış politika sorunlarının oluşturduğu üç boyutlu bir bunalım içindedir. Siyasi krizin ana nedeni, TBMM'ne ait olan Millet egemenliğini kullanma hakkının, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle büyük ölçüde tek kişinin eline geçmesidir.

Giriş

Cumhuriyet'imizin 101. yılına ulaştığımız noktada Türkiye ekonomisi gerçekten çok ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunuyor.

Türkiye ekonomisinin karşı karşıya bulunduğu temel sorunlar; kronik ve yüksek seviyedeki enflasyon, artan ve yaygınlaşan yoksulluk, ikiz açıklar, yurtdışı tasarrufların yetersizliği, giderek ağırlaşan iç ve dış borçlar, yetersiz seviyedeki net rezervler, TCMB'nin para politikası kararlarına ve düşen CDS pri-

mine rağmen yabancı kaynak girişinin yeterli ve beklenen seviyede olmaması, KKM ve KÖİ yükleri ve tüm bu ağır sorunlara karşı kapsamlı, gerçekçi, yapısal reformlara ağırlık veren bir programın izlenmemesidir.

Bu noktada vurgulamak gerekir ki ekonomi siyasetten ayrılmaz. Türkiye aynı zamanda çok sorunlu bir siyasi ortam içindedir ve bunun ekonomiye yansımaları tahminlerin çok ötesindedir. Yargının siyasallaştığı, kuvvetler ayrılığının işlevini kaybettiği, ifade özgürlüğünün kısıtlandığı, seçimlerin şeffaf bir şekilde

yapılmadığı ve nihayet rejimin büyük ölçüde otokraziye dönüştüğü bir ortamda karmaşık bir sistem olarak kabul ettiğimiz ekonominin sağlıklı bir analizinin yapılabilmesinin neredeyse olanaksız olduğu izahıtan varestedir.

Türkiye aynı zamanda çok sıkıntılı bir dış ilişkiler dönemi yaşamaktadır. Bunun nedeni dış politika ile dış ekonomik ilişkilerdeki yanlışlardan ve tutarsızlıklardan doğmuştur. Bu yüzden Türkiye'nin dünyadaki saygınlığı ve güvenilirliği de olumsuz yönde etkilenmiş, çok ciddi bir sığınmacı ve mülteci sorunu başımıza bela olmuş, ülkemiz birçok ülkeyle kavgalı duruma düşmüştür. Sonuçta, ekonomi yönetimine duyulan güven ciddi ölçüde sarsılmış, ülke risk primi artmış, ciddi düzeyde yabancı sermaye Türkiye'den kaçmış, dış kredi faizleri artmış, Türkiye'nin dış borçlarını döndürmesi zorlaşmıştır. İktidarın durumu düzeltmeye yönelik "ilkesiz" dış politika manevralarından da kısa sürede sonuç alması pek mümkün gözükmemektedir.

Yukarıdaki kısa açıklamalardan yola çıkarak söylenebilir ki gerek dış politika ekseninde gerekse de iç siyasette ortada olan ciddi sorunlar çözülmedikçe ekonominin arzu edildiği gibi düzlüğe çıkması çok zordur. Bu bağlamda vurgulamak gerekir ki bugünün Türkiye'sinde yapılması gereken doğru şeyler ile siyaseten doğrular maalesef örtüşmemekte, iç siyasette ve dış politikada hata yapılmaması yönündeki tüm çabalar hatadan çıkar bekleyenlere etkili olamamaktadır.

Genel Durum

- **Toplam Faktör Verimliliğinin (TVF) büyümeye katkısı giderek düşmektedir.** Beşerî sermaye, eğitim, sağlık harcamaları, okullaşma oranı, yaşam boyu öğrenme, teknoloji, bilgi ve iletişim, Ar-Ge, yenilikçilik, kurumsal kalite ve altyapının yer aldığı TVF'nin büyümeye katkısında iyileşme sağlanamamaktadır. Bu ciddi bir sorundur.
- 2024 yılının ikinci çeyreğinde yurtiçi üretim ve talepte gözlenen durgunluk ve gerileme üçüncü çeyrekte artarak devam etmiştir.
- Özel tüketim artış hızı 2023 ilk dokuz ayında yüzde 15 iken 2024 aynı döneminde yüzde 3,7'ye, sabit sermaye yatırım artışı ise aynı dönemlerde yüzde 8,1'den yüzde 2,7'ye gerilemiştir.
- 2024 yılının ilk dokuz ayında GSYH büyümesi yüzde 3,2'dir. 2024 yılında yüzde 3 civarında büyüme beklenmektedir.
- **2024 yılı Kasım ayı itibarıyla TÜFE yıllık artış hızı TÜİK'e göre yüzde 47,1, ENAG'a göre yüzde 86,76'dır.**
- **IMF'e göre 2024 yıl sonu TÜFE artış hızında Türkiye yüzde 43 ile 196 ülke arasında ilk altı içinde yer almaktadır.**
- **Büyümenin istikrarsız yapısı bağlamında ekonominin istihdam yaratma gücü yeterli olmaktan uzaktır.** İşgücü kalitesindeki yetersizlik, özel kesimin kalifiye işgücü talebinin karşılanamaması ne istihdamda ne de eğitimde olan genç nüfus fazlalığı, kayıt dışı işsizlik düzeyi ve göçmen sayısı dikkate alındığında TÜİK istihdam verilerinin gerçekleri yansıtmadığı sonucuna varılmaktadır.
- 2003 yılında kamuda istihdam edilenlerin çalışan nüfusa oranı yüzde 9.2 iken, bu oran 2023 yılında yüzde 16.1'e ulaşmıştır. Bir başka anlatımla, bugün kamuda çalışan nüfusun altıda birinin maaşı halktan toplanan vergilerle ödenmektedir. **Buna göre AKP iktidarının ekonomi politikası, Türkiye'deki siyasal İslam toplumunun en geniş haliyle, bir bütün olarak devletten geçirin hale getirilmesine dayanmaktadır.**
- **Türk-İş'e göre Kasım ayı itibarıyla açlık sınırı 20.562 TL, yoksulluk sınırı 66.976 TL'dir. Açlık sınırı, asgari ücretin (17.002 TL) 3.560 TL üzerindedir.**
- **Elimizdeki tüm göstergeler gelir dağılımının ücretliler aleyhine bozulmakta olduğunu göstermektedir.** TÜİK'e göre 2022'de hane halkının en zengin yüzde 5'i en yoksul yüzde 5'ten 26 kat fazla gelire sahiptir. **Orta sınıf yok olmaktadır.**
- İhracatın öncülüğünde büyüme politikası başarılı olmamıştır. TCMB TÜFE bazlı reel kurun 2024 yılının ilk on bir ayındaki ortalama değeri 61,6'dır. Bu değer 2023 yılının aynı döneminde 55,8 olmuştur. Enflasyonla mücadele kapsamında kısa vadeli döviz girişi teşvik edilerek kur değerli tutulmaktadır. Ancak bu tercih ihracatı olumsuz yönde etkilemektedir.
- 2024 Ocak-Ekim döneminde ödemeler dengesi 3.295 milyon dolar açık vermiştir.

Aynı dönemde ihracat yüzde 3,1 artmış, ithalat yüzde 7,2 azalmıştır. 2023 yılının aynı döneminde bu açık 36.052 milyon dolar idi. Cari açığındaki azalmada ara malı, enerji ve altın ithalatındaki azalma, seyahat gelirlerindeki artış etkili olmuştur. Ekonominin yavaşladığı, üretimin azaldığı bir dönemde cari açık aşağı yönlü seyretmektedir.

- Eylül 2024 itibariyle vadesine bir yıl ve daha az kalan dış borç miktarı 233.059 milyon dolar, yıllıklandırılmış cari açık 9.652 milyondur. Buna göre bir yıllık finansman ihtiyacı 242.711 milyon dolar olmaktadır.
- 2024 Haziran sonu itibariyle toplam dış borç stoku 511.975 milyar dolar ile GS-YH'nin yüzde 42,6'sına eşittir.
- Merkezi Yönetim Bütçesinin durumu endişe vericidir. Ocak-Ekim gerçekleşme verilerine göre bütçe açığı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 107,3 oranında artmış ve 1.260,3 milyar TL'ye ulaşmıştır. İlk on ayda bütçe giderleri yüzde 79,4 artarken faiz hariç giderlerdeki artış yüzde 77,3 olmuştur. **Faiz giderlerinde yüzde 95,1 oranındaki artış dikkat çekicidir.**
- Yılın ilk on ayında vergi gelirleri yüzde 70,4 artmıştır. Toplam vergi gelirlerinde dolaysız vergilerin payı yüzde 32,2 dolaylı vergilerin payı ise yüzde 65,1 olarak hesaplanmıştır. **Bu durum, vergideki adaletsizliğin önemli bir göstergesidir.**
- Faiz dışı bütçe dengesi 2023 Ocak-Ekim döneminde yaklaşık 70,4 milyar TL açık verirken 2024 yılının aynı döneminde 211,4 milyar TL açık vermiştir (yüzde 200,3 artış). Bu mali disiplinden ne kadar uzaklaşıldığını gösteren çarpıcı bir veridir.
- TCMB, 2023 yılında yaklaşık 818 milyar TL zarar etmiştir. Bu zararın tamamına yakın kısmı KKM kur farkı ödemesidir. Bu zarar nedeniyle 2024 yılında Merkez Bankasının Hazine'ye vergi ödemesi söz konusu olamayacağı gibi kar transferi de mümkün olmayacaktır. **Bu nedenle Hazine'nin daha fazla iç ve dış borçlanmaya gitmesi kaçınılmaz gözükmektedir.**

Ne Yapmalı?

- Ekonomide istikrar için iç ve dış dengeleri birlikte sağlamak, halkın refah seviyesini yükseltmek ve toplumun her kademesine yaymak, yüksek katma değerli üretimle yaratılan geliri adil paylaşmak, yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak öncelik kazanmaktadır.
- Ekonomide devletin öncülüğünde "**planlı karma ekonomi modelini**" esas almak gerekmektedir. Ancak bu şekilde sürdürülebilir ve kapsayıcı bir kalkınma stratejisiyle ve yatırım, istihdam, verimlilik ve teknoloji eksenli bir dönüşümle, Türkiye'yi orta-uzun vadede "**Orta Gelir Tuzağından**" kurtarıp "**Yüksek Gelirli Ülkeler**" arasında sağlam bir konuma getirmek mümkün olabilir.
- TCMB, TÜİK ve BDDK'nın bağımsızlığı mutlaka sağlanmalıdır.
- Devlet Planlama Teşkilatı yeniden kurulmalıdır.
- Kamu atamalarında liyakat temel kriter olmalıdır.
- **Toplam faktör verimliliğinin büyümeye katkısı mutlaka arttırılmalıdır.** Yurtiçi katma değer ve rekabet artışına dayalı yatırımlar ve ihracata dayalı bir büyüme yapısı desteklenmelidir. Ancak bu sayede büyümenin sürdürülebilirliği sağlanabilir, potansiyel büyüme hızı yukarıya çekilebilir, üretim yapısı ithalata aşırı bağımlı olmaktan kurtarılabilir ve ekonomi sürdürülebilir bir dış denge yapısına kavuşabilir.
- Firmaların ve özellikle de KOBİ'lerin finansmana erişimi arttırılmalıdır.
- Kamu-üniversite-sanayi ve sivil toplum iş birliğine önem verilmelidir.
- Teşvik ve destekler bütüncül bir yaklaşımla uygulanmalıdır.
- **Enflasyonla mücadele programı geniş bir yapısal reform paketi içinde uygulanmalıdır.** Enflasyonla sağlıklı bir mücadelede birinci ön koşul, para politikasında kararlı bir duruş sergileyen, kredibilitesi yüksek bir merkez bankası ve kurumsal çerçevesi iyi çizilmiş, gerçekçi bir enflasyon hedefinin belirlenmesidir.

- Ciddi biçimde kötüleşen kamu mali dengeleri güçlü bir programla kontrol altına alınmalı, borç ve faiz yükünün sürdürülebilir seviyelerde tutulması sağlanmalıdır. Bu kapsamda, mali disiplin anlayışını kalıcı hale getirmek ve öngörülebilirliği arttırmak amacıyla “**mali kural**” uygulamasına geçilmelidir.
- **Denetimden ve şeffaflıktan uzak Türkiye Varlık Fonu mutlaka kapatılmalıdır.**
- Kamuda israfı önlemeye yönelik tasarruf programının uygulanması ciddi ve istisnasız kapsamlı olmalıdır.
- Vergi tabanı genişletilmeli, etkin vergi denetimi sağlanmalı, vergi istisna ve muafiyetleri en aza indirilmelidir.
- Gelir dağılımını iyileştirmek kapsamında dolaysız vergilere ağırlık verilmelidir.
- Kamu ihale kanunu ivedilikle değiştirilerek tüm kamu ihaleleri şeffaf ve kayırmacılıktan uzak bir anlayışla yapılmalıdır.
- İşsizlik sigortası fonunun amacı dışında kullanılması önlenmelidir. Kayıt dışılıkla etkin bir şekilde mücadele edilmelidir.
- Mevcut Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) projelerinin tümü teknik, idari, hukuki ve yasa denetimine tabi tutulmalıdır. **KÖİ projeleri Kamu İhale Kanunu kapsamına alınmalı, yükümlülükler TL'ye çevrilmelidir.**
- En güvenilir ve kalıcı finansman kaynağı olan yurtiçi tasarrufların artırılması, artan yurtiçi tasarrufların üretken yatırımlara yönlendirilmesi ve israfın azaltılması çok önemlidir. Bu bağlamda, gerçekçi bir faiz ve kur politikasıyla tasarruflar özendirilmelidir.
- Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmanın önemli bir dayanağı genç nüfusun beceri düzeyinin değişen işgücü piyasası koşullarına uyumunu sağlamaktır. **Bu bağlamda eğitim kalitesinin yükseltilmesi öncelikli bir zorunluluktur. Türkiye'nin geleceği için çağdaş bir eğitim sisteminin yaşamsal derecede önemi olduğu izahtan varestedir.**

Sonuç

Normal şartlar altında Türkiye'nin içinde bulunduğu ciddi ekonomik krizden çıkması mümkündür. Ancak bilinmelidir ki bu iş kolay olmayacaktır. Zaman alacaktır. Çok ciddi fedakârlıklar gerekecektir. Bu bağlamda atılması gereken adımları işbu değerlendirme kapsamında özetlemeye çalıştık.

Ne var ki bugünün Türkiye'sinin koşulları normal değildir. **Türkiye aslında siyasi, ekonomik ve dış politika sorunlarının oluşturduğu üç boyutlu bir bunalım içindedir. Siyasi krizin ana nedeni, TBMM'ne ait olan Millet egemenliğini kullanma hakkının, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle büyük ölçüde tek kişinin eline geçmesidir.** Türkiye çağdaş demokrasiden uzaklaşmış, otokratik bir anlayışa yönelmiştir. Din, vicdan ve düşünce özgürlüğünün teminatı olan laiklik ilkesi çiğnenmektedir. **Siyasal İslam anlayışı gerek devlet yönetiminde gerekse toplumsal yaşamda ağırlığını artırmaktadır.** İşe alınmalarda liyakat yerine, bizden-onlardan ayırımı kural haline getirilmiştir.

Yukarıda çok kısaca belirttiğimiz koşullar altında, ekonominin düzlüğe çıkabilmesi için gerekli gördüğümüz tedbirlerin alınıp alınamayacağı hususu belirsizdir. Ancak ülkemizin yüksek menfaatleri açısından söz konusu tedbirlerin alınması büyük önem ve ivedilik taşımaktadır.

Unutmayalım ki ekonominin düzlüğe çıkmasının ön koşulları çağdaş bir demokrasinin gerektirdiği ortamın yeniden tesis edilmesi, başkanlık sisteminin en doğru şekilde parlamenter sisteme çevrilmesi, geleceğin inşası için evrensel değişim ve gelişmeleri yakalayacak bir eğitim sisteminin oluşturulması, kuvvetler ayrılığına işlerlik kazandırılması ve yargının bağımsızlığının ve tarafsızlığının teminat altına alınmasıdır.

KÜRESEL DÜNYADA TÜRKİYE'NİN EKONOMİK KALKINMA YOLCULUĞU: JEOPOLİTİK YÖNELİMLİ BİR DÜNYADA DERSLER

 Can SELÇUKİ
Araştırmacı, Ekonomist

Türkiye'nin kalkınma stratejisinin başarısı, yerel verimsizlikleri ele alırken değişen küresel dinamiklere uyum sağlama becerisinde yatmaktadır. Verimlilik, inovasyon ve kapsayıcı büyümeye öncelik vererek Türkiye kendisini küresel ekonomide dirençli ve dinamik bir oyuncu olarak konumlandırabilir.

Küresel ekonomik tablo jeopolitiğin kalkınma politikalarıyla daha fazla bütünleştiği bir yöne doğru kaydıkça, Türkiye'nin ekonomik ilerleme yaklaşımı hem fırsatlar hem de zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu yolculuğu küresel dinamikler merceğinden inceleyerek, Türkiye'nin ekonomik kalkınma stratejilerinin daha büyük küresel eğilimlerle nasıl kesiştiğini ortaya çıkarabiliriz.

Kalkınma için Küresel Bağlam

Modern çağ, ekonomik büyümenin jeopolitik stratejiler bağlamında çerçevelenmesine yönelik artan bir eğilime tanıklık etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Avrupa Birliği gibi büyük oyuncular ekonomi politikalarını güvenlik, sürdürülebilirlik ve rekabetçilik odaklı olarak yeniden tanımlamaktadır. Örneğin ABD, ulusal güvenliği ekonomi politikasıyla bütünleştirerek müttefikleriyle

ortaklıklara öncelik verirken stratejik rakiplerini de hedef alıyor. Benzer şekilde, Çin'in teknolojik kendine yeterliliğe yaptığı vurgu, küresel gerilimlerin ortasında yabancı teknolojilere bağımlılığı azaltma isteğini vurgulamaktadır. COVID-19 salgını ve Ukrayna'daki savaş gibi krizlere yanıt veren Avrupa Birliği, odağını enerji ve tedarik zincirlerindeki kırılganlıkları azaltmaya kaydırdı.

Örneğin ABD başkanının ulusal güvenlik danışmanı Jack Sullivan 27 Nisan 2023'te Brookings Institute'da yaptığı bir konuşmada ekonomi politikasını ulusal güvenlik ve dış politika ile iç içe geçiren bir ABD stratejisini ortaya koydu. Aynı konuşmada Sullivan, ekonomi alanında Çin'i, oyunu kurallarına göre oynamama ithamı ile hedef alırken ABD'nin bundan sonra dostlarıyla iş tutacağını ifade etti.

Dünyanın bize göre diğer ucunda, Çin devlet başkanı Xi Jinping geçtiğimiz yıl ekonomide "yeni üretken güçleri" ortaya çıkarmanın gerekliliğinin altını çizdi. "Yeni Üretken Güçler" stratejisi, küresel gerilimler arasında yabancı teknolojilere olan bağımlılığı azaltmayı hedefleyerek teknolojik öz yeterliliği vurguluyor. Öte yandan AB'de işler benzer ama biraz daha karışık. Başlangıçta sürdürülebilir kalkınma hedeflerine bağlı olan AB'nin odak noktası, COVID-19 pandemisi ve Ukrayna'daki savaş gibi acil jeopolitik olaylar nedeniyle giderek rekabetçilik ve güvenlik konularına kaydı. Bu olaylar, enerji bağımlılıklarını azaltma ve yeni güvenlik gerçekliklerine uyum sağlama ihtiyacını artırırken, AB'nin gündemini ekonomik güvenliği sağlamak ve dışsal kırılganlıkları azaltmak üzere adapte etmesine neden oldu.

Jeopolitik ve kalkınmanın bu şekilde iç içe geçmesi, günümüzün küresel ekonomik ortamının karmaşıklığının altını çiziyor. Bu

dinamik dünya düzeninde orta büyüklükte bir güç olan Türkiye için zorluk, büyümeyi sürdürmek ve adil kalkınmayı sağlamak için sağlam iç politikalar uygularken jeopolitik konumundan yararlanmaktır.

Türkiye'nin Ekonomik Yolculuğunun Temelleri

Türkiye'nin ekonomik dönüşümü 1980'lerde Turgut Özal'ın ticareti serbestleştiren ve ekonomiyi küresel pazarlara açan reformlarıyla ciddi bir şekilde başladı. Bu ilk adımlar, tarımdan sanayi ve hizmetlere yapısal geçişi sağlayan temel adımlardı. Ancak 1990'lar siyasi istikrarsızlık ve ekonominin kötü yönetimini beraberinde getirdi ve 2001 mali kriziyle doruğa ulaştı. Bu kriz bir dönüm noktası olmuş ve on yıllık güçlü büyüme ve yoksulluğun azaltılması sürecini başlatan reformları katalize etmiştir.

Bu dönemde Türkiye küresel piyasalara önemli ölçüde entegre oldu. Ticaretin serbestleştirilmesi ve 1995'te Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği gibi stratejik anlaşmalarla desteklenen ihracat arttı. Bankacılık sektörü kapsamlı bir yeniden yapılandırma sürecinden geçerek dayanıklılığını artırmış ve daha geniş ekonomik faaliyetleri desteklemesini sağlamıştır. Bu çabalar istikrarlı bir makroekonomik ortam yaratarak sürdürülebilir büyüme için zemin hazırlamıştır. Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen 2000'lerin ilk on yılı ucuz yabancı sermaye ve güçlü iç talep ekseninde kaynakların verimsiz tahsisi ile sonuçlanmıştır.

Jeopolitika ve Verimlilik

Küresel ekonomi politikaları giderek daha fazla jeopolitik mülahazalar içerdiğinden, Türkiye'nin dış fırsatları iç iyileştirmelerle dengelemesi gerekmektedir. Uzun vadeli büyümenin kritik bir itici gücü olan verimlilik, odaklanılması gereken önemli bir alan olmaya devam etmektedir. Kentleşme, altyapı ve endüstriyel genişleme alanlarındaki ilerlemelere rağmen zorluklar devam etmektedir. İşgücü ve sermayenin ne kadar verimli kul-

Küresel ekonomi politikaları giderek daha fazla jeopolitik mülahazalar içerdiğinden, Türkiye'nin dış fırsatları iç iyileştirmelerle dengelemesi gerekmektedir.

lanıldığıнын bir ölçüsü olan Toplam Faktör Verimliliği (TFV), sektörler arasında kaynak tahsisi ve yönetim kalitesindeki verimsizlikleri vurgulamaktadır.

Araştırmalar, Türk firmaları arasında yönetim kalitesinde keskin bir tezat olduğunu ortaya koymaktadır. En iyi performans gösteren %10'luk kesim küresel standartları yakalarken, çoğunluk bunun gerisinde kalmaktadır. Bu eşitsizlik, yönetim uygulamalarını geliştiren ve teşvik yapılarını düzenleyen politika müdahalelerine duyulan ihtiyacın altını çizmektedir. Yanlış hizalanmış sübvansiyonlar ve destek mekanizmaları, daha az verimli firmaların gelişmesine izin vermiş ve sonuçta genel verimlilik artışını engellemiştir. Ayrıca, jeopolitik baskılar ve dışa bağımlılıklar verimlilik artışlarını daha da zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin ithal enerji ve teknolojiye olan bağımlılığı, ülkeyi küresel piyasadaki dalgalanmalara maruz bırakmakta ve ekonomik temelini çeşitlendirmenin ve yerli inovasyona yatırım yapmanın önemini vurgulamaktadır.

Ayrıca, jeopolitik baskılar ve dışa bağımlılıklar verimlilik artışlarını daha da zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin ithal enerji ve teknolojiye olan bağımlılığı, ülkeyi küresel piyasadaki dalgalanmalara maruz bırakmakta ve ekonomik temelini çeşitlendirmenin ve yerli inovasyona yatırım yapmanın önemini vurgulamaktadır.

Kentleşme ve Altyapının Rolü

Kentleşme, Türkiye'nin ekonomik dönüşümünde merkezi bir itici güç olmuştur. İstanbul ve Ankara gibi şehirler ekonomik faaliyetlerin merkezi olarak hizmet verirken, Anadolu'daki ikincil şehirler bölgesel yakınlığa katkıda bulunmaktadır. Ulaşım ve lojistik alanındaki yatırımlar, Türkiye'nin küresel değer zincirlerine entegrasyonunu destekleyerek yatırımları çeken verimli bir kentsel sistem yaratmıştır.

Ancak kentleşme planlama ve yönetim alanındaki zayıflıkları da ortaya çıkarmıştır. Verimsiz arazi kullanımı ve konut projelerinde şeffaflık eksikliği, daha iyi bir belediye yönetimine duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Büyümenin sürdürülebilmesi için Türkiye'nin fiziki altyapıya odaklanmak yerine şehirlerinde inovasyonu ve bilgiye dayalı endüstrileri teşvik etmesi gerekmektedir.

Buna ek olarak, Gaziantep ve Konya gibi ikincil şehirlerin yükselişi ekonomik desant-ralizasyon potansiyelini göstermektedir. Bu şehirler, işletmeleri çekmek ve bölgesel kalkınmayı sağlamak için coğrafi ve kültürel avantajlarını kullanmışlardır. Ancak, kentsel ve kırsal alanlar arasında kaynaklara ve fırsatlara eşit erişimin sağlanması bir zorluk olmaya devam etmektedir.

“
Büyümenin
sürdürülebilmesi
için Türkiye'nin fiziki
altyapıya odaklanmak
yerine şehirlerinde
inovasyonu ve bilgiye dayalı
endüstrileri teşvik etmesi
gerekmektedir.”

Değişen Dünyada Sosyal İçerme

Bu alanda kalite ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında zorluklar devam etmektedir. Genç ve büyüyen bir nüfusa sahip olan Türkiye, nitelikli işgücü oluşturmak için bir fırsat penceresine sahiptir. Erken çocukluk eğitimi, öğretmen eğitimi ve hayat

boyu öğrenme alanlarındaki eksikliklerin giderilmesi, sosyal ilerlemenin sürdürülmesi için elzem olacaktır.

Sosyal içerme, işgücü piyasasına katılımı da kapsamaktadır. Kadın istihdamını artırmayı ve kayıt dışılığı azaltmayı amaçlayan politikalar çok limitli sonuçlar yaratmıştır. Bununla birlikte, kültürel normlar ve yapısal engeller daha geniş katılımı sınırlamaya devam etmekte ve hedefe yönelik müdahalelere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Jeopolitik ve Yurtiçi Reformun Kesişimi

Türkiye'nin jeopolitik köprü konumu hem bir güç hem de bir kırılganlıktır. Türkiye'nin değişen ittifakları ve bölgesel dinamikleri yönetme kabiliyeti, iç politikalarının dayanıklı-

lığına bağlı olacaktır. Jeopolitik hususların sağlam bir ekonomik yönetimle bütünleştirilmesi, büyüme ve istikrarın sürdürülmesi açısından kritik önem taşıyacaktır.

- 1. Kurumların Güçlendirilmesi:** Şeffaf ve hesap verebilir yönetim, yatırımcı güveninin artırılması ve adil kalkınmanın sağlanması için elzemdir. Düzenleyici çerçevelerin küresel standartlarla uyumlu hale getirilmesi Türkiye'nin rekabet gücünü artırabilir.
- 2. İnovasyonun Teşvik Edilmesi:** Yapısal dönüşüm yavaşladıkça, Türkiye inovasyon odaklı bir büyüme modeline geçmelidir. Araştırma ve geliştirmeye (Ar-Ge) ve dijital altyapıya yapılacak yatırımlar, yeni fırsatların ortaya çıkarılmasında kritik rol oynayacaktır.
- 3. Üretkenliğin Artırılması:** Kaynak tahsisi ve yönetim uygulamalarındaki verimsizliklerin ele alınması verimlilik artışını sağlayabilir. Verimlilik ve inovasyonu ödüllendirmek için teşvik yapılarında reform yapılması hayati önem taşıyacaktır.
- 4. Jeopolitik ve Ekonomik Hedeflerin Dengelenmesi:** Türkiye stratejik konumundan yararlanırken dış dinamiklere aşırı bağımlılıktan kaçınmalıdır. Jeopolitik angajmanla birlikte yerel reformlara öncelik veren dengeli bir yaklaşım daha sürdürülebilir olacaktır.

Çevresel Sürdürülebilirlik ve Uzun Vadeli Büyüme

Küresel öncelikler sürdürülebilirliğe doğru kayarken, Türkiye çevresel hususları kalkınma gündemine entegre etmelidir. İklim değişikliği ülkenin tarımı, su kaynakları ve kıyı bölgeleri için önemli riskler oluşturmaktadır. Yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir şehir planlamasına yapılacak yatırımlar sadece bu riskleri azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda Türkiye'yi yeşil büyümede bir lider olarak konumlandıracaktır.

Türkiye'nin Paris Anlaşması gibi uluslararası anlaşmalara bağlılığı, çevresel zorlukları ele alma konusundaki istekliliğini göstermektedir. Ancak bu taahhütlerin uygulanabilir politikalara dönüştürülmesi hükümet, özel sektör ve sivil toplum paydaşları arasında koordinasyon gerektirmektedir.

Gelişmekte Olan Piyasalar için Dersler

Türkiye'nin yolculuğu, jeopolitik ve kalkınmanın kesiştiği diğer gelişmekte olan piyasalar için değerli içgörüler sunmaktadır. Türkiye'nin deneyimi açık piyasaların, sağlam makroekonomik yönetimin ve beşerî sermaye ile altyapı yatırımlarının önemini vurgulamaktadır. Aynı zamanda Türkiye'nin karşılaştığı zorluklar, sürekli reform ve sağlam kurumlara duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

Türkiye'nin kalkınma stratejisinin başarısı, yerel verimsizlikleri ele alırken değişen küresel dinamiklere uyum sağlama becerisinde yatmaktadır. Verimlilik, inovasyon ve kapsayıcı büyümeye öncelik vererek Türkiye kendisini küresel ekonomide dirençli ve dinamik bir oyuncu olarak konumlandırabilir. Dünya genelinde gelişmekte olan piyasalar için Türkiye'nin hikayesi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için jeopolitik ve yerel politikaların el ele yürümesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

Gelecek İçin Bir Vizyon

İleriye baktığımızda, Türkiye'nin yüksek gelirli ülkeler arasına katılma arzusu, Cumhuriyetin kalkınma ekonomisi gibi ileri görüşlü bir vizyonu benimseme becerisine bağlı olacaktır. Bu vizyon sadece ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda sosyal eşitliği, çevresel sürdürülebilirliği ve jeopolitik uyumluluğu da kapsamalıdır. Stratejik yatırımlar ve kapsayıcı politikalar yoluyla Türkiye, gelişmekte olan piyasalar arasında ilham kaynağı olmaya ve liderlik etmeye devam edebilir ve sürekli gelişen küresel manzaradaki rolünü sağlamlaştırabilir.

Cumhuriyet

Uğur Mumcu'ya bombalı suikast

Sesleniş

S Arabalar şırl şırl ışıklarıyla caddelerden geçerken, bizler bir mumun ışığında bitirdik kitaplarımızı. Kendimiz gibi yaşayan binlerce yoksulun yüreğini, yüreğimizde yaşayarak katıldık o büyük kavgaya. Ecelsiz öldürüldük. Dövüldük, vurulduk, asıldık.

Vurulduk ey halkım unutma bizi!..

Yoksulluğun bükemediği bileklerimizde, çelik kelepçeler takıldı. İşkence hücrelerinde sabahladık kaç kez. İsteseydik, diplomalarımızı, mor binlikler getiren birer senet gibi kullanırdık. Mimardık, mühendistik, doktorduk, avukattık. Yazlık, kışlık katlarımız, arabamız olurdu. Yüreğimiz işçiyle birlikte attı, köylüyle birlikte attı. Yaşamımızın en güzel yıllarını, birer taze çiçek gibi verdik topluma. Bizleri yok etmek istediler hep.

Öldürüldük ey halkım unutma bizi!..

Fidan gibi genç kızlardık. Hayat, şakırdayan bir şelale gibi akardı gözbebeklerimizden. Yirmi yaşında, yirmi bir yaşında, yirmi iki yaşında, işkencecilerin acımasız ellerine terkedildik. Direndik küçücük yüreğimizle, direndik genç kırlık gururumuzla. Tükürülesi suratlarına karşı, bahar çiçekleri gibi, taptaze inançlarımızı fırlattık boş birer eldiven gibi. Utanmadılar insanlıklarından, utanmadılar erkekliklerinden.

Hücrelere atıldık ey halkım unutma bizi!..

Ölümcül hastaydık. Bağırsaklarımız düğümlemişti. Hipokrat yemini etmiş doktor kimlikli işkencecilerin elinde, öldürüldük acınmaksızın. Gelinliklerimizin ütüsü bozulmamıştı daha. Cezaevlerine kilitlemiş kocalarımızın taptaze duygularına, birer mezartaşı gibi savrulduk. Vicdan sustu. Hukuk sustu. İnsanlık sustu.

Göz göre göre öldürüldük ey halkım, unutma bizi!..

Kanserdik. Ölüm her gün bir sinsi yılan gibi, dolaşıyordu derilerimize. Uydurma davalarla kapattılar hücrelere. Hastaydık. Yurtdışına gitseydik kurtulurduk belki. Bir buçuk yaşındaki kızlarımızı öksüz bırakmazdık. Önce kolumuzu, omuz başından keserek, yurtseverlik borcumuzun diyeti olarak fırlattık attık önlerine. Sonra da otuz iki yaşında, bırakıp gittik bu dünyayı ecelsiz.

Öldürüldük ey halkım, unutma bizi!..

Giresun'daki yoksul köylüler. Sizin için öldük. Ege'deki tütün işçileri, sizin için öldük. Doğu'daki topraksız köylüler, sizin için öldük. İstanbul'daki, Ankara'daki işçiler, sizin için öldük. Adana'da paramparça elleriyle, ak pamuk toplayan işçiler sizin için öldük.

Vurulduk, asıldık, öldürüldük ey halkım unutma bizi!..

Bağımsızlık, Mustafa Kemal'den armağandı bize. Emperyalizmin ahtapot kollarına teslim edilen ülkemizin bağımsızlığı için kan döktük sokaklara. Mezar taşlarımıza basa basa, devleti yönetenler, gizli emirlerle, başlarımızı ezmek, kanlarımızı emmek istediler. Amerikan üsleri kaldırılсын dedik, sokak ortasında sorgusuzsualsiz vurdular.

Yirmi iki yaşlarındaydık öldürüldüğümüzde ey halkım, unutma bizi!..

Yabancı petrol şirketlerine karşı devletimizi savunduk: Komünist dediler. Ülkemiz bağımsız değil dedik; kelepçeyi geldiler üstümüze. Kurtuluş Savaşında, emperyalizme karşı dalgalandırdığımız bayrağımızı, daha da dik tutabilmekti bütün çabamız.

Bir kez dinlemediler bizi. Bir kez anlamak istemediler bizi!..

Vurulduk ey halkım, unutma bizi!..

Henüz çocukluğumuzu bile yaşamamıştık. Bir kadın eline, değmemişti ellerimiz. Bir sevgiliden mektup bile almamıştık daha. Bir gece sabaha karşı, pranga vurulmuş ellerimiz ve ayaklarımızla çıkarıldık idam sehplarına. Herkes tanıktır ki, korkmadık. İçimiz titremedi hiç. Mezar toprağı gibi taptaze, mezar taşı gibi dimdik, boynumuzu uzattık yağlı kementlere.

Asıldık ey halkım, unutma bizi!..

Bizi öldürenler, bizi asanlar, bizi sokak ortasında vuranlar, ağabeyimiz, babamız yaşlarındaydılar. Ya bu düzenin kirli çarklarına ortak olmuşlardı, ya da susmuşlardı, bütün olup bitenlere. Öfkelerini bir gün bile karşısındakilere bağırمامış insanların gözleri önünde, öldürüldük. Hukuk adına, özgürlük adına, demokrasi adına, batı uygarlığı adına, bizleri bir şafak vakti ipe çektiler.

Korkmadan öldük ey halkım unutma bizi!..**Bir gün mezarlarımızda güller açacak ey halkım, unutma bizi!..****Bir gün sesimiz hepinizin kulaklarında yankılanacak ey halkım unutma bizi.****Özgürlüğe adanmış bir top çiçek gibiyiz şimdi, hep birlikteyiz ey halkım unutma bizi, unutma bizi, unutma bizi!..**

"Seriatı getiremezler"

Dünyada yankı uyandırdı

Uğur Mumcu

Cumhuriyet, 25 Ağustos 1975

Tehditler onu yıldırmadı

Cumhuriyet'te ilk yazısı

GÖZLEM

UGUR MUMCU

GÖZLEM

UGUR MUMCU

DENKLEM

Tehditler onu yıldırmadı

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCENİN, ÖRGÜTLENMENİN VE EYLEMİN ADI MUAMMER AKSOY

 Öner YAĞCI
Yazar

Sanki bir sosyal bilimler üniversitesi gibi yaşayan Muammer Aksoy, insan haklarının, hukukun, tam bağımsızlığın, yurtseverliğin, sosyal devletin, barışın, gerçek demokrasinin çağdaş eğitimin, laik Cumhuriyet'in yılmaz Atatürkçüsüydü.

6 8 Kuşağı'nın coştığı günlerde, "Bağımsız Türkiye" ülküsünün, "milli petrol" ve "milli maden" davasının kararlı bir savunucusu olarak konferansların, panellerin, forumların ak saçlı profesörü olarak tanıdım Muammer Aksoy'u. 68 Kuşağı'nın efsane hocasıydı.

Toplantılarda sürekli ekonomik bağımsızlık, petrolün ve madenlerin millileştirilmesi konularında konuşuyor, Cumhuriyet'te, Forum'da, Devrim'de yazıyordu ve bir kitap da çıkarmıştı: **Türkiye'nin Petrol Faciası ve Çıkar Yol** (1965).

Bu kitabında, "Bu dava, milletimizin iktisadi ve sosyal alanda kalkınmasını ve çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmasını gönülden isteyen her Türkün ortak davasıdır." diyordu.

"Yabancı petrol şirketlerinin ülkemizin yararına hareket etmelerine 'akli ve iktisadi' bakımdan imkân bulunmadığını" söyleyerek Petrol Kanunu'nun değiştirilmesinin, petrolün millileştirilmesinin zorunlu olduğuna dikkat çekiyordu.

Aynı yıl İstanbul'da yapılan bir toplantıdaki konuşmaların aktarıldığı **Türkiye'de Petrol Sorunu** adlı kitapta, Muammer Aksoy'un ve Ahmet H. Başar, Ziya Hepbir, Ahmet G. Ketenci, İdris Küçükömer, Doğan Özgüden, İlhan Selçuk'un yazıları vardı.

Türk Hukuk Kurumu'nca 2012'de yayımlanan **Milli Petrol Davamız** adlı kitapta da görüleceği gibi o "milli petrol" sevdalısı ve mücadelecisiydi.

Gürül gürül akan sesiyle üniversiteye polis sokmaya kalkışan İçişleri Bakanı'na verdiği dersin tanığı olduktan sonra öğrendim ki Adalet Bakanlığı'nın açtığı sınavı birincilikle kazanarak gönderildiği Zürih Hukuk ve Devlet Bilimleri Fakültesi'ni yine birincilikle bitirip **Evlilik Dışı Çocukların Hukuku ve Miras Hakkı** teziyle doktor unvanını almıştı.

Atatürk'ün "Sizleri bir kıvılcım olarak yolluyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz" diyerek yurt dışına gönderdiği ve alev olarak dönen bir gençti ve 1957'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Medeni Hukuk Kürsüsü'nde doçent olmuştu.

DP iktidarının yaptığı değişikliklerin üniversite özerkliğine zarar verdiği gerekçesiyle istifa etmiş, 27 Mayıs 1960'tan sonra görevine dönmüş ve Kurucu Meclis'te Antalya temsilcisi olarak Anayasa Komisyonu'nun sözcülüğünü yapmıştı.

Komisyonunda 1961 Anayasası'nın Atatürk ilke ve devrimlerine sonuna kadar bağlı olmasını ve anayasaya "sosyal devlet" ilkesinin yerleştirilmesini savunarak 2. maddeye "Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir" ifadesinin girmesini sağlamıştı.

Başlangıcından beri CHP'deki "Ortanın Solu" hareketinin içindeydi ve tutuklanıp aklandığı 12 Mart döneminde, 1957'den beri başkanlığını yaptığı Türk Hukuk Kurumu'nda, direnişçi ruhuyla insan hakları adalet, gerçek demokrasi mücadelesinin, laikliğin ve Atatürkçülüğün yılmaz bir savaşçısı oldu.

"Devrimci Öğretmenin Kıyımı ve Mücadelesi"

Bir büyük eylem olan TÖS ve İLK-SEN'in 15-18 Aralık 1969'daki dört günlük öğretmen boykotunu (aslında "genel grev") temel alarak öğretmenlerin ve tüm kamu çalışanları-

nın örgütlenme savaşımına verdiği unutulmaz bir destek olan büyük boy, 1298 sayfalık **Devrimci Öğretmenin Kıyımı ve Mücadelesi**'ni (2 c., 1975) şu cümlelerle sundu:

"Türk toplumunun aydın ufuklara doğru yol almasında Atatürkçü, devrimci öğretmenlerin büyük rolü olmuştur; daha da olacaktır. Amaca ulaştıkça, yeniden doğan amaçlara ulaşincaya kadar... Evet Atatürk Cumhuriyeti ve bağımsızlığı Türk gençliğine ve gençlerimize emanet etmişti. Her ikisinin gücünden ve yardımından faydalanamayan hiçbir iktidar başarıya ulaşamayacak ve Türk toplumuna yararlı olamayacaktır. İşte önümüzdeki kitap, bu gerçeği en kalın kafalara bile sokabilmek için yazıldı. Böylece önemli bir toplumsal gerçeğin anlaşılmasına biraz katkımız olursa, kendimizi mutlu ve bu uğurda harcadığımız on binlerce saati boşa geçmemiş sayacağız."

1971'in 23 Nisan ya da 19 Mayıs'ında yayınlanmak üzere matbaaya verdiği ama 12 Mart muhtirasından sonra basılamayan, 12 Mart dönemindeki hukuksuzlukları, sürgünleri, baskıları, saldırıları ekleyerek sunduğu yapıtıyla tarihe öğretmen mücadelesinin notunu düşü.

Muammer Aksoy, klasik demokrasi ülkelerinde öğretmenlerin ve tüm kamu görevlilerinin "grev hakkı", "yönetime katılma hakkı" konularındaki açıklamalarının yanı sıra Anayasa Mahkemesi'nin "hükümleri nasıl yorumlayacağı, karar verirken neleri göz önünde bulunduracağı, yetkileri ve tarihsel görevleri"nin ne olduğuyla ilgili bir anlamda gönüllü raportörlük yaptığını ve Anayasamızın bekçileri olan hâkimlerimize yardımcı olmak için yazdığını söylediği kitabında, boykotla ilgili binlerce öğretmen hakkında verilen mahkeme kararlarını didik didik ederek belgeleriyle aktardı.

Atatürk, Tam Bağımsızlık, Hukuk

Atatürkçülüğün, "onun sarı saçlarını, mavi gözlerini övmek değil, ilkelerine sahip çıkmak olduğunu" belirten Muammer Aksoy, tüm sorunlarımızın "ulusal bağımsızlık ile sıkı sıkıya ilişkili" olduğunu söyledi, yazdı hep.

Az gelişmiş ülkelerde 'tam bağımsızlık' sorununun yaşamsal önemini ve kendi sözleriyle Atatürk'ün ekonomik bağımsızlık politika-

sını açıkladığı **Atatürk ve Tam Bağımsızlık** (1989) adlı kitabında bağımsızlıktan uzaklaşmanın, insan onuru ile bağdaşmayan çeşitli eşitsizliklere neden olduğu ve geri kalmışlıktan kurtulmanın olanağını gelecek açısından da ortadan kaldıracacağı uyarısında bulundu.

Tam bağımsızlık tutkusu onu, petrol ve yeraltı kaynaklarımızı sahiplenme sevdasının öncüsü konumuna getirmişti.

Devletçe işletilecek madenler hakkında yasa tasarısını hazırlayan komisyonun üyesi olarak TBMM'de, "Bu kanun tasarısının büyüklüğü Türk milletine ait olan rezervleri Türk milletine bırakmasındadır." dedi.

3 Ekim 1978'de CHP'nin oylarıyla kabul edilen yasayla özel şirketlerdeki 925 maden sahasının (linyit, demir, bor) geri alınması öngörü-lüyordu ama yaşanan siyasal, ekonomik ve toplumsal bunalım ve hemen ardından gelen 12 Eylül nedeniyle program uygulanamadı (Aktaran Orhan Tüleylioğlu, *Neden Öldürüldüler/3: Dipsiz Kuyu*, s.39).

12 Eylül döneminin sıkıyönetim mahkemele-
rinde sanık avukatı ve Ankara Barosu başka-
nı olarak hukuk arayışının öncü aydınların-
dan oldu.

"Uygarlıktan yana olanlar, gerilikten yana olanlar kadar yürekli ve özverili olmadıkça, Türkiye'nin aydın ufuklara doğru gidişi sürdürülemez, dahası ortaçağ karanlığına gömülmesi önlenemez..." dediği **Devlet Hukukla Yaşar** (Cumhuriyet Kitapları, 2010) adlı kitabının sunuş yazısında Işık Kansu şöyle yazdı:

"Muammer Aksoy benim siyaset öğretmenim-
di. Siyasetin dürüstlük, yurtseverlikle, ülke çıkarlarını güderek, halk için yapılması gerektiğini gösteren öğretmenimdi... Muammer Aksoy benim hukuk öğretmenimdi. Türkiye'nin en özgürlükçü, en emekten, en sosyal adaletten ve planlı karma ekonomiden yana olan anayasasını hazırlayan değerli kadronun içinde yer alan öğretmenimdi... Muammer Aksoy benim bağımsızlık öğretmenimdi... Muammer Aksoy, özgür ve özerk üniversitemizin, dogmadan sıyrılmış laik eğitimin onurlu, sıra dışı, seçkin, bir üyesiydi... Muammer Aksoy, yurt topraklarının, ormanlarının koruyucusuydu... Muammer Aksoy, yurtsever enerji bakanı İhsan Topaloğlu ile milli petrol davasını yürüten öncülerimizdendi..."

Bu kitabında Atatürk'ü şöyle tanımladı Muammer Aksoy:

"O sadece mazlum ulusların kurtuluş savaşlarının öncüsü değil, aynı zamanda askeri ve siyasal bağımsızlığın ekonomik bağımsızlığa dayanmadıkça fazla bir değer taşımayacağı gereğini de tarihteki acı deneyleri göz önünde bulundurarak ilk kez en açık biçimde haykıran büyük devlet adamıdır." (s.31)

Laikliğin Kararlı Savunucusu

"Demokrasi insan için vardır ve amaç toplum içinde insanın insan içinde yaşarış koşullarda yaşamasını sağlayan ortamı fiilen gerçekleştirmektir" diyen Muammer Aksoy, 1987'deki Demokrasi Kurultayı'nda "Şeriatın ülkemizde neler yapabileceğini" çarpıcı biçimde ortaya koyan, TCK'nin 163. maddesinin kaldırılması halinde nelerle karşılaşacağımızı vurgulayan tek konuşmacı idi ve bunu önerenlere karşı, "Kaldırılsın da görün neler olacak. Şeriatçılar kafamızı kesmeye geldiklerinde anlayacaksınız ama artık çok geç olacak..." diye bağırdı.

Bu kaygısını tüm topluma aktarma düşüncesiyle Atatürk'ün Samsun'da başlattığı savaşımın 70. yılında Atatürkçü Düşünce Derneği'nin kurulmasına öncülük yaptı (19 Mayıs 1989) ve kurucu genel başkanı seçildi.

"Hukuk ve devlet düzeninin (Osmanlı İmparatorluğunu çöküş nedenlerini oluşturan dinsel kurallara yani nakillere değil) akla ve çağdaş bilime dayanmasını sağlayan laiklik ilkesi, yüzyıllar boyu şeriat kurallarının ege-men olduğu bir imparatorluğun mirasçısı Türkiye Cumhuriyeti'nde, Batıda taşıdığından çok daha kapsamlı bir anlama ve işleve sahiptir... Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin benimsediği laikliğin en önemli bir ayırıcı niteliğinin, 'din kurallarının hiçbir biçimde ve hiçbir koşul altında devlet düzenine müdahale edememesi' olduğunu vurgulamak gereğini duymuştur" (s.5) dediği **Laikliğe Çağrı** adlı kitabında, Atatürk ve Atatürkçülerin "Dini değil din bezirgânlarının, vicdan özgürlüğünün değil, başkalarının vicdan özgürlüğünü tanımayan, vicdanı ve inancı tekellerine almak isteyen saldırganların karşısında" olduğunu vurgulayarak uyardı:

"Uygarlıktan yana olanlar, gerilikten yana olanlar kadar yürekli ve özverili olmadıkça, Türkiye'nin aydın ufuklara doğru gidişi sür-

dürülemez, dahası ortaçağ karanlığına gömülmesi önlenemez... Şu gerçeği artık herkesin görmesi gerekir ki, irticanın kitle halinde harekete geçmesi ve laiklik ilkesini yok etme olasılığı, hiçbir dönemde bu kadar yakın, yaygın ve somut olarak kendini göstermemiştir... Türkiye Cumhuriyeti bugüne kadar görülmemiş ölçüde ciddi bir yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bunu görmemenin korkunç bir yanığı, hatta gaflet olduğunu dile getirmeyi görev sayıyoruz.”

Muammer Aksoy, son söyleşisini de okuduğumuz **Laikliğe Çağrı**’da, Emin Çölaşan’ın “ADD’yi niçin kurdunuz, Atatürk devrim ve ilkeleri tehlikede mi?” sorusuna karşılık “Hiç şüphe yok. Hele laiklik kesinkes tehlikededir. Yani Sayın Çölaşan bunu görmemek... Ne kadar iyi niyetli olurlarsa olasılar, çok üzüler söyleyorum. İçlerinde pek takdir ettiğim, sevdiğim arkadaşlar da var.” deyince “Kim bunlar?” diye soran Çölaşan’a yanıtı şöyle oldu:

“İlericiler! İlericiler! Onlar dahi bu tehlikeyi görememekte... Hayır efendim, Türkiye’de şeriat devleti doğrultusunda örgütlenmeye müsaade edilse hatta şeriat devleti kurmak için parti kurulmasına müsaade edilse bile, bu demokrasinin, hürriyetin icabıdır. Hiç de tehlikeli sonuca ulaşmayız’ diyecek kadar aşırı bir iyimserlik içindedirler ki, üzüler söyleyorum, bu bir gaflettir.”

O’nun, herkesi “laiklik ilkesinin uyanık bekleliğine” çağıran uyarısı bugün içindi.

Söleşide 163. maddenin kaldırılması tartışmalarıyla ilgili şunları söylemişti:

“163. madde kalktığı zaman, Türkiye’de o varken dahi bu düzeye gelmiştir irtica... Gazeteleri okumak kâfi. Eğer o kalkarsa korkunç boyutlara ulaşacaktır. Ve öyle olabilir ki, bir Cuma namazından sonra ‘Şeriat Türk halkını kurtaracak tek yoldur. Buna karşı çıkanlar İslam’a karşı çıkmaktadır’ diye 70 bin camide vaaz verilsin, aynı gün asgari bin adet Kubilay gider... Çünkü din cezbesi içinde olan şahıs, en iyi niyet içinde de olsa... Çünkü akıl o anda hâkim olmuyor. Ne hâkim oluyor? İnanç! Ve bir titreşim içinde bulunuyor adam. Din uğruna savaşınca cennete gideceğine göre, şehit olacağına göre... Laikliğe karşı propagandaya, şeriat propagandasına müsaade etmek Türkiye’nin geleceğinin yok edilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti’nin intihar etmesini benimsemektir.”

Söleşinin sonunda şöyle diyordu:

“Son bir cümle... Türkiye bugün laikliği kabul etti. O sayede de demokrasiye ve hürriyetlere gitti sonunda... Eğer laiklik esas kabul edilmeseydi, bunların hiçbiri gelmezdi. Demokrasinin kısıtlı olması hatta askıya alınması bile, ilerde demokrasinin yeniden gelmesine veya tam olarak gelmesine engel olmaz. Ama laiklik askıya alınır, bir daha ne demokrasi olur ne de hürriyetler olur. İşte laiklik sayesinde ki, Atatürk sonradan çoğulcu demokrasinin gelebilmesini sağlamıştır. O sağlanmasaydı, gelemezdi.”

Muammer Aksoy, 31 Ocak 1990’ın sabahında yapılan bu söyleşinin akşamında öldürüldü.

Orhan Tüleylioğlu, **Neden Öldürüldüler-3/ Dipsiz Kuyu** (um:ag, 2008) adlı kitabında öldürülmesini ve sonra yaşananları ayrıntılarıyla yazdı.

“Hak ve Hukukun Yılmaz Savaşçısı”

Sanki bir sosyal bilimler üniversitesi gibi yaşayan Muammer Aksoy, insan haklarının, hukukun, tam bağımsızlığın, yurtseverliğin, sosyal devletin, barışın, gerçek demokrasinin çağdaş eğitimin, laik Cumhuriyet’in yılmaz Atatürkçüsüyüdü.

Uğur Mumcu, “Tek başına bir siyasi parti kadar etkilidir” dediği hocası Muammer Aksoy’u şu sözleriyle tanımladı:

“Kalpaksız Kuvayi Milliyeciler’in son temsilcilerinden biriydi. İnançlı, dirençli, kararlı ve mangal gibi yürekli... Hiç korkmadı; korkunun üstüne üstüne yürüdü. Korkaklığın, yalınlığın ve dönekliğin moda olduğu günümüz Türkiye’sinde Aksoy adı, bir kişilik anıtı gibiydi.”

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun onu tanımladığı sözünü kitabına ad yapan Mahmut Aslan, **Hak ve Hukukun Yılmaz Savaşçısı** adlı yapıtında (Cumhuriyet Kitapları, 2023), çocukluğundan başlayarak Muammer Aksoy'un yaşamını, düşüncelerini, mücadelesini, öldürülmesini anlattı.

Kitapta oğlu Arın Aksoy, babasının yaşamını şu satırlarla özetledi:

"Prof. Dr. Muammer Aksoy, Türkiye'nin demokratikleşme ve tam bağımsızlık mücadelesi, milli petrol davası, boraks madenlerinin stratejik önemi, Kıbrıs sorunu, basının özgürlük mücadelesi, öğretmenlerin uğradıkları haksızlıklar ve mücadeleleri, evlilik dışı çocukların hukuki hakları, din ve vicdan hürriyeti gibi farklı kesimleri ilgilendiren birçok konuyu derinlemesine inceledi ve çözüm yolları sundu." (s.15)

Laiklik ve tam bağımsızlık sevdası, sosyal hukuk devletine olan bağlılığı, adalet ve gerçek demokrasinin hayata geçirilmesi temelinde yükselen düşünceleriyle, kurucusu olduğu Atatürkçü Düşünce Derneği'yle yaşayan, Atatürkçü düşüncenin, örgütlenmenin ve eylemin adı olan Muammer Aksoy hocamızı, bugün yaşadıklarımızın ve ülkemizin karşı karşıya bulunduğu tehlikeye dikkat çeken ve onun ne denli haklı olduğunu bir kez daha kanıtlayan şu cümlesiyle, saygı ve özlemlerle anıyorum:

"Atatürk laikliği, yalnız uygarlığın, demokrasinin ve özgürlüğün değil, aynı zamanda iç barışın (mezhepler ve inançlar arasındaki barışın) ve ulusal birliğin de yolu ve güvencesidir. İnanç ve ibadet alanı dışında kalan şeriat kurallarının dahi toplumun yaşamında egemen olmasını isteyen dinsel devlet doğrultusundaki çabalar ise, aynı zamanda kardeş kavgasının ve bölücülüğün tutumudur."

Muammer Aksoy Kaynakçası

Kitapları:

Kötü Durumlu Evlilik Dışı Çocuklar (Başvekâlet Devlet Matbaası, 1943),

Partizan Radyo ve DP (Forum Yayınları, 1960),

Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Seçimi Konusundaki Tartışma (AÜSBF, 1962),

Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş Aleyhine Açılan Dava (Sümerbank Eski Genel Müdürü Selahattin Akyol Vekili Av. Doç. Dr. Muammer Aksoy Tarafından, Ege Matbaası, 1962),

Sanayi Bakanı Çelikbaş'ın rejime, hukuka ve memleket menfaatlerine aykırı tutumu (Sevinç Matbaası, 1963),

İkinci Meclisin Kanunları Görüşme Süresi ve Benzer Sürelerle Karşılaştırma (SBF Dergisi, sayı 2'den ayrı baskı, Sevinç Matbaası, 1963),

Türkiye'nin Petrol Faciası ve Çıkar Yol (Sevinç Matbaası, 1965),

Türkiye'de Petrol Sorunu (Ahmet H. Başar, Ziya Hepbir-Ahmet G. Ketenci-İdris Küçükömer-Doğan Özgüden-İlhan Selçuk'la), TMTF Yayınları, 1965),

Türkiye'deki Maden Mücadelesi/ Etibank Genel Müdürü Tahsin Yalabık adına Prof. Dr. Muammer Aksoy'un Danıştay'a açtığı dava (Sevinç Matbaası, 1966),

Atatürk'ün Işığında "Tam Bağımsızlık" İlkesi (Prof. Dr. Yavuz Abadan'a Armağan kitabından ayrı baskı, Sevinç Matbaası, 1969),

Devrimci Öğretmenin Kiyımı ve Mücadelesi (Orsel Matbaası, 1975),

Sosyalist Enternasyonal ve CHP (Tekin Yayınevi, 1977),

Atatürk ve Tam Bağımsızlık (Gündoğan, 1989, Cumhuriyet Kitapları, 1998, Türk Hukuk Kurumu, 2009),

Laikliğe Çağrı (ADD-Gündoğan, 1989),

Atatürk ve Sosyal Demokrasi (ADD-Gündoğan, 1990)

Önümüzdeki Cumhurbaşkanlığı Seçimi/ Rejim Bunalımına ve Kötü Sonuçlarına Doğru Pupa Yelken Gidiş (Tekin Yayınevi, 1989),

Prof. Dr. Muammer Aksoy'a Armağan (AÜSBF Dergisi, Ocak-Haziran 1991),

Hukuk ve Siyaset (Türk Hukuk Kurumu, 2009),

Devlet Hukukla Yaşar (Cumhuriyet Kitapları, 2010),

Milli Petrol Davamız (Türk Hukuk Kurumu, 2012).

Hakkındaki Kitaplar:

Neden Öldürüldüler-3/ Dipsiz Kuyu (Orhan Tüleylioğlu, um:ag, 2008),

Hak ve Hukukun Yılmaz Savaşçısı Muammer Aksoy (Mahmut Aslan, Cumhuriyet Kitapları, 2023).

UĞUR MUMCU'YU YAŞATMAK

 Barış TERKOĞLU
Gazeteci, Yazar

O hem savcı hem avukat hem dedektifti. Hatta daha fazlasıydı. İncelediği dosyayı en ince detayına kadar irdeliyor, boşlukları sorularla tamamlıyor, yeni olguların peşinden koşuyor, çoğu zaman devletin yaptığıının ötesine de geçiyordu.

Dil yaşayan bir canlıdır. Binlerce yıl tarihin imbiğinden süzülüp kendisini yeni ağızlarda geliştirir. Bu canlılığın nedeni elbette dili yaşatan eylemdir. Edebiyatçı, tiyatrocü, politikacı, sinemacı işini yaptıkça dil büyür. Yeni kelimeler, yeni ifadeler dile katılır. Örnek olsun, Shakespeare'in İngiliz diline kattığı 1500'ün üzerinde deyim, atasözü kelime vardır. Örneğin "yeşil gözlü canavar" bunlardan sadece bir tanesidir.

Meselenin Uğur Mumcu ile bir ilgisi var. Elbette Uğur Mumcu olmasaydı pek çok kelime yaşamımızda olmazdı. "Hayali ihracat" bunun bir örneği. Düşünün hem hayali hem ihracat, yan yana gelince hayali ihracat diye bir

yeni bir kavram oluşturuyor. Yurtdışına ihracat yapmış gibi gösteren ama yapmayan patronların bu yolla vergi teşviklerini ceplerine indirmelerini anlatıyor. Uğur Mumcu, Anka Ajansında çalışırken Altan Öymen'le birlikte, Başbakan Süleyman Demirel'in yeğeni Yahya Demirel'in hayali mobilya ihracatını yazmasaydı, bu yolsuzluk aylarca Türkiye'de konuşulmuş olmasaydı, Türk dili bu yeni kavramı belleğine yerleştirmeyecekti. İşte Uğur Mumcu hem yaşayan hem yaşatan hem üretendir.

Savcının Da Ötesinde

Onun gücü de burada. O hem savcı hem avukat hem dedektifti. Hatta daha fazlasıydı. İn-

celediği dosyayı en ince detayına kadar irde-
liyor, boşlukları sorularla tamamlıyor, yeni
olguların peşinden koşuyor, çoğu zaman
devletin yaptığıının ötesine de geçiyordu.
Örnek olsun, Abdi İpekçi cinayetini aylarca
soruşturmuş, kolluğun ilerisine gitmişti. Ka-
til Mehmet Ali Ağca, Türkiye'den çıkıp Av-
rupa'da Papa'ya suikast yaptığıında savcı bu
işin içinden çıkamadı. Uğur Mumcu'yu da-
vet ederek yardım istedi. Uğur Mumcu, Abdi
İpekçi'nin bağlantılarını savcının gözünün
önüne serdi.

Elbette, Uğur Mumcu'nun yolu onu hep he-
def yaptı. Üstelik sadece terör örgütlerinin,
çetelerin değil, devleti yöneten bazı kesim-
lerin de. Belki tiyatro sahnesinde izlediğiniz
Sakıncalı Piyade Uğur Mumcu'nun kendisi-
dir. Onu 12 Mart sonrasında hapse atan dar-
beci askerler, hapishane sonrasında askere
giden Uğur Mumcu'ya erlik rütbesi vermişti.
Üniversite mezunu olmasına rağmen yedek
subay olmamıştı. Askerlik hayatı boyunca da
hep sakıncalı sayılmıştı. Elbette o çileden hiç
şikâyet etmedi:

*"Ben Patnos dağlarında halk çocuklarıyla
er olarak askerlik yapmayı, emekli olduktan
sonra siyasal iktidarın uzattığı yönetim ku-
rullarında, on binlerce lira para alan orgene-
ral olmaya değişmem!"*

Emperyalizm-Tarikat-Mafya

Uğur Mumcu, birbiriyle çok ilgisiz görü-
nenleri birbirine bağlayacak bir teorik akla
sahipti. Emperyalizm ülkeleri karıştırmak,
elindeki gladyo teşkilatı ile darbeye sürükle-
mek, eşitlikçi fikirleri bastırmak için sürekli
eylem peşindeydi. Elbette bunun için silah
ve silahı tutan terör gerekliydi. Mumcu, maf-
yanın silah tüccarlığı ile girdiği ülkeleri nasıl
karıştırdığını anlattı. Bu silahlar gladyo sa-
yesinde sahiplerini buluyor, sokakta teröre
dönüşüyordu. Emperyalizm, mafya, terörizm
iş birliği; sonunda ülkelerin boğulmasına
neden oluyordu. İşçi sınıfı, kadın hareketi,
gençliğin özgürlük talepleri işte bu iş birliği
ile bastırılıyordu. Uğur Mumcu pek çok yazı-
sıyla bu bağlantıyı deşifre etti.

Elbette bu denklemin bir parçası daha vardı.
O da siyasal İslam ve tarikatlar. Uğur Mum-
cu, siyasal İslam'ın emperyalizmin ülkeleri
parçaladığı silahlardan biri olduğunu gös-
terdi. Üstelik siyasal İslam sadece laikliği

ortadan kaldırmakla kalmıyor; dini, ticari ve
siyasi bir enstrüman haline getirerek inançlı
yurttaşlara saplıyordu. Kurtuluş harbinden
darbelere kadar bu örgütlenmeler hep em-
peryalizmin kucağında onunla iç içe yeşerdi.
Uğur Mumcu bu anlamda başta tarikatlar ol-
mak siyasal İslamcılığın maskesini kaldıran
yazılar yazdı. Diyanet'in imamlarının maaş-
larının yurtdışı kaynaklı şeriatçı kuruluşça
karşılanmasının öyküsünü Rabita skandalı
ile anlatmıştı. Ellerinde silahlarla Avrupa
başkentlerinden Türkiye'yi tehdit eden şeri-
atçı Karases'i de deşifre eden Uğur Mumcu'y-
du. Mumcu'nun gazeteciliği bu anlamda per-
deleri yırtan, gerçeği açığa çıkaran cinstendi.

Teröre Karşı Hukuk

Uğur Mumcu teröre karşıydı. Terörle em-
peryal düzenin bağlantısını anlatıyordu.
Terörün olduğu yerde anayasaların askıda
olduğunu, hukukun rafa kaldırıldığını anla-
tıyordu. Evet, ancak bir şey daha var. Uğur
Mumcu terörle mücadelenin ilacının da hu-
kuk ve demokrasi olduğunu savunuyordu.
Devlet ile terör arasındaki farkı da hukuk be-
lirliyordu. Devlet, terörle mücadele adına da
olsa vatandaşına hukuksuzluk yapamazdı.

80'lerden 90'lare geçişte, PKK'ya karşı Hiz-
bullah formülünü eleştiren işte bu yüzden
yine Uğur Mumcu'ydu. Hizbulkontra kavra-
mı onun anlattıklarıyla cisimleşti. Bir terör
örgütü olan Hizbullah, adeta bir enstrümana
dönüşmüş, devlet içindeki çetelerin kontr-
gerilla faaliyetinin parçası olmuştu. PKK
terörünü eleştiren Mumcu, Hizbullah'ı da
eylemleri nedeniyle hedef aldı. Bu anlamda
Türkiye'nin PKK ile Hizbullah arasına sıkış-
tırılmasına karşı çıktı. Kürt meselesi ile terör
meselesini net bir şekilde ayırdı. Kürt köken-
li yurttaşlarımızın Cumhuriyet'ten kopması-
nı bu şekilde engelledi:

*"Bugün, hükümetin başta Musa Anter ci-
nayeti olmak üzere bölgede işlenen bütün
cinayetleri tek tek aydınlatması gerekir. Bu
cinayetler aydınlanmaz ve bu saldırılar da
böyle sürüp giderse, devlet –haklı ya da hak-
sız, yanlış ya da doğru– bu tür suçlamalar-
dan kurtulamaz."*

Sosyalizm ve Kemalizm

Uğur Mumcu Kemalizm ve sosyalizmi yan
yana getiren bir aydıandı. Cumhuriyet'in ka-

zanımlarını emekçi sınıfların çıkarlarıyla buluşturmuştu. Bu açıdan derin yoksulluğun, güvencesiz çalışmanın, örgütsüz toplulukların olduğu yerde Cumhuriyet'in kazanımlarının korunamayacağını, Cumhuriyet'in halktan kaçınılmaz şekilde kopacağını düşünüyordu. İşte bu yüzden her zaman Cumhuriyet ile emekçi halkın dünyasını barıştıran kelimelerin sahibi oldu:

"Ne kazandırmıştır on yıllık liberalizm memlekete?!.. Kalkınma hızı mı?.. Sosyal adalet mi?.. Çalışma gücü mü?.. İktisadi itibar mı?.. Milli gelirden artma mı?.. Yoksa Ortak Pazar toplantılarında bir geri kalmış ülke ismi mi?.. Son on yılın örneğinden ve sonuçlarından hoşnut olanlar, dünün köşe başı milyonerlerinden başkaları değildir."

Fikir Ölmezse Aydın Ölmez

Uğur Mumcu'yu, Muammer Aksoy'u, Bahriye Üçok'u, Abdi İpekçi'yi, Ahmet Taner Kışlalı'yı, Necip Hablemitoğlu'nu, Turan Dursun'u kimlerin öldürttüğünü tam anlamıyla bilmiyoruz. Ancak neden ölüm emrini verdiklerini gayet iyi biliyoruz. Aydın cinayetleri, beden değil fikir cinayetleridir. Tetiği çekme emrini

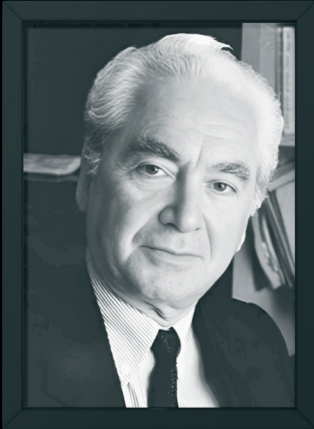
verenler aydının fikirlerini yok etmeye çalışır. Aydın ölünce onun savunduklarının da ortadan kalkacağına inanır. Ardında böyle bir hazırlık vardır.

Öte yandan aydının bedeni ölse dahi biriktirdiği fikirler dünyada yaşamaya devam eder. Her Ocak ayında onların tamamlanmamış hatıraları bize aynı zamanda neyi yaşatmamız gerektiğini de hatırlatıyor. Onlara kurşun sıkanların hedefini engellemenin yegâne garantisi, aydınların fikirlerinin kan gibi kuruyup gitmesini engellemekten geçiyor.

Kalemde, kitapta, fikirde yeniden yaratmak ve yaşatmak:

Onlar Uğur Mumcuları öldürdü, biz Uğur Mumcuların ölmesine izin vermeyeceğiz!

32. Adalet ve Demokrasi Haftası (24 Ocak – 31 Ocak 2025)

**Prof. Dr.
Muammer Aksoy**

31 Ocak 1990

*Vicdan Sustu
Hukuk Sustu
İnsanlık Sustu!*

Uğur Mumcu

24 Ocak 1993

DEVLET, DEMOKRASİ VE HUKUK

 Av. Dr. Başar YALTI
Hukukçu

Çare, hukukun üstünlüğünden yana olan demokrasi güçlerinin ve demokrasi öncülerinin dayanışması, layık olduğu yönetim sistemini halkın istemesini sağlamasıdır.

“Devlet, hukuka ancak istediği için, istediği zaman ve istediği ölçüde boyun eğiyorsa, aslında hukuka hiç boyun eğmiyordur.”

Leon Duguit

Demokrasinin bilinçli yurttaşlar topluluğu için en iyi yönetim şekli olduğu söylenmektedir. Bu, ne istediğini bilen bir topluluk için doğru bir tespittir. Ancak, halkın kendi kendisini yönetmesi demek olan demokrasi tarihi incelendiğinde, demokratik sistemin her zaman halkın istekleri doğrultusunda, kamu yararı yönünde işlemediği de görülmektedir. Antik Yunan’da bazı kent demokrasileri (*Atina’da demokrasi yönetimi M.Ö. 508 – M.Ö. 260 yılları arasında*

yaklaşık 250 yıl sürmüştür.) bir yana bırakılırsa demokrasinin geçmişinin çok eskilere dayanmadığı, çalkantılı bir süreçten sonra ancak 2. Dünya Savaşı sonucu Avrupada yerleşip yaygınlaştığı görülmektedir. Günümüzde ve tarihte demokrasinin muhaliflerinin kimler olduğu dikkate alındığında böyle bir gecikmeyi doğal karşılamak gerekmektedir. Orta Çağ soyluları, mutlakiyetçi hükümdarlar, tüccar ve kapital sahipleri, dini liderler, ordu komutanları ve sivil/asker diktatörler.

Bunların ortak özelliği sahip oldukları otoriteyi başkalarıyla paylaşmak istememeleridir. Bugün dahi bu türden kişilerin hatta seçimle işbaşına gelmiş yöneticilerin demokrasi dışına çıkmak için fırsat kolladıkları görülmektedir. Dolayısıyla demokrasi talebi aynı zamanda demokrasinin korunmasına yönelik bir talep olarak algılanmalıdır.

Böyle bir tespitten yola çıkılırsa demokratik bir yönetimin kendiliğinden gelişen bir sürece teslim edilemeyeceğinin, halkın kendi kendini yönetmesi yanında halkın ne istemesi gerektiğinin bilincinde olmasının ve halkın istemesi gerekenleri yaratmanın da demokrasiler bakımından önemli bir gereksinim olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, kapitalizmin toplumu her şeye alıştıran, itiraz kültürünü körleştirip yok eden anlayışına karşı da bir duruş olacaktır.

İşin içine, toplumca öğrenilmesi gereken bir şeyler olduğu ihtiyacı girince, eğitim ile kesişen bir kavşakta olduğumuzun farkında olmalıyız. Halkın demokratik eğitiminin okul eğitimi sırasında verilmesi esas olmakla birlikte demokrasi kültürü sadece okulda elde edilemez. Esas olan, demokratik bilincin geliştirilmesi yönündeki kavrayışın topluma benimsetilmesidir. Yurttaşlarda; düşünme, tartışma, hak arama ve hesap sorma bilincini etkili kılmak, demokratik eğitimin en önemli konuları arasındadır. Bu konular aynı zamanda demokrasinin yaşamasının besin kaynaklarıdır. Çünkü cehalet ve dizginlenemeyen otoriterlik tutkusu, demokrasinin en büyük düşmanıdır. F. Nietzsche'nin dediği gibi *"Cahil bir toplumla seçim yapmak, okuma yazma bilmeyen birisine hangi kitabı okuyacağını sormak kadar ahmakçadır."*

Özetle insana, insanlığın ve uygarlığın öğretilmesi gerekmektedir. Bunu ise ancak varlığını demokrasiye borçlu olan kurumlar ile özgürlüğü bir tutku olarak benimseyen öncüler yapabilir.

Günümüz gelişmiş demokrasileri dahi son yıllarda, despotik geçmişlerini anımsatırcasına otoriter hatta totaliter bir anlayışa doğru yönelmiş gözükmektedir. Özellikle yaratılan sıcak ve soğuş savaş ortamları sonucu ortaya çıkan "hamaset" demokrasiyi yozlaştırmakta, seçilmiş iktidarların gerilim yaratıcı, kutuplaştırıcı politikaları sonucu ortaya çıkan sanal tehdit ve düşmanlar "beka sorunu" gibi

gösterilerek demokrasi ve demokratik değerler tahrip edilmektedir. İktidarı kullananlar kendi gizli amaçları peşinde koşmakta, demokrasi anlayışı böylece seçme ve seçilme hakkıyla sınırlandırılmakta, yapılan türlü manipülasyonlarla bu haklar da ancak şeklen kullanılabilir.

Oysa demokrasi, seçim sisteminin varlığı, seçme ve seçilme hakkı yanında güçler ayrılığı, örgütlenme özgürlüğü, basın ve ifade özgürlüğü, azınlık haklarının korunması, yürütmeden bağımsız bir yargı, temel insan hakları için anayasal güvenceler içeren bir anlayışı kapsar. Bir siyasal sisteme demokratik nitelik veren değerler, bireysel özgürlüklerin varlığı, herkes için haklarda eşitlik, kamu otoritesinin hukuktan ve halkın onayından kaynaklanması ve toplumsal adaletin ve gönencin sağlanmasıdır. Bütün bunların olabilmesi için ise anayasal düzenin kurulması ve hukukun üstünlüğüne dayalı devlet sisteminin benimsenmesi gerekmektedir.

Kaldı ki demokrasi bunlarla da sınırlandırılmaz. Kurumların şeklen varlığı (parlamento, mahkemeler, siyasal partiler, seçimler vb.) demokratik bir yönetimin varlığı için yeterli değildir. Demokrasi bir değerler sistemidir ve bu değerlerin toplamı olan, "toplumsal adalet"e dayalı demokratik kültür üretilmedikçe demokrasiler hızla yozlaşmaktadır. Siyasal iktidar eğer demokratik bir anlayışa sahip değilse, elindeki kitle denetim araçlarıyla popülizme başvurarak, özellikle milliyetçilik ve din duygularını köpürterek demokrasiyi kolayca tahrip edebilmektedir. Bu şekilde hareket edildiğinde ise demokratik uygarlığa ulaşmak mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla bu süreçte devletin nasıl yapılandırıldığı merkezi önemde ve vazgeçilmez niteliktedir. Bunun içindir ki demokratik bir devletin dayanacağı zemin ancak laik bir hukuk düzeni olarak tanımlanabilir.

Bu girişe bağlı olarak ülkemizde demokrasinin niteliği değerlendirildiğinde, eksikliği en çok hissedilenin "hukuk" olduğu görülüp yaşanmaktadır. Hukuk öncelikle, kurallara uyulmasını sağlayarak keyfiliğin önüne geçmek için vardır. Keyfilik ve devlet yönetimi birbirine zıt kavramlardır. Daha doğrusu böyle olmalıdır. Ülkemizdeki uygulamada ise özellikle tek adam yönetimine geçildikten sonra yaşamın hemen her alanında hızla

yaygınlaşan keyfi yönetim örnekleri görülmektedir. Oysa devletin ahlakı hukuk, hukukun ahlakı ise adalettir. Hukuk, yargı sistemi yoluyla siyasal iktidarın elinde araçsallaşınca gerçek işlevini yitirmekte, adalet üretmemekte, ideolojik bir aygıtta dönüşmektedir.

Siyasal iktidarın ideolojik aygıtı olarak hukuk, hukuksal kavramlar yoluyla gerçekliği çarpıtmakta, toplumsal ve siyasal hayatı mevcut iktidarın ideolojisine göre tanımlayan bir örtü olmaktadır. Hukuk bu yönüyle, yurttaşların sığınacağı bir alan olmaktan çıkarak siyasal iktidarın toplumu manipüle ettiği bir manivelaya dönüşmekte hatta halkın tepesinde sallanan bir sopa olmaktadır. Ayrıca hukuk terminolojisi kullanılarak gerçekler gizlenmekte, hukuk, iktidarların kendi gerçeklerini üretmelerine ve topluma benimsetmelerine hizmet eder hâle gelmektedir. Dolayısıyla, ideolojik bir aygıt olarak hukuk, iktidarın gerçekleri çarpıtma, değiştirme isteğini kolaylaştıran bir rol oynamaktadır. Ülkemizde hukuk ve yargı düzeni, objektivesini yitirmiş, siyasal iktidarın amacına hizmet eden bir karaktere bürünmüştür. Bunun sonucu ise hem bireysel hem toplumsal alanda yaşanan adaletsizliktir. Ortaya çıkan korku toplumdur.

Öyle ki siyasal iktidar, Anayasaya ve kendi çıkarttıkları yasalara dahi uymaz hâle gelmiştir. İktidar, anayasa ile tanımlanan hukuk düzenine uyacak yerde fiili uygulama ve eylemlerini topluma hukuk olarak dayatmaya başlamıştır. Demokrasinin olmazsa olmazı iki değeri, halk egemenliği ve insan hakları askıya alınmış, siyasal iktidar bol bol hapishane inşa etmiştir.

Etkisini yitirmiş, pasifize ve dağınık durumdaki muhalefet hukukun olmadığı bu toplumsal anomiyi karşısında şaşkın, durumu kavramaktan uzak ve yetersizdir. Siyasal sistemin, anayasal düzene uygun şekilde düzeltilmesi konusunda halka umut vermemektedir.

Demokrasi, hukuk ve devlet üçlemesinin yozlaşmış hâlinin çok sayıda örneği yurttaşların gözleri önünde yaşanmaktadır. Özellikle ifade özgürlüğü bastırılmıştır. Gazeteciler ve sesini çıkartma cesaretini gösterenler üzerindeki baskıyı tüm sokaklar hissetmektedir. Bir gazeteci için en zor durum olan otosansür yaygınlaşmıştır.

Yaygınlaşan bir başka şey, egemenlik hakkına yönelik uygulamalardır. Öyle ki seçme seçilme hakkı anlamını neredeyse yitirmiştir. Belediye seçim sonuçları bir süre sonra iktidar tarafından üretilmiş bahanelerle yok sayılmaktadır. Medyaya yansıyan bilgiler göre, 2016 yılından beri sekiz yıllık süreçte toplam 160 belediyeye kayyum atanmıştır. Kayyumlardan 155'i DEM/HDP/DBP mensup belediyelere atanırken, 2 AKP'li 1 MHP'li ve 2 CHP'li belediyeye de kayyum atanarak seçilmişlerin yerine "memurlar" belediye başkanı yapılmıştır. Bu tablo antidemokratik görüntünün açık yansımasıdır.

Hukuk düzeninin bir işlevi de devleti yönetenlerin hukuki statülerinin belirlenmesidir. Bir hukuk devletinde yöneticiler iktidar üzerinde subjektif bir hak sahibi değildir. Onlar sadece devletin organlarında görev alanlar olarak kendilerine hukuk tarafından tanınmış olan yetkileri kullanırlar. Çağdaş hukuk devletinin anlamı budur. Keyfiliğin ve "devlet benim" ifadesinin reddedilmesidir. Buna rağmen yetki sahipleri, hukukun kendilerine tanıdığı sınırları aşmakta, yasal işlem yaptıklarını iddia etmekte, bunu da kendileri tarafından çarpıtılmış hukuk düzenine dayandırmaktadırlar.

Böylece, yukarıda girişte ünlü filozof Leon Duguit'nin sözü gerçek olmakta devlet, "başına buyruk" hareket etmekte, hukuka boyun eğmemektedir.

İçinde bulunduğumuz ekonomik çıkmaz halkı canından bezdirmiştir. Bu koşullarda "bir lokma bir hırka felsefesini", "çok şükür" dedirtmeyi halka benimsetmeyi başaran ve şoven duygularla Türkiye'ye yeni vilayetler eklemeyi hayal ettiren bir siyasal iktidar elbette demokratik bir hukuk devletini toplum için "lüks" olarak görececek, kendisinin istediği kadarıyla yetinilmesini isteyecektir.

Çare, hukukun üstünlüğünden yana olan demokrasi güçlerinin ve demokrasi öncülerinin dayanışması, layık olduğu yönetim sistemini halkın istemesini sağlamasıdır. Dolayısıyla toplumun demokratik öncüleri dikkat kesilerek geçmişi incelemeli, günü gözlemeli, geleceği kestirmeli, Türkiye'yi tek adam yönetiminden kurtaracak ve demokrasiyi ayakta tutacak çözümler üretmelidir.

YEREL YÖNETİMLERDEN

Kıymetli Okurlar,

Takvim yapraklarının birer birer amansızca hayatımızdan bir şeyler alıp götürdüğü acısıyla tatlısıyla bir yılı geride bırakıp, gelecek adına ümit var olduğumuz 2025'in ayak seslerini mutluluk ve heyecanla hissediyoruz.

“Umudun Şehri Ardaahan” sloganıyla yola çıkıp çok sayıda ilke imza attığımız birinci dönemimizi geride bıraktık. 2024 yılında ikinci dönemimize de büyük bir motivasyon ve kararlılıkla başladık. Dolayısıyla yeni hedefler, yeni umutlar, yeni hizmetlerle geçmesini arzuladığımız yeni yıla merhaba derken, geride bıraktığımız 2024 yılının belediye hizmetlerimiz açısından oldukça verimli geçtiğini, ülkemiz, halkımız ve de Ardaahan'ımız için her şeyin en güzelini yapmaya çalıştığımızı belirtmek isterim.

Cumhuriyet'imizin kurucusu, Ulu Önder'imiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere miras bıraktığı ilkeler ve değerler ışığında daha aydınlık, daha çağdaş ve daha güçlü yarınları hep beraber kuracağız.

Bu vesileyle, 2025 yılının ülkemize ve tüm dünyaya sağlık, huzur, barış ve mutluluk getirmesini dilerim. Yeni yılınız kutlu olsun!

Faruk DEMİR
Ardahan Belediye Başkanı

YEREL YÖNETİMLERDEN

Tarihimizden Aldığımız Güç, Geleceğe Güvenimizi Artırıyor!

2024 yılı hepimizi derinden etkileyen acıları, deneyimleri, ağırlaşan hayat şartlarıyla olduğu kadar spor, sanat ve bilim alanlarında yaşanan ümit verici gelişmeleriyle toplumsal hafızamızda yerini aldı. Bir yılı geride bırakırken ülkemizde ve dünyada tüm insanları ortak

bir noktada buluşturan his huzur, demokrasi ve adalet özlemi oldu. Hızla küreselleşen bir dünyada, farklı coğrafyalarda yaşanan sorunların, ekonomik dalgalanmaların, doğa olaylarının yanı başımızda yaşanabileceği hissini tüm benliğimizde hissettik. Farklı dillerin ve kültürlerin ötesinde ortak duygularla birbirimizi anlayabildik, yaşadığımız kayıpların acısını duyabildik.

Her yeni yıl umudu ve güzel başlangıçları beraberinde getirir. Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında, tarihimizden aldığımız güç geleceğe olan güvenimizi daha da artırıyor. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde bir ulusun, karanlık esaret şartları karşısında gösterdiği ortak mücadelenin taçlandığı cumhuriyet, aydınlık yarınlarımız için her zaman rehberimiz olacaktır. Dünya tarihine yön veren ortak mücadele ruhu, sadece bizim değil benzer tarihi yaşayan ulusların da yol haritası olmaya devam edecektir.

Hızla değişen dünya şartlarında kaos ve karmaşanın yerine huzur ikliminin önemi, her geçen gün daha da iyi anlaşılıyor. Ulu Önder'in devrimleri ve fikirleri ışığında işçisinden öğretmene ve çiftçisine kadar toplumun her kesiminden vatandaşımızla daha iyi bir dünya için el ele, omuz omuza mücadele vereceğiz. Atatürk'ün insan haklarına dayalı laik, sosyal ve hukuk devleti temelinde Cumhuriyet değerlerini geleceğe taşıma hedefimizi kararlılıkla gerçekleştireceğiz.

Bu duygu ve düşüncelerle 2025'in ülkemizde ve dünyada ekonomiden, sanata ve bilime hayatın tüm alanlarında güzel gelişmelerin yaşandığı bir yıl olmasını temenni ediyor ve tüm vatandaşlarımıza huzur, refah ve mutluluk getirmesini diliyorum.

Serhat TÜRKEL
Atakum Belediye Başkanı

YEREL YÖNETİMLERDEN

Kıymetli Okurlar,

Zaman hızla akıp giderken bir yılın daha sonuna geldik. Umutlarımızın filizlendiği, geleceğe dair hayallerimizin tazelendiği yepyeni bir yıla adım atıyoruz.

2024 yılı boyunca, hayatın bizlere sunduğu güzel anılarla birlikte, zorluklarla da yüzleştik. Sizlerden aldığımız güçle, birçok önemli projeye imza attık ve geleceğe dair umutlarımızı büyüttük. Her yaşanan an, geleceğe daha güçlü adımlarla ilerleyebilmemiz için bir deneyim oldu.

Ataşehir’de, göreve geldiğimiz günden bu yana sağlık hizmetlerinden sosyalyardımlara, kültür sanat etkinliklerinden eğitime kadar her alanda önemli projeleri hayata geçirdik. 2025 yılı ilçemizde tüm bu hizmetlerin daha da güçleneceği, yaşam kalitesinin daha da yükseleceği bir yıl olacak.

Biliyorum ki sevginin, dayanışmanın, huzurun, adaletin ve barışın hâkim olduğu bir dünyada yaşamak hepimizin ortak dileği... Bu dileği gerçekleştirmek için bizler bu yıl da kararlılıkla çalışacağız.

Ulu Önder’imiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün bizlere miras bıraktığı değerler ışığında daha aydınlık, daha çağdaş ve daha güçlü yarınları hep birlikte inşa edeceğiz.

Bu vesileyle yeni yılınızı en içten dileklerle kutluyor, güzelliklerle dolu bir sene geçirmenizi diliyorum.

Sevgi ve saygılarımla.

Onursal ADIGÜZEL
Ataşehir Belediye Başkanı

**BAKIRKÖY
BELEDİYESİ**

YEREL YÖNETİMLERDEN

*Umut ve Gelecek
Neden Bütün Ümidimiz Gençlikte?*

Mustafa Kemal Atatürk'ün "Bütün ümidim gençliktedir" sözü, bir ulusun geleceğini şekillendiren temel dinamiğin gençler olduğuna dair derin bir inancın ifadesidir. Bu ifade, bir temenni olmanın ötesinde toplumsal yenilenme ve ilerleme sürecinde gençlerin kritik rolüne işaret eden somut bir stratejinin tarifidir.

Atatürk, gençliğin cesur düşünce ufkunun, tükenmez gelişim arzusunun, geleceğin inşasına liderlik edecek güç olduğunu görmüştür ve bu yüzden Cumhuriyet'i gençlere emanet etmiştir. Bugünün Türkiye'sinde gençlerin bu sorumluluğu yerine getirebilmesi için sosyal, ekonomik ve politik koşullar içinde herkese görev düşüyor.

Gençlerimiz eğitimde fırsat eşitliği sorunu, işsizlik, gelir adaletsizliği, sosyal uyum sorunları ve gelecek kaygısıyla baş etmeye çalışıyor. Türkiye'den yurtdışına yoğun bir genç akını var ve bu gençlerin çok büyük bölümü yükseköğrenim mezunu. Yetişmiş genç insan gücünün yurtdışına yönelmesi, Türkiye'nin ekonomik ve entelektüel kapasitesi

açısından büyük bir tehdittir. Bu eğilimi tersine çevirmek için, eğitimde fırsat eşitliği, uygun iş olanakları ve yaratıcılıklarını fırsata dönüştürecek ortamları hazırlamakla yükümlüyüz. Kişisel olarak bu hassasiyetlerle geleceğe bakıyorum.

Bir beyin cerrahisi olarak uzun yıllar akademik ve klinik çalışmalarda bulundum; genç doktorların meslek hayatına atılmasına rehberlik ettim. Ancak son yıllarda, yetiştirdiğim öğrencilerin yurtdışına gitmeye başladığını görmek, beni derinden etkiledi. Türkiye'nin potansiyelini ve gençlerin bu ülkeye sunabileceği katkıları gördüğüm için siyasete atılmaya karar verdim. Onlara ilham olmak, umutlarını pekiştirecek bir yaşamın var olabileceğini göstermek ve sonraki nesillerin de bu topraklarda mutlu, huzurlu ve üretken bir hayat kurabilmelerine katkı sunmak için elimizi taşın altına koymamız gerektiğine inandım.

Bugün başkanlığını yaptığım Bakırköy Belediyesi'nde, gençlerin hayatına dokunmak, başarılarına tanıklık etmek ve fırsat eşitliği sunarak onları yalnızca akademik değil, sosyal ve fiziksel açıdan da donanımlı bireyler olarak hayata hazırlamak en önemli hedeflerimiz arasında yer alıyor. Bu doğrultuda, erken çocukluk döneminden üniversiteye kadar her yaş grubunun nitelikli bir eğitim ve gelişim süreci geçirmesi için önemli adımlar atıyoruz. Lise ve üniversiteye hazırlık eğitimlerimiz, spor tesislerimizde gençlere yönelik yenilikçi programlarımız ve kültür sanat merkezlerimizde 25 yaş altı gençlere sunduğumuz ücretsiz bilet uygulamalarıyla, gençlerin akademik bilgiye, spora ve kültür sanata erişimlerini kolaylaştırıyoruz.

Ayrıca, Türkan Saylan Kız Öğrenci Yurdu ile üniversiteli kızlarımıza güvenli ve konforlu barınma imkânı sunarken, merhum hocamızın eğitimde fırsat eşitliği vizyonunu yaşatmanın gururunu taşıyoruz. Türkan Saylan'ın adını taşıyan yurdumuzda kalan kızlarımızın, onun ideallerini geleceğe taşıyacaklarına inancımız tamdır.

Biliyoruz ki gençlik, bir ulusun dinamizminin ve ilerleme arzusunun en somut karşılığıdır. "Bütün ümidim gençliktedir" sözünü bu bilinçle sahiplenerek, ulusumuzun umudunun ve ışığının gençlerin kendisi olduğunu onlara her fırsatta daha güçlü bir şekilde anlatmaya devam edeceğiz. Zorluklarla mücadele etmeleri, hayallerinden vazgeçmemeleri ve bu güzel ülkeyi daha ileriye taşıma azimlerini korumaları için umut vermeyi ve umut olmayı sürdüreceğiz.

Gençlerimizin azmi, aydınlık arayışı ve bitmeyen enerjisi, daha güçlü ve dayanıklı bir Türkiye'nin mümkün olduğuna dair inancımızı her zaman diri tutuyor. Hep birlikte, daha güzel ve kalkınmış bir geleceği mutlaka inşa edeceğiz.

Doç. Dr. Ayşegül OVALIOĞLU
Bakırköy Belediye Başkanı

YEREL YÖNETİMLERDEN

"Açtığın yolda gösterdiğin hedefe durmadan yürüyeceğiz!.."

Vahap AKAY
Çerkezköy Belediye Başkanı

Yeniden Cumhuriyet...

Dünyada 7 binin üzerinde dil ve buna bağlı etnik, dinsel ya da sosyal topluluk var. Oysa Birleşmiş Milletlere (BM) kayıtlı ülke sayısı 193. BM'nin kuruluşunda, 1945'te, ülke sayısı sadece 50 idi. Halklar kaderlerini, kültürlerini, resmi dillerini, güçlerini birleştirip uluslar ve ulus devletler oluşturabiliyorlar. Buna karşılık dünya egemenleri, kendi ülkeleri bölünmediği sürece, yıldan yıla yeni ülkelerin bağımsızlığını ilan edip ayrılmasına bayılıyorlar. Ekonomik refah ve demokrasi dağıtmaya yanaşmasalar da devlet statüsü dağıtmakta cömertler.

Dünyada Fransız İhtilali ve sonrasında şekillenen ulus devlet anlayışı, feodalizmi yerle bir etti. Anayasal zeminde ortak ülkü, dil ve kültür birliği oluşturan topluluklar, ulus tanımı altında güç ve kader birliği yaptı. Modern uluslar bu şekilde teşekkül etti.

Almanya, Fransa gibi kendisini etnik bir adla var eden ancak vatandaşlık bağına esas alan ulus devletler ve Amerika Birleşik Devletleri gibi kıta adı taşıyan ancak her eve astıkları bayrakları, ortak resmi dilleri, tasada kıvançta ortak gelecek ülküsü oluşturabilmesiyle bir arada durabilen ulus devletler varlığını güçlü bir şekilde sürdürmektedir.

İslam coğrafyasının ilk ulus devleti Türkiye'dir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma deneyimini yaşamış farklı etnik kökenlerden gelen aydınların son kalan topraklara turnaklarını geçirmesi ve Türk milleti tanımı altında birleşmesiyle Atatürk'ün önderliğinde hayat bulan Türkiye Cumhuriyeti şekillenmiştir. Dünyanın sözünü söyleyen kalkınmış ulus devletlerden biri olabilmeyi hedeflemiştir.

Bu coğrafyada ulus devlet seviyesinde bir anayasal bütünleşme dünyanın diğer coğrafyaları için özellikle gelişmiş müesses nizam için büyük sürpriz olmuştur. Onlara göre Doğu milletleri anayasal zeminde bir araya gelip ulus devlet teşekkül ettiremezler. Kabilelere, boylara, mezheplere, dinlere göre tasnif olur, çatışır. Demokratik, seküler, bilime dayanan rejim kuramazlar, kalkınamazlar. Hazır kaynakların zenginliği için savaşır dururlar. Türkiye'nin bu sürpriz başarısı onlara göre geçicidir, eninde sonunda etnik ve dinsel temelde liflerine ayrılacak ve dağılacaktır.

Evet, dünyanın sözünü söyleyenlerin çoğunluğu böyle düşündüğünü gizleyemiyor. Oysa Türkiye Cumhuriyeti onca badireye rağmen yüz yılını devirdi. Hâlâ demokratik, laik, sosyal, anayasal hukuk devleti vasfıyla varlığını sürdürebiliyor. Halkımızın ezici çoğunluğu farklı kökenlere ve kültürlere

rağmen tasada ve kıvançta beraber hissetmeyi ve ortak kadere inanmayı sürdürüyor. Bütün sorunlarımıza ve krizdeki ekonomimize, gerileyen demokrasimize ve eksilen yargı bağımsızlığına rağmen Ortadoğu'nun tek seküler demokrasisi olmayı sürdürebiliyoruz.

Yüzyıl önce bütün farklarımıza rağmen birlikte bir millet ve bir devlet inşa edip güçlü bir planlı kalkınma süreciyle taçlandırmıştık.

Bugün de ihtiyacımız olan aynı şeydir.

Edirne'den Hakkari'ye, Muğla'dan Artvin'e bütün Türk milleti, omuz omuza, kol kola yeni yüzyılda kendimizi yeniden ve yeniden var edeceğiz. Değişen dünyaya uyumlu, teknoloji, inovasyon ve demokrasi odaklı, rekabet gücü yüksek, gelişmiş Türkiye Cumhuriyeti'ni birlikte var edeceğiz.

Muhtaç olduğumuz kudret yüz yıllık hafızamızda ve kuruluş doktrinimizde saklıdır.

Yolumuz açık olsun...

Ümit UYSAL

Antalya Muratpaşa Belediye Başkanı

3 MART DEVRİM YASALARI BUGÜNÜ DE AYDINLATIYOR

B. Safa YENİCE

Atatürkçü Düşünce Derneği
Genel Başkan Yardımcısı

Bu yasaların kabulü ile din ve ordu siyasetten ayrılıyor, laik ve demokratik Cumhuriyet'in aydınlanma ve bilimsel hamleler yapabilmesi, kadının onurlu ve saygın yaşaması için büyük bir hamle yapılmış oluyordu.

Ülkemizi işgal eden emperyalistlere karşı bağımsızlık savaşının zaferle sonuçlandırılmasından sonra, İzmir'de Gazi Mustafa Kemal'e, "Çok yorulduunuz herhalde, bir süre dinlenirsiniz değil mi?" sorusu yöneltmiş, Gazi, "**Hayır, asıl savaş şimdi başlayacak... Bu savaş, cahilliğe ve gericiliğe karşı yapılacaktır.**" şeklinde cevaplandırmıştı.

Lozan'da kazanılan diplomasi başarılarından sonra, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi. Ancak, **halifelik süreci** ve **din devleti olgusu** hâlâ devam ediyordu.

Atatürk 1 Mart 1924 tarihinde Meclis'i açış konuşmasında "**Cumhuriyetin bugün de ileride de kesinlikle ve sonuna kadar her türlü saldırılardan korunması için dinin ve ordunun siyasetten ayrılması gerekir**" diyordu. Bu konuşmadan iki gün sonra, **3 Mart 1924 Devrim Kanunları Meclis'te kabul edildi**. Böylece, Cumhuriyet'in ilanından 4 ay sonra kabul edilen 3 önemli Devrim Yasası'yla Cumhuriyet'in niteliklerini belirgin bir şekilde ortaya kondu.

3 Mart Devrim Yasalarıyla

- "**Hilafet ilga edildi**", yani hukuken ortadan kaldırıldı,

- “**Şeriyeye ve Evkaf Vekâleti**” de kaldırıldı,
- “**Tevhidi Tedrisat Yasası**” yani “eğitimin birleştirilmesi yasası” kabul edildi.

“Şeriyeye ve Evkaf Bakanlığı” bu yasa ile kaldırılırken “**Topluma ait işlerle ilgili yasama ve yürütme yetkisi TBMM ile hükümetinindir. Dine ait işlemlerden sorumlu kurum ise Diyanet İşleri Başkanlığı’dır.**” deniliyordu.

Böylelikle kamuya ve topluma ait işlerle, inanç ve vicdani ilgilendiren din konuları birbirinden ayrılıyordu.

Din kurallarının kamuya ait işlemlerde başat olması terk ediliyor, onun yerine çağdaş hukuk öne geçiyordu.

Eğitim Birliği Yasası kabul edilerek, şeriat kuralları ile yürütülen ve din kurallarına dayalı mahalle mektepleri ortadan kaldırılıyordu. Osmanlı Devleti’nde var olan eğitimin ikiliği kalkıyordu. Osmanlı’da bir yanda az da olsa modern ve çağdaş okullar, öte yanda dine dayalı “mahalle mektepleri” ve “medreseler” vardı.

Eğitim Birliği Yasası ile şeriatı temel alan eğitim yerine, eleştirel aklı öne çıkaran çağdaş eğitim hedefleniyordu.

Devrim Yasalarının Kazanımları Nelerdir?

3 Mart Devrim Yasaları, Cumhuriyet’in ve Atatürk’ün laiklik ilkesine dayalı aydınlanma devriminin temellerini attı.

Bu yasaların kabulü ile din ve ordu siyasetten ayrılıyor, laik ve demokratik Cumhuriyet’in aydınlanma ve bilimsel hamleler yapılabilmesi, kadının onurlu ve saygın yaşaması için büyük bir hamle yapılmış oluyordu.

Osmanlı’nın temsil ettiği din devleti yıkılıp, yerine temeli laik ilkelere oturan, devrimci Türkiye Cumhuriyeti ortaya çıktı.

Türk Aydınlanması, bu üç temel yasadaki sonra birbirini tamamlayan devrimlerle yürüdü ve gelişti.

Bu yasalarla devletin, toplumun, hukukun, eğitimin laikleşmesi, bilimin hızını kamçılıdı, üretimi coşturdu.

Kadına değer verilmesi ve hemen her alanda çalışma imkanına fırsat tanınması Cumhuriyet’i hızlı kalkınan, saygın ve güvenilir bir ülke konumuna getirdi.

Devrim yasalarını İlhan Selçuk şöyle özetliyordu.

“Padişahlığa karşı Cumhuriyetçilik, şeriate karşı laiklik, tutuculuğa karşı devrimcilik, ümmetçiliğe karşı ulusçuluk gerçekleşiyordu. Akıl inançtan, bilim dinden bağımsızlaşıyordu. İşte bu nedenlerle 3 Mart, gerçek bir devrim günüdür, Atatürk devrimcilerinin bayram günüdür.”

Devrim Yasaları Birlikte Yaşamamızın Çimentosu Oldu

3 Devrim Yasalarıyla Laik Cumhuriyetin taşıyıcı omurgası inşa edilmiş oluyordu.

Bu Devrim Yasaları, ülkede birlik ve bütünlüğün sağlanmasında çimento rolü oynayarak, o dönemde kurulan bazı ülkelerin pek çoğu bölünüp, parçalanırlarken Cumhuriyet’imiz ayakta kaldıysa bunda devrim yasalarının çok önemli rolü oldu.

Ülkemizin yeni yüzyıllara açılmasını sağlayan laik ve bilimsel ufuk genişledi.

Bugün de Atatürk ve Kemalist arkadaşlarının açtığı kapıdan, göstermiş olduğu hedefe koşanlar çoğaldı.

Aydınlanma devrimlerinin ateşini yakan Devrim Yasaları, Cumhuriyet devletinin toplumla kucaklaşmasını sağladı.

Yaratılan bu enerjiyle Avrupa’nın 300 yılda yaptıklarını Atatürk ve Kemalist arkadaşlarının 15 yılda gerçekleştirmeleri yabacı uzmanlarca da övgüyle benimsendi.

Devrim Yasaları’nı ve Türkiye Cumhuriyeti’nin temelini oluşturan “laik” olma niteliği korunmalıydı.

Laiklik ilkesi Anayasa’nın 2’nci ve 174’üncü maddelerinin koruyucu kanatları altına alındı.

Laiklik hukuksal güvencelerden çok, asıl olarak kadınların, gençlerin ve yurttaşlarımızın bilincine emanet edildi.

Devrim Yasaları Ülkemizin Var Olması ve Gelişmesi İçin Yaşamsaldır

Bugünlerin dış ve iç ağır siyasal koşulları, 3 Mart Devrim Yasaları’nın anlam ve önemini daha iyi düşünüp, daha iyi kavranması gerektiğini göstermektedir.

Çünkü içerde;

Millî Eğitim Bakanlığının, Diyanet İşleri Başkanlığı ile yaptığı “ÇEDES- Çevre Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum Projesi” iş birliği protokolü uygulanmaya başlanmış, proje kapsamında okullara imamlar, vaizler atanmıştır.

Hukuk dışı olan tarikat ve cemaatleri sivil toplum örgütü sayan bir anlayış, “Onlarla protokol yapmaya da devam edeceğiz” diyen bir zihniyet iş başındadır. Bu zihniyetin eğitim müfredatı da “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli”dir..

Oysa, Eğitim ve Öğretim Birliği Yasasıyla halk egemenliğinin olmazsa olmazı laikliğin toplumsal temelleri atılmış; kılık kıyafeti, yazıyı, dili, ölçüyü, takvimi yenileştiren devrimlerle “kul”luktan kurtulan bütün kadınlar, erkekler ‘yurttaş’ kimliği kazanmıştır. Yani, hak ve sorumluluklarını bilen, sorulayan, eleştiren bir insan hedeflenmiştir.

Bu kimliğe sahip çıkmak; siyasal, kültürel, ekonomik bağımsızlığımıza ve toplumsal barışa sahip çıkmaktır.

İnşa edilmek istenen laik, devrimci Cumhuriyet’in yönetim anlayışı, devletin değiştirelemeyen din kurallarıyla değil, koşullara ve ihtiyaca göre, çağın akış hızına göre değiştirilebilen, insan aklının ve deneyiminin ürünü olan, çağdaş hukuk kurallarıyla yönetme şeklindedir. Çünkü, laiklik, aklın ve vicdanın dinsel baskıdan kurtulup özgürleşmesidir. Özgür aklın doğal sonucu ise felsefe, bilim ve sanatın gelişmesidir.

Laiklik, dinsel dokunulmazlık kazanmış kişilerin egemenliği yerine kayıtsız şartsız millet egemenliğidir. Kadının toplumdaki onurlu, saygın yerinin ve alanının her zaman var olmasıdır. Demokratik bir devlet isteniyorsa, her şeyden önce laik bir Cumhuriyet zorunludur.

Dışta ise;

Dünyada siyasal gelişmeler, aşırı sağcı ve faşist siyasal yapıların seçimlerde öne geçmekte olduklarını göstermektedir. Son yıllarda ABD’nin yaşadığı siyasal skandallar, AB’deki seçimlerin ırkçı parti yükselişleriyle dolu, emperyalizmin işgalleri ile oluşan sığınmacıların Batı’ya gitme hayalleri ve Türkiye’nin milyonlarca sığınmacı kabul ederek, bilinçli bir nüfus yapısını değiştirme operasyonu dikkatlerden kaçmamalıdır.

Bu genel bakıştan sonra, bölgemizde ABD’nin BOP projesi etrafımızı sarmaya devam etmektedir. ABD eski Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice “Fas’tan Çin’e kadar 22 ülkenin sınırlarını ve rejimlerini değiştireceğiz.” demişti. Afganistan, Irak, Libya ve Suriye bölünüp kolayca parçalandılar.

Ne yazık ki bizim Devrim Yasaları’mızı ve uluslaşma çabamızı, üniter devlet yaratma gayretimiz onlarda olmadı. Ulus (millet) olmayı başaramadılar. Böyle olunca mazlum ülkeler, emperyal işgaller ve vekâlet savaşları ile kolayca bölünüp, parçalandılar.

Bu acı olaylar bize de ders olmalıdır ve emperyalizmin vahşi ve acımasız yapısı karşısında Devrim Yasaları’mızdan güç alarak ulus yapısı altında birleşmeliyiz.

Emperyalizmin en eski, en ilkel oyunu olan etnik, mezhepsel ayrılıkların dıştan ve içten kışkırtılarak yaratılan iç savaş ve çatışmaların süreceği, bölgede istikrarın çok uzak olduğu kanısındayım.

Böylesi ağır iç, dış ve bölgesel koşullarda yaşıyorsak, toplum olarak 3 Mart Devrim Yasaları’nın anlamını yeniden kavramamız gerekiyor. Ülkemizi bugüne kadar birlik içinde ayakta tutan çimentonun bu devrim yasalarından alınan güç olduğunu bilmeliyiz.

Ulus (millet) olduğumuzu, laik yapımızı, üniter devlet (bütünlük içinde devlet yapısı) ve kadınların etkili katkılarını aklımızda tutmalıyız. Hatta çevremizle paylaşmalıyız.

Bugün sığınmacılar bir emperyal bölme projesidir, iç çatışmalar yaratabilecek potansiyel tehlikedir.

Güçlüyüz çünkü 3 Mart Devrim Yasaları’nın toplumu bir ve beraber tutan özüne hâlâ sahibiz. Bunu geliştirerek örgütlü ve bilinçli olma zorunda olduğumuzu hiç unutmamalıyız.

Önümüzde Anayasa tuzağının olduğunu hep akılda tutmalıyız.

Bizi Orta Çağ karanlığına sürüklemek isteyen dış ve iç güçler hep vardı ve hep var olacak. Bunlara karşı üretilmiş ve başarılı olmuş çok güçlü çözümler yaratan Kemalizm ideolojimizin ışığında “**Yeniden Atatürk Cumhuriyeti**”nin yol ve yön göstericiliğinde bugünkü büyük zorlukları da aşacağımıza inanıyoruz.

BİLİNÇLİ BİREYLERDİR TOPLUMU GÜÇLÜ YAPAN

Aydın ESEN

Atatürkçü Düşünce Derneği

Kurumsallaşma Komitesi Başkanı

Yurttaşlarımızın ve DKÖ üyelerinin yapılacak işleri “Bana Ne” demeden ve başka birinin yapmasını beklemeden, durumdan vazife çıkararak üstlenmeleri halinde karanlığı daha kısa sürede kovacağız. Bu anlayış kurumsallaşırsa çok daha kolay ve çok daha kısa sürede düze çıkacağız.

Kurumsallaşma Bir Anlayış ve Davranıştır

Kurumsallaşma, öncelikle ve genellikle bir kurum ve bu kurum içinde uygulanan kurallar bütünüdür. Bu, dışsal bir bakışla doğrudur ve yazılı metinler bunun esasını oluşturur. Ancak, kurum ve kurallardan önce gelen ve bu kavramlara can veren, yazılı olmayan bir başka kavram olan “anlayış ve davranış bütünlüğü” göz ardı edilir.

Bir konu düzeltilmek istendiğinde hemen yazılı bir düzenleme yapılarak sonuç alınması umulur. Oysa, çok defa görülmüştür ki beklenen düzelme olmaz. Zira, değiştirilen kuralı

uygulayanlar değişmemiştir. Eski alışkanlıkların yeni kılıf ve gerekçelerle sürdürülmesi direnci açık veya gizli olarak ortaya çıkar. Hele de kuralın idari veya yazılı bir yaptırımı yoksa eski süreç devam eder.

Kurumlar (devlet, bakanlıklar, kamu kurumları, şirketler, sendikalar, meslek kuruluşları, demokratik kitle örgütleri) belli kurallar içinde belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuş tüzel kişiliklerdir. Kurum çatısı altında bulunanların kuralları amaca yönelik uygulamaları ve bu kuralları değişen şartlara göre değerlendirerek geliştirici önerilerde bulunmaları beklenir.

Çalışanları/üyeleri bu anlayış ve davranışı içselleştirmeyen kurumların etkin çalışmaları, hedef ve amaçlarını gerçekleştirebilmesi mümkün değildir. Olumlu özellikleri taşımayan kişilerin kurum bünyesinde hele de yaptırımsız olarak kalmasına göz yumulması, verimsiz ve olumsuz davranışların kurumun tüm bünyesini sarması ile sonuçlanır.

Kişi Mi, Kurum Mu Önemli?

Kurum hedeflerini ve kuralları içselleştiremeyen bireylerin öncelikleri “menfaat”, “kazanç” ve “makam” olarak ortaya çıkar. Artık, kurum içinde yarış zamanında ve kaliteli iş üretmek değil “alışılmışın dışına çıkarak rahatını bozmamak”, “daha çok kazanmak” ve “daha üst makama gelmek” eksenindeki çalışma ve hatta çatışmalarla olmaya başlar.

Bu tür çatışmalar kamu ve özel sektör kurumlarında “**otokratik hiyerarşi**” ile kurallar çerçevesinde bir yere kadar baskılanabilir. Ancak, gönüllü örgütler olan demokratik kitle örgütlerinde (DKÖ) otokratik değil “**demokratik hiyerarşi**” söz konusudur. Bu nedenlerle kurallardan önce “anlayış ve davranış” kültürünün üyeler tarafından içselleştirilmiş olması öncelik kazanır.

DKÖ’lerde demokratik hiyerarşi içinde çalışmaların örgüt amacına yönelik hizmet amaçlı olması beklenir. Örgüt amacına yönelik proje ve çalışma programlarının içselleştirilmiş bir görev bilinci ile uygulanması gerekir. Bu görevlerin otokratik bir tatmin yeri ve sosyal statü makamı olarak gerçekleşmesi yapısal olarak örgütü zayıflatır, örgütün değil kişilerin öne çıktığı bir yarış ve çekişme görüntüsü ortaya çıkar.

Dış dünyayı 3 farklı düzeyden yorumlarız: Kişiler, Olaylar, Kurallar. Kişilerle uğraşmak küçük insanların işidir. Vasat insan olaylarla, bilge insan sistemlerle ve kurallarla ilgilenir.

Yöneticilik, kurallar çerçevesinde olayları ve kişileri örgütün amacına uygun olarak yönlendirme ve yönetme yeteneğini gerektiren bir makamdır.

Sistemli Çalışma Güç Getirir

DKÖ alanında halka açık büyük kitle örgütlerinin demokratik hiyerarşi altında bir örgüt disiplini içinde çalışılması örgütün gücünü ve etkinliğini artırır. Çok sayıda şube

ve üyesi olan bu örgütlerin dayanışmacı bir disiplin içinde birlikte hareketinin toplumda yaratacağı izlenim ve kabullenmenin yaratacağı rüzgâr yeni güç kaynağı olarak kendilerine geri dönecektir.

Her üye ve örgüt yöneticisinin benimsedikleri örgüt amaçlarını davranış ve eylemlerine aktif bir şekilde yansıtması gerekir. Örgüt çatısı altında bulunan üyeler, yöneticiler, eski ve yeni yöneticiler, hiyerarşik görevler ve çalışanlar arasında her türlü kişisel çatışma, ihtiras ve uyumsuzluk örgüt içi çalışmalarını olumsuz etkileyebileceği gibi dışarıdaki kişilerin, örgüt amaç ve felsefesini benimsese bile, böyle bir kargaşa ortamından uzak durmayı yeğleyecekleri açıktır.

Tersine bir tabloyu ele alalım ki böyle DKÖ’ler de vardır. Dayanışma ve yardımlaşma içinde güler yüzlü ve profesyonel bir çalışma ile kendi alanında yararlı çalışmalar yapan bir toplulukta yer almak arzusu insanın sosyal tatminlerinden birinin karşılığı olacaktır. Bu niteliğiyle çekim merkezi haline gelecek bir örgüt giderek güçlenecek, amaçlarını başarı ve gururla gerçekleştirebilecektir.

ADD Gönül ve Görev Yeridir

ADD’nin kuruluşunda ana ilke olan “Atatürk ilkelerini korumak ve geliştirmek” ADD’ye “yurttaşların altında toplanabilecekleri geniş bir çatı” ve “insan odaklı kalkınmanın örnek ve öncü meşalesi” olarak yönetici ve üyelerine büyük güç verirken yanında büyük de bir görev yüklemektedir. Kamuoyu yoklamalarında Türk halkının büyük çoğunluğu kendini Atatürkçü olarak tanımlamaktadır. ADD, bu büyük kitleyi çatısı altında veya yanında toplayabilmelidir. ADD çatısı altında kişisel hizip ve çatışmalara yer yoktur, bu tür davranışların görüntü kirliliği yaratmasına izin verilmemelidir.

101 yıl önce kurulan Cumhuriyet’imizin sağlam temellerini oluşturan Kemalist/Atatürkçü ilkeler zamanının mazlum uluslarına örnek olmuş, bugün de ufkun ötesine ışık tutacak evrensel ilke ve uygulamalarla donanmış halde uygulanmaya açıktır. Ülkemiz ne zaman Atatürkçü ilke ve uygulamalardan uzaklaşmışsa sosyal, siyasal ve ekonomik zorluklarla karşılaşmıştır. Ülkemizin içinde bulunduğu badire ve labirentler bunun günümüzdeki örneğidir.

Görev, Gönüllüsünü Bekler

Lübnanlı bilge Halil Cibran bir sözünde “Ben onlara güneşi gösterdim, onlar parmağıma baktılar.” der. Atatürk bize güneşi yani çağdaş uygarlığı hatta onun da ötesini işaret etti. Biz O'nun parmağına bakarak her türlü yorumla zaman geçiriyoruz. Oysa, gündemimiz O'nun gösterdiği “çağdaş uygarlığın ötesine nasıl geçeriz?” tartışmalarıyla dolu olmalıdır.

Bu yönde, **insanımızı bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve karşı devrimin karanlığını sonlandırmak için yapageldiğimiz çalışmalarını daha da genişleterek halkın içinde, halkla beraber, halkın yararına girişimlerde bulunmamız gerekir.** Bu görev, kurumsal olarak tüm üyelerimizle birlikte kaçınmayacağımız bir şekilde önümüzde durmaktadır. Silkinerek “Anlayış-Düşünce-Davranış-Eylem” değişikliği ile ADD'yi sadece Atatürk'ü Sevenler'den değil Atatürkçü bilinç ve eylem sahibi yurttaşlardan oluşan bir “çekim merkezi” haline getirmemiz gerekir.

Son olarak, ülkemizin bu günkü haline maalesef uygun, ders alınacak bir metni sunmak istiyorum:

Yapılacak çok önemli bir iş vardı ve “Herkes” bu işi “Birisi”nin yapacağından emindi.

Gerçi “Herhangi Biri” bu işi yapabiliirdi fakat “Hiç Kimse” yapmadı.

“Birisi” o işin yapılmamasını eleştirdi, çünkü o “Herkes”in işiydi.

“Herkes”, “Herhangi Biri”nin o işi yapabileceğini düşündü fakat “Hiç Kimse” “Herkes” tarafından işin yapılmadığını fark etmedi.

Sonunda “Herhangi Biri”nin yapabileceği işi “Hiç Kimse” yapmadığı için “Herkes” “Birisi”ni suçladı.

Yurttaşlarımızın ve DKÖ üyelerinin yapılacak işleri “Bana Ne” demeden ve başka birinin yapmasını beklemeden, durumdan vazife çıkararak üstlenmeleri halinde karanlığı daha kısa sürede kovacağız. Bu anlayış kurumsallaşırsa çok daha kolay ve çok daha kısa sürede düze çıkacağız. Kurumsallaşmaya önem verilmeli, anlayış ve davranışlar gözden geçirilmeli.

Bütün yürüyüşler atılan ilk adımla başlar!-Değişim seninle ve senden başlar!

“**Yapılacak çok önemli bir iş vardı ve “Herkes” bu işi “Birisi”nin yapacağından emindi.**

Gerçi “Herhangi Biri” bu işi yapabiliirdi fakat “Hiç Kimse” yapmadı.

“Birisi” o işin yapılmamasını eleştirdi, çünkü o “Herkes”in işiydi.

“Herkes”, “Herhangi Biri”nin o işi yapabileceğini düşündü fakat “Hiç Kimse”

“Herkes” tarafından işin yapılmadığını fark etmedi.

Sonunda “Herhangi Biri”nin yapabileceği işi “Hiç Kimse” yapmadığı için “Herkes” “Birisi”ni suçladı.

”

YAPAY ZEKÂ: RÜYA İLE KARABASAN

 Prof. Dr. Haluk ŞAHİN
Emeritus, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Son 250 yıl içinde buhar ve elektrik enerjisi nedeniyle beden gücüne dayanan işlerin çoğu makinelere geçti. Şimdi de beyin gücüne dayanan birçok işi makineler üstleniyor. Üretim araçları ve dolayısıyla üretim ilişkileri değişiyor.

İnsanlık büyük bir dönüşümün hız kazandığı bir dönemden geçiyor. Dijital tufanın selleri hepimizi önüne katmış götürüyor. Kimsenin bunun dışında kalmak gibi bir seçeneği yok. Değişim, belki de insanlığın avcılık-toplayıcılık evresinden tarıma geçmesi kadar belirleyici olacak. Ve bu kez çok hızlı gidiyor.

Aslında yapay zekâ fikir hatta uygulama olarak yeni bir şey değil. Çeşitli adlar altında epey tartışılmış; kullandığımız arama motorları ya da yol gösteren navigasyon sistemleri gibi uygulamalarla son çeyrek yüzyılda hayatımıza girmiş, adını koymadan kullanmışız. Ama pandemiden sonra, özellikle

ChatGPT'nin hızla pazarlanmasıyla çok yayıldı, dört bir yanımızı sardı. Günlük hayatımızın bir parçası haline geldi.

Ne var ki içimiz o kadar rahat değil. Aramızda hâlâ buna bir çeşit salgın ya da istila gibi bakanlar var. Şüpheler haksız sayılmaz. Hayatımızı kolaylaştırırken insan olarak sadece bize ait olduğunu düşündüklerimizi ele geçiriyor; “elimizden alıyor” da diyebiliriz. Hatta günün birinde insanları saf dışı edeceğinden kaygılananlar az değil.

Önce şunu kabul etmeliyiz: Bu, bir moda ya da birkaç yıl sonra unutulacak, sıradan bir dönüşüm değildir. Bir kez daha, kullandığımız aygıtlarla birlikte biz de değişiyoruz. Bu

felsefi anlamda niteliksel bir değişimdir. Uygarlık ne kelime, insan türünün yeni bir evreye geçmesine varabilecek bir kırılma noktasındayız. Büyük resme bakınca bunu daha iyi anlayabiliyoruz.

Büyük Resim

Ben, iletişimci olarak, bu konuda geldiğimiz aşamayı bir büyük anlatı içinde şöyle anlatıyorum:

İnsanın (*Homo sapiens*) çeşitli tanımları vardır. Bunlardan birine göre insan sosyal ve siyasal bir hayvandır; bunların ikisinin de temel ögesi iletişim olduğuna göre *Homo communicatus*'tur. İletişim yaşamını sürdürebilmesinin olmazsa olmazıdır.

Buna rağmen tür olarak iletişim duyuları ve yetileri sınırlıdır. Şu kadar uzağı görebilir, şu kadar uzaktan duyabilir, şu kadar yüksek sesle bağırabilir gibi. Bu sınırlamalar nedeniyle ulaşabildiği ve gönderebildiği enformasyon sonsuz değildir, kıttır. Bu kıtlığın kontrolü, siyasal, toplumsal ve ekonomik egemenlik açılarından büyük önem taşır.

Bu kıtlık, yani enformasyon değiş tokuşunun sınırlılığı, tarihin yakın dönemlerine kadar belirleyici olmuştur. İletişim hızıyla ulaştırma hızı çoğu kez aynıdır ve yavaştır. Çok uzakları gören, duyan, sesini ileten insan ancak masalların ve hayallerin konusu olmuştur. Tarihin yakın dönemlerinde gittikçe hızlanan bir teknolojik değişim başlar. Enformasyon üretmek, işlemek ve göndermek gittikçe kolaylaşır. 16. yüzyılda matbaa, 19. yüzyılda telgraf ve telsiz telefon sıçrama noktalarıdır. Bunları radyo ve televizyon izler. Uzak iletişim uyduları tüm küreyi erişilir kılar.

Dünya Dijital Çağ'a hazırdır: Bilgisayarlarla perde açılır. İnternet iletişim aracı ola-

rak önem kazanır çünkü çok mecralı (yazı, görüntü, ses, grafik, resim) ve iki yönlüdür. 21. yüzyılın başında akıllı cep telefonlarıyla doruğa ulaşılır. Rüyalar gerçek olmuştur: İnsanın türsel iletişim sınırlamaları aşılmış, devrim evrimi geçmiştir. Artık herkes, her yerden, her zaman, her biçimde mesaj gönderebilecek ve alabilecektir.

Kıtlıktan çıkılmış, bolluk evresine geçilmiştir. Yer gök mesajlarla doludur. İnsan hayallerini aşmış, *Homo super communicatus* olmuştur.

Ancak *Homo sapiens*'in henüz bu role hazır olmadığı kısa zamanda anlaşılır. Mesaj gönderme ve alma yetisi teknoloji sayesinde geometrik olarak artmasına rağmen

beyninin onları işleme yetisi hâlâ sınırlı ve yavaştır. Kendisine ulaşan mesajların çoğu çarpıp dönmekte, "kara kutu"ya girememekte ya da bilişsel raflarda yer bulamamaktadır.

Bu durum şaşkınlık, zihinsel bulanıklık, öfke ve bezginlik yaratmakta, onu palavralara kolayca inanan bir *Homo misinformaticus* ya da yalan bilgi ya da dezenformasyonla bilinçli olarak kandırılan bir *Homo disinformaticus*'a çevirmektedir. İşlenemeyen enformasyon gürültü onun için ya da parazite dönüşmektedir. Bu curcuna içinde "hakikat" önemsizleşir; zaten insanların birbirlerini duyacak zamanı ve takati kalmamıştır. Hemen yardıma ihtiyacı vardır.

Bence, pandemiden sonra yapay zekânın son süratle piyasaya sürülmesinin arkasında Dijital Tufan'la¹ belirginleşen bu aciliyet vardır. Yapay zekâ araçlarının talip olduğu boşluk budur. O şimdilik, Nuh'un Gemisi değilse bile mide hapıdır, gözlüktür, ses kayıt cihazıdır...

Bence, pandemiden sonra yapay zekânın son süratle piyasaya sürülmesinin arkasında Dijital Tufan'la¹ belirginleşen bu aciliyet vardır. Yapay zekâ araçlarının talip olduğu boşluk budur. O şimdilik, Nuh'un Gemisi değilse bile mide hapıdır, gözlüktür, ses kayıt cihazıdır...

¹ *Dijital Tufan, Biz Kitap, 2024

Rota Nereye?

Şimdi bu noktadayız, ancak rota belli olmuştur. Daha çok yol alınması gerekecektir; devrim ile evrim arasındaki açık vücuda eklenecek çiplerle ve robotik eklerle azalacaktır. Bu sürecin nereye kadar gideceği bilim-kurgu filmlerinin konusu olagelmıştır. Ütopyaya da distopyaya da gider.

Ya yakın gelecek? Bir hazırlık aşamasıdır. Yapay zekâya haklı haksız birtakım bahanelerle karşı çıkmak boşunadır. Kimse kendisini kandırmasın, belirli sektörlerde yapay zekâlı rakiplerle yapay zekâsız yarışmaya çalışmak normal zekâ eksikliğine işaret eder. Televizyon ve gazeteciliğin bazı dalları gibi tıp, mimarlık, iş idaresi hatta bakkallık bunlara dahildir.

Yapılması gereken, piyasa tarafından empoze edilen yenilikleri eleştirel bir mesafeden izlemek, yapay zekâ ile kazanılan zamanı en iyi şekilde kullanmaktır.

Gerçekçi olmak zorundayız. Bir bakıma yeni bir dünya yaratılıyor. Orada herkes kendisine bir yer bulacak ya da açıkta kalacak.

Özgürlük ve Kölelik

Avcılık ve toplayıcılık evresinin sonunda avcılarının çoğu toprağı sürmesini öğrenmek zorunda kalmıştı. Son 250 yıl içinde buhar ve elektrik enerjisi nedeniyle beden gücüne dayanan işlerin çoğu makinelere geçti. Şimdi de beyin gücüne dayanan birçok işi makineler üstleniyor. Üretim araçları ve dolayısıyla üretim ilişkileri değişiyor.

Bu aman tanımayan bir süreçtir. Önümüzdeki 50 yılda bugünkü işlerin yüzde 80'ninin yapay zekâ ile çalışan makinelere geçeceği ileri sürenler var. Özellikle tekrara dayanan angarya işlerden kurtuluyor insanlık. Bunları makineler, robotlar yapacaklar, hem de çok daha hızlı ve kusursuz bir şekilde yapacaklar. Birçok alanda, maddi üretim sorun olmaktan çıkacak!

Bu insanlık için büyük bir müjdedir, onun yiyecek-içecek-barınak peşinde koşan bir canlı olarak doğaya köleliğinin son bulması olarak demektir. Böylece "hayatını kazanma" kavramı değişecek, hayatların başka türlü "kazanılması" gerekecektir. Bu aynı zamanda felsefi bir zorunluluktur. Ancak pratik

uzantıları da vardır: Eski anlamda çalışmak olanağı olmayan insanlar ne yapacaklar? Kaybolan işlerin yerini ne alacak? Toplumsal yapı ve kurumlar bundan nasıl etkilenecek?

Kısa vadede geleceğin o kadar parlak görünmediğini söyleyebiliriz. Yapay zekânın egemenliğinin yaygın işsizliklere ve toplumsal kargaşalara yol açması kaçınılmaz. Dükkanların ve fabrikaların değil, koskoca iş sektörlerinin, hatta bir yaşam tarzının ortadan kalkmasından söz ediyoruz. Evet, yapay zekâ yeni iş alanları da açacaktır ama bunlar yeterli olacak mıdır? Eski yapının enkazını kim, nasıl kaldıracaktır? İşsiz kalmış ve kendisine yeni dünyada yer bulamamış olanların geçimi nasıl sağlanacaktır?

Herkese yurttaşlık maaşı fikri bu yönde atılmış bir adım olarak görülebilir. Ama daha önemlisi, yurttaşlarının yeni okuryazarlıklar ve becerilerle eğitilmesi ve çarkın bir parçası haline gelmesidir. Eğitim yeni bir önem kazanacaktır. Türkiye gibi toplumlarda Halk Mektepleri türünden seferberlikleri hatırlamakta yarar vardır.

Yapay zekânın egemenliği altındaki toplumlarda demokrasinin geleceği yaygın bir kaygı ve tartışma konusudur. Günün her saniyesinde gözetlenen ve kayda geçen insanın özgür bir vatandaş olabilmesi mümkün müdür? Yoksa hayat insanların sürekli olarak puanlanıp ödüller kazandıkları ya da cezalara çarptırıldıkları 7/24 dijital bir totalitarizme mi mahkûm olacaktır? Ülkeler tek tek değişim depremiyle ve onun artçılarıyla sarsılırken dünyanın bütününde bu devasa dönüşümün barış içinde gerçekleştireceğini iddia etmek aşırı iyimserlik olur. Yapay zekâya geçişte hız farklılıkları devletler arasında rekabeti kamçılacaktır, yeni hiyerarşilere ve gerginliklere yol açacaktır. Günümüzde yapay zekâ yarışını önde götüren ABD ile Çin arasındaki çekişme bunun erken bir örneğidir.

Bu sürtüşmelerin nükleer silahlarla donatılmış ve iklim krizini kontrol altına almakta zorlanan yorgun bir dünyada yaşanıyor olması "insanlığın sonu" türünden çok daha vahim bazı kaygıları akla getirmektedir. Müjde ile alarm el eledir. Sonsuz bolluk ve özgürlük rüyası ile yok oluş karabasanı arasındaki itişip kakışma 21. yüzyılın temel öyküsü olacaktır.

TİYATRO MU, DRAM MI?

Tamer LEVENT

Oyuncu, Yönetmen, Yazar

Düşünce geliştirmek ve muhakeme etmek konusunda, özellikle gelişmesi engellenmiş bir toplumda, düşünce ve uygulama arasındaki bağ, durumların analizi, öğretim konusu olarak ele alınmadı. Eğitim açısından geri kalması adeta özellikle planlandı.

Boş zamanlarınız da ne yaparsınız?
“Tiyatroya gitmek” böyle bir soruya verilen yanıtlardan birisi idi.

Antik Yunan döneminde olsak, şehrin merkezinde bulunan bu binaya, boş zamanlarda gittiğimizi söylesek,

o zamanki toplum nasıl bir tepki gösterirdi acaba?

Gazete, televizyon yok, cep telefonu yok, matbaa henüz keşfedilmemiş, bilgisayar, yapay zekâ hayallere düşmemiş!

İnsan THEATRON'a boş zamanlarında mı gider?

Bergama'da iki adet theatron var. Bunlardan Akropol 10 bin kişilik, Asklepion ise 3500 kişilik.

Asklepion'da ruhsal tedavi yapılıyordu. Ruhsal tedavi yapılırken de drama yönteminden yararlanılıyordu.

47 yıldan beri, Asklepion da psikodrama kongreleri düzenleniyor.

Milenyum değişiminden 23 yıl önce başladı bu kongreler.

Asklepion sahnesine, Ankara Devlet Konservatuvarı tiyatro bölümünde öğrenci iken turne yapmış, 3500 kişilik sahnede oynamıştık.

Anadolu da tiyatro geleneği, tıpkı Bergama da olduğu gibi, çağın ihtiyacı olarak yaşanmıştı.

Başlangıcı, insanın kendisini ifade etme ihtiyacının iletişim aracı olan, rol oynamak, taklit ve drama; aslında mağarada, topluluk meydanında, konuşmak ihtiyacı duyduğu

her yerde, yaşamın içinde gerçekleşiyordu. Henüz çöpten adam bile çizemeyen ilk insan, kendi iç aksiyonunu ifade etmek istiyordu. Sevincini, korkusunu, deneyimlerini, drama yoluyla çırpınarak anlatmaya çalışıyordu. Tabii efekt sesleri kullanıyordu. Bedenini, kollarını, bacaklarını, suratını derdini iyi anlatma telaşı ile kullanıyordu.

Henüz ortada mağara resimlerinden eser yoktu. Ama yaşadıkları deneyimleri birbirlerine aktarma derdi ile ortaya çıkan drama vardı.

Ondan sonra da hep var oldu. Sanat kavramının da başlangıcı oldu. Drama, durumlar içinde bireylerin eylem ve etkileşimlerini kapsayan bir sözcüktür. Bu anlamda “iç dramatik aksiyon” demek bireyin içinde bulunduğu durum ile ilgili düşünceleri, “dış dramatik aksiyon” ise bireyin iç dramatik aksiyonu ile ilişkili ya da ilişkili olmayan davranışı demektir. Burada ilişkili olmayan diyerek, bireyin iç dramatik aksiyonuna rağmen başka bir şey de anlatabileceğini de ifade etmek istiyorum. Ancak, bu özellik bile, insanın ilk kendini ifade etmek arayışlarının, yıllarca süren gelişmeleri ile oluşmuştu.

“Dramatizasyon”, kelimesi ise ilk insandan binlerce yıl sonra insanın yaşadıklarını drama yolu ile anlatmak, seçilen durumlar içinde, duruma katılan bireylerin iç ve dış aksiyonları ile bağlantılı davranışlarını sergilenebilecek hâle getirmek olarak anlaşıldı.

Bu kavramlar, insanlığın gelişme süreçleri içinde kendini tanıması ve farkındalığını geliştirmesi için bulundu ve kullanılmaya başlandı. Her süreç kendi ürününü, her ürün yeni süreci, her yeni süreçte kendi ürününü oluşturarak, Hipokrat’ın “sanat uzun yaşam kısa” sözü ile tarif ettiği, insanının binlerce yıllık gelişme ve değişimini sağladı. Drama, gelişen insanlık tarihi ile sanat kavramının çekirdeği olan “süreç ve ürün” ilişkisinin incelenmesi ve muhakeme edilmesi açısından çok önemli bir misyonun, “farkındalığın” gelişmesi misyonun adı oldu.

“Drama” bizim kültürümüzde, hâlâ acıklı olarak algılanmakta. Yani esas anlamı ve önemi bilinmemekte.

Düşünce geliştirmek ve muhakeme etmek konusunda, özellikle gelişmesi engellenmiş bir toplumda, düşünce ve uygulama arasındaki bağ, durumların analizi, öğretim konusu olarak ele alınmadı. Eğitim açısından geri kalması adeta özellikle planlandı.

Ben 1975 yılından itibaren Türkiye’de drama kültürünün gelişmesi için durmaksızın çaba gösterdim.

Çünkü Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti’ni kurarken, “**Cumhuriyetin temeli kültürdür**” demişti. “Deneyim olarak sanat” kitabının yazarı Amerikalı estetik bilimci ve eğitimci John Dewey’i Türkiye’ye getirmişti. John Dewey 1924 yılında hazırladığı raporda, eğitim olarak deneyim ve pratiği, öğretim olarak da bu deneyim ve pratiğin gelişmesini sağlayacak bilgi öğretisini önermişti. Burada “öğretim”, ezberci bilgi öğretisi değil, pratikte kullanılacak ve de durumların çözümlenmesine yarayacak bir öğretim olacaktı. Eğitim de bu öğretinin yaşamda kullanılması uygulaması olacaktı. Yani süreç ve ürün, sürekli devinerek tekrarlanacak, öğrenciler, düşünecek fikir geliştirecek ve fikirlerini uygulayarak problem çözecek, insanın gelişmesi ve geliştirilmesi yolunda, eğitimin sanat olarak gerçekleşmesi yolculuğunda yol almaya başlayacaklardı. Köy Enstitüleri bu anlamda “sosyal eğitim” merkezleri de olacaktı. Dewey “eğitimin” toplumsal bir süreç olarak ele alınmasını öneriyordu. Öğrenciler aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinci ile yetiştikleri için sadece bireysel değil, sosyal bir gelişmeye de hizmet edecekti. Öğrencilerin toplumda bu görevi yerine getirebilecek özellikler ile gelişmesi öngörülüyordu. Bu proje ilk olarak 1936-1937 öğretim yıllarında, Eskişehir Çifteler’de, İzmir, Kırklareli ve Kastamonu’da açılan dört “deneme okulunda” uygulandı. Dewey, okulların toplum merkezleri haline gelmesini savunuyordu. İlk eğitimde drama modeli yani. Bu model köylerin modernleşmesine ve toplumsal bilinçlenmeye katkıda bulunacaktı. Bu model, dönemin Milli Eğitim bakanı Saffet Arıkan ve İsmail Hakkı Tonguç tarafından yönetildi. Amaçları netleşen bu eğitim sanatı, anlayışı ile 17 Nisan 1940 tarihinde ise Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü desteği ile Köy Enstitüleri kuruldu. İsmail Hakkı Tonguç yöneticiliğine atandı.

Köy Enstitüleri, Türkiye Cumhuriyeti insanının, sosyokültürel olarak da donanımlı ve sorumluluk sahibi olarak yetişmesini sağlayacaktı. Bu anlamda çok da başarılı olmaya başlamıştı. Ancak 1946 yılında Başbakan İsmet İnönü tarafından Hasan Ali Yücel görevden alındı. İsmail Hakkı Tonguç, Milli Eğitim Bakanlığında memur olarak görevlendirildi. Bakan olarak tayin edilen Reşat Şemsettin

Sirer, enstitülerin üretime dayalı eğitim sistemini kaldırarak, tüketime dayalı bir modele geçiş yaptı. Öğrencilerin uygulamalı eğitim almasını engelledi. Karma eğitimi kaldırdı. Enstitü öğretmenlerinin köylerle olan ilişkilerini keserek Köy Enstitüleri'nin işlevlerini sona erdirdi.

Artık, düşünen, yaratıcılığı gelişen ve ülke insanının gelişmesine katkıda bulunacak insanlar yetiştirecek bir eğitim-öğretim zihniyeti yerine, yaratıcı olmayan; uygulamada bilgiyi kullanarak gelişme süreçleri yaratacak insanlar yerine, ezberci, kendisine söyleneni yapan insanlar yetiştirme dönemi başlamıştı.

1 Eylül 1924 yılında Ankara'da kurulan Musiki Muallim Mektebi (MMM) bünyesinde 1936 yılında "Musiki Muallim Mektebi Temsil Sınıfları" adı altında tiyatro bölümü kurulmuştu.

Görüldüğü gibi Köy Enstitüleri fikrinin gelişmeye başladığı yıllar ile MMM kuruluşu ve Tiyatro Bölümünün kurulması aynı süreçte gerçekleşmiştir.

Bu süreçte, Köy Enstitüleri'nin kapatılması, kültürel gelişmenin de içini boşaltmıştır. Oysa, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk "Cumhuriyetin temeli kültürdür" cümlesi ile bu kültürün, eğitim öğretim sistemi ile, müzeler ile, üniversiteler ile, enstitüler ile geliştirilmesi için temel girişimlerin hepsini başlatmıştı. Bu girişimlerin aynı kararlılıkla ve gelişmiş bir ülke yaratmanın ülküsü ile devam ettirilmesi gerekiyordu. Ancak o zaman bu ülke "Çağdaş uygarlıklar düzeyine çıkacak, hatta onları geçecekti".

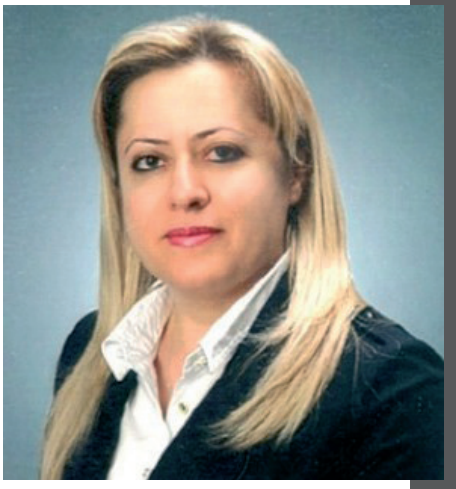
Devam etmemesi yaşamın her alanını olduğu gibi, yaratıcı düşünce gelişimi ve kalkınma projelerinin kültür eksenini etrafında gerçekleşmesini engelledi.

Süreç kavramı ve onun kültürel belleği terk edilerek, kalıcı olmayan ürün üzerinde odaklanıldı. Bu toplumu "balık tutmak yerine, kendilerine verilen balığı tüketen" bir toplum hâline getirdi. Türkiye Cumhuriyeti'ne ve insanlarına yeni bir rol biçildi, muhakeme etmekten, gelişmiş bir zihniyetin kültürünü oluşturmayı düşünmekten vazgeçmeleri algısı üzerine çalışıldı. Ezberciliğin, kendisine dikte edileni yapmanın doğru, düşünmenin ise zararlı olduğu topluma telkin edildi. Bu anlamda zamanın önde gelen bir siyasetçisi "Bize zeki adam değil, çalışkan adam lazım" diyerek, Atatürk'ün "Türk milleti zekidir, Türk milleti çalışkandır" tespiti ile taban tabana

ters bir anlayışı dile getirdi. Atatürk, bir ulusun gelişmesini sanat felsefesinin gelişmesi ile doğrudan ilişkili buluyordu. Bu anlamda söylediği ve tarihe geçen cümleleri bu düşüncesini gayet net açıklıyordu. Bu anlamda, Finlandiya gelişmesini anlatan "Beyaz Zambaklar Ülkesi" kitabını Türkçeye çevirtmesi, MU uygarlığını inceletmesi onun yaratıcı düşünce geliştirmesi ve idealindeki Türkiye düşüncesinin algoritmalarını oluşturması değil midir? Ancak, onun düşünsel kapasitesi ve gelişmişliğine denk bir gelişme göstermiş bir toplum sanat ile ilgili cümlelerinin anlamını gayet iyi anlayabilirdi. O da toplumun kendisinden sonra böyle bir gelişme göstereceği inancındaydı. Oysa, muhakeme etmek ve bu muhakeme sürecinde deneyim ve bilgiye ihtiyaç duyacak, sanatçı bir toplumun yetişmesi onun vefatından sonra son bulmuştu. Çünkü süreç ve ürün geliştirmeye dayalı kültür oluşturmak yerine, ezberci öğretimi ile tüketici bir toplum yetiştirme anlayışına geçilmek dayatması kabul görmüştü. Hatta gerçekçi bulunmuştu!

Atatürk "Sanatçı uzun çalışma ve çabalardan sonra alınanda ışığı ilk gören insandır!", "Beyler, milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz, başbakan olabilirsiniz, hatta reisicumhur bile olabilirsiniz, ama sanatçı olamazsınız", "Ben askerliğin sanat halini severim!", "Sanatsız kalan bir toplumun yaşam damarlarından biri kopmuştur!" cümleleri ile sanat felsefesine hâkim olduğunu kanıtlamıştır. Bu ibret verici cümlelerinde, Atatürk'ün sanat ve sanatçı kelimelerini bir meslek adı olarak kullanmadığını anlayarak, cümlelerin anlamları üzerinde yeniden düşünmemiz gerekiyor. Oysa bugün tıpkı drama gibi sanatçı kelimesi de içi boşaltılmış bir kelime olarak, meslek adı olarak kullanılıyor. Osmanlı döneminde mahkemede şahitliği kabul edilme-yen "oyuncu" kelimesini kullanmamak için, bu mesleği yapanlar kendilerine meslekleri sorulduğunda "sanatçayım" diyorlar. Atatürk "Tiyatro bir memleketin kültür seviyesinin aynasıdır." sözünde, tiyatroyu başlı başına bir disiplin olarak, yani sanat kelimesi ile bir tutmadan kullandı. Bütün bu sözlerin 1938'de vefatından önce söylendiğini, 1946'dan sonra ezberciliğe dönüşen eğitim sistemi kurbanlarının bu cümleleri ne kadar iyi anladığını sorgulayalım? "Sanatçı olamazsınız" dediği cümlede hiçbir mesleği kastetmiyor. Mesleği sanat olarak yapmayı kastediyor.

YOLDA ONLAR DA VARDI

Ülkan ŞANLITÜRK

Atatürkçü Düşünce Derneği

Genel Sayman Yardımcısı

Bu projeye, sadece Cumhuriyet'in 100. yılını kutlamakla kalmadık, aynı zamanda topluma sanatın gücünü, insanları bir araya getirmenin yollarını ve Anadolu'nun her köşesindeki insanların da sanatla hayat bulabileceğini gösterdik.

Şüphesiz ki Cumhuriyet'imizin 100. Yılı, hepimiz için tarihi bir dönüm noktasıydı; bu özel yıl, yalnızca geçmişin değil geleceğin de güçlü bir şekilde inşa edileceği bir sembol, bir onur kaynağıydı. Bu anlamlı yılı, en derin duygularımızla, en unutulmaz şekilde kutlamak istiyorduk. Karaman Atatürkçü Düşünce Derneği olarak, bu özel yılı anlamlı bir şekilde kutlamak amacıyla başlattığımız tiyatro projesi hem duygusal hem de toplumsal açıdan büyük bir anlam taşıdı. Gökçen Tongut Aksoy'un liderliğinde, Karaman'daki kadınlardan oluşan bir oyuncu kadrosu ile başladığımız bu yolculuk, küçük bir yerel topluluğun gücünü ve sanatla birleşen bir direncin gücünü gösterdi. 29 Ekim

2023 tarihinden 4-5 ay önce beni çok duygulandıran aynı zamanda umutlarımı tazeleyen bir mesajla başladı her şey. Mesaj, tiyatro eğitimci Gökçen Tongut Aksoy'dan geliyordu. Kendisi, Karaman Atatürkçü Düşünce Derneği'ni internetten bularak bana ulaşmıştı. Mesajında, tiyatro bölümü mezunu olduğunu, Kadir Has Üniversitesi'nde sahne sanatları üzerine yüksek lisans yaptığını, Kırgızistan'da öğretim görevlisi olarak çalıştığını fakat eşinin işi nedeniyle dört yıldır Karaman'da yaşadığını söyledi. Mesleğini burada icra edemediği için bir ruhsal çöküntü içinde olduğunu da belirtmişti. Gökçen Hanım, bir Cumhuriyet kadını olarak, Cumhuriyet'imizin 100. yılına özel bir etkinlik yapılmadığını

ve bu eksikliği bir nebze olsun giderebilmek adına uzmanlık alanında katkı sağlamak istediğini ifade etti. “Karaman’da bir tiyatro çalışması yok. Birçok kuruma başvurduğum ama ilgilenmediler. Ancak bunu Atatürkçü Düşünce Derneği yapar.” diyerek bize ulaştı. Bir yanda Atatürk’ün izinde ilerleyen bir kadının Cumhuriyet’e olan borcunu, bir yanda ise sanata duyulan derin özlemi hissediyordum. Gökçen Hanım’ı derneğimize davet ettim. Uzun uzun konuştuk, projeye nasıl başlayacağımızı, hangi zorluklarla karşılaşacağımızı konuştuk. Hemen fark ettim ki bu iş, sadece bir tiyatro gösterisi değil, halkı, toplumu ve değerlerimizi bir araya getirecek bir eylemdi. Ancak, sanatın yıllardır göz ardı edildiği, özellikle Anadolu şehirlerinde sanatsal etkinliklerin eksik olduğu bir ortamda, zorluklar da kaçınılmazdı. Buna rağmen, hiçbir şeyin imkânsız olmadığına inanarak kolları sıvadık. Dernek grubumuzdan, sosyal medyadan ve diğer demokratik kitle örgütlerinden çağrılar yaparak, tiyatrodaki rol alacak gönüllüleri aramaya başladık. Ancak, beklediğimiz kadar yanıt alamadık. Fakat Gökçen Hanım, “Özellikle eğitilmiş, diksiyonu düzgün insanlar arıyorum. Bu süreç uzun, önemli olan doğru adayları bulmak.” diyerek beni cesaretlendirdi. Bunun üzerine, tanıdığım kadınlara yönelmeye karar verdim. Tarla, ev, iş derken kendine vakit ayırmakta zorlanan, sanata ilgi duyan ama fırsat bulamayan kadın arkadaşlarımı tek tek aradım. Çoğu ilk başta tereddüt etti çünkü onlar ev kadını veya çiftçiydi.

Örneğin, oyunda Kılavuz Hatice’yi canlandıracak olan **Hatice Hanım**, traktörle tarlada çalışıyordu. Traktör sesi eşliğinde, bu projede yer almak için ne pahasına olursa olsun çaba göstereceği belliydi. “Böyle özel bir proje için beni aramanız beni tarladan sahneye taşımak istemeniz karşısında ben bütün varlığımla çalışır çabalarım.” derken âdeta sesi titriyordu bunun gibi her oyuncumuzun ayrı bir hikâyesi var:

Sultan Abla, 60 yaşında, amansız hastalığına rağmen sanat etkinliklerine katılan bir kadındı. Öğrenemese bile yıllarca bağlama çalmaya çalışan kursa giderken “Bu yaşta bağlama mı çalınır” diyen çevresinden bağlamasını saklayarak kursa giden bir ev kadını...

Sevgi Hanım, köyde büyüyüp müziğe aşık bir kadındı.

Özden Hanım, şiire olan ilgisiyle bilinen bir ev kadınıydı.

Aygül öğretmen öğrencilik yıllarında temsilere çıkmış tiyatroya ilgili ancak eş, anne ve eğitimci olduğu için hevesi öğrencilik yıllarında kalmış biri.

Hepsi sanatla yeniden hayat bulmak için hazırdı. Fakat bir eksiklik vardı. Bu oyuncu kadrosuna uygun bir senaryoya ihtiyacımız vardı.

Aklıma yine Karamanlı yazar ve edebiyat öğretmeni **Hasan Büyükköse** geldi. Kendisiyle iletişime geçtim ve ona, “Cumhuriyet’in ruhuna uygun bir senaryo yazabilir misiniz?” diye sordum. Sağ olsun, bizlere çok anlamlı ve güçlü bir senaryo yazdı. Bu senaryo, bizim için bir yol haritası oldu. Çalışmalar hızla başladı ama bir eksiklik daha vardı: Erkek oyuncular ve gençlere de ihtiyacımız vardı. Neyse ki **Umut, Samet, Kevser, Elif, Erhan, İsmail, Kıvanç** ve **Seda** gibi gençler hızla yanıt verdiler. Hepsi büyük bir istek ve özveriyle projeye dahil oldular. Tüm bu hazırlıkların arasında, dekor ve kostüm için yardımlar aldık, bütçemiz sınırlıydı ama toplumdaki gelen yardımlar ve gönüllü desteği ile en iyi şekilde ilerledik. Haftada en az üç gün yapılan çalışmalara eğitimcimiz oyuncularımız büyük özveri harcıyarak hiç aksatmadan devam ettiler. Yazın sıcakları altında, tarlada çalışan çiftçi kadınlarımız, akşamları 25 kilometre yol alarak, derneğe gelip çalışmalarına katıldılar. Öğrenciler, dersleri bitince büyük bir

istekle projeye katıldılar. 4-5 aylık yoğun bir çalışmanın sonunda “**Yolda Onlar da Vardı**” adlı oyunumuz hazır. Oyun, Cumhuriyet’in kahraman kadınlarını, Türk kadınının Millî Mücadele’deki rolünü anlattı. 750 kişilik büyük bir salonda, kapasitesinin çok üzerinde 900’den fazla seyirciyle buluştu. İzleyiciler, tarladan, evden, okuldan gelen bu kadınların sahnedeki performanslarına hayran kaldılar. Oyun, Karaman’da büyük bir ilgiyle karşılandı ve talep üzerine üç farklı salonda daha sahnelendi. Çevre illerden gelen talepler üzerine, Ermenek, Sarıveliler, Gazipaşa, Ereğli, Erdemli ve Ankara’da da sahnelendi. Toplamda 5000’in üzerinde seyirciye ulaştık. Bu projeye, sadece Cumhuriyet’in 100. yılını kutlamakla kalmadık, aynı zamanda topluma sanatın gücünü, insanları bir araya getirmenin yollarını ve Anadolu’nun her köşesindeki insanların da sanatla hayat bulabileceğini gösterdik. Oyuncularımız, hayatlarında ilk defa bir sahnede yer almanın gururunu yaşadılar. Çoğu hayatlarının en önemli anlarından birini yaşadıklarını belirttiler.

Oyun, Atatürk’ün Türk kadınına Cumhuriyet’le birlikte verdiği hakları ve değer de vurgulayan bir mesaj taşıdı. Bu projede emeği geçen herkese, başta yönetmenimiz **Gökçen Tongut Aksoy’a**, senaryo yazarı **Hasan**

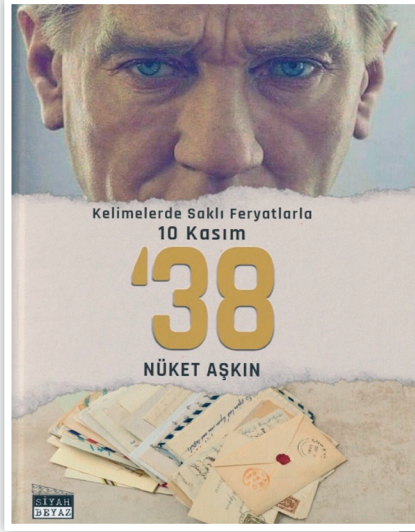
Büyükköse’ye, oyuncularımıza ve destek veren tüm kişilere sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu projeye hem Cumhuriyet’in 100. yılına anlamlı bir katkı sağladık, hem de sanatı, insanları bir araya getirmenin güçlü bir aracı olarak topluma sunduk.

“
İzleyiciler, tarladan, evden, okuldan gelen bu kadınların sahnedeki performanslarına hayran kaldılar. Oyun, Karaman’da büyük bir ilgiyle karşılandı ve talep üzerine üç farklı salonda daha sahnelendi. Çevre illerden gelen talepler üzerine, Ermenek, Sarıveliler, Gazipaşa, Ereğli, Erdemli ve Ankara’da da sahnelendi. Toplamda 5000’in üzerinde seyirciye ulaştık.
”

Okuyalım...

KELİMELEERDE SAKLI FERYATLARLA 10 KASIM 38

10 Kasım 1938 yılında vatandaşlar tarafından Ankara Radyosunda yayınlanmak üzere gönderilen acı dolu 38 mektup ve şiir, 86 yıl sonra ortaya çıktı. Aralarında Nezihe Araz'ın lise öğrencisiyken kaleme aldığı ağıt niteliğindeki mektubun da yer aldığı mektup ve şiirler **"Kelimelerde Saklı Feryatlarla 10 Kasım '38"** isimli kitapla gün yüzüne taşındı.

Araştırmacı yazar Nüket Aşkın tarafından yazılan kitap, vatandaşların 10 Kasım'da 1938'de yaşadıkları acının büyüklüğünü bir kez daha gözler önüne seriyor.

Acılarını kelimelere döken vatandaşlardan bazıları seslerini geniş kitlelere duyurmak amacıyla yazdıkları mektup ve şiirleri Ankara Radyosu'na gönderir. Radyo-ündeki görevliler tarafından yazılar beğenilmez ve mektupların üzerine 'Okunmaz, basit, çocukça, tekerleme gibi' şeklinde notlar yazılarak radyoda seslendirilmez.

Bir dosya halinde arşive kaldırılan bu mektup ve şiirlerdeki duygu yüklü ifadeler, 86 yıl sonra Nüket Aşkın'ın '38' kitabı aracılığıyla açığa çıkmış oldu.

Atatürk'ün vefatına ilişkin 10 Kasım'a ait gazete haberleri ile vatandaşların yaşadıkları acının boyutunu orta-

ya koyan çarpıcı fotoğrafların da yer aldığı kitapta Şeyh Sait isyanında şehit düşen Yüzbaşı Akif Türkoğlu'nun Uşak Ortaokulu öğrencisi kızı Cahide Türkoğlu tarafından yazılmış bir şiir ile Atatürk'le aynı gün evladını kaybeden bir babanın ağıt niteliğindeki şiiri de yer alıyor. Okuyanları o acılı günlere götüren duygu yüklü yazılar arasında yer alan Nezihe Araz'ın da mektubu şöyle:

"Diyorlar ki; Kurtarcısını ve en büyük evladını kaybettin. Bunu duyduğumuz saniyeden beri bir daha asla geri dönmeyecek olan büyük kaybımıza içimiz yana yana ağlıyoruz. Kederimiz asla tesellisi mümkün olmayan bir büyüklüktedir.

ATAM, sen insanların asla fâni diye vasıflandıramayacağı bir kıymet, bir ölmezsin. Eğer biz bugün hâla kendimizde yaşayacak bir kuvvet buluyorsak senin ölmezliğine inandığımız içindir.

Aylardan beri çektiğin acıların aynını biz de çektik. Hararetimiz seninkiyle beraber yükseldi. Nabzımız seninkiyle aynı hızda vurdu. Şimdi seninle beraber dünyayı terk etmekten bizi alıkoyan bir tek şey var. Bu sana verdiğimiz sözdür ATAM.

Bir MUSTAFA KEMAL'in yaptığını 20 milyon Mustafa Kemal yaşatacaktır.

Buna emin ol. Buna emin olsunlar...

Biz, inkılabın ilk nesli, dünyanın en büyük sevinçlerini ve en büyük acısını senin şahsında tattık. Seni gözlerimizle gördük. Sesini işittik. Pek çoklarımız yapıcı ve yaratıcı ellerini içine sığmayan bir hürmetle öptü. Ve şimdi sensiz kaldık...

Ne diyorum? Sensiz kalmak mümkün mü?

Büyük nutkun sesini nesilden nesle götüreceğiz, tarihe kaydettiğimiz her zaferde biz, senin asil ve necip çehrenin tecelli ettiğini göreceğiz.

Ey varlığımızı yaratan Sevgili, Büyük ATATÜRK;

Gittiğin yolda, kurduğun ülküde, gösterdiğin amaçta hic durmadan, bugünkü gibi yürüyeceğimize söz veriyoruz. Muhtac olduğumuz kudret damarlarımızdaki asil kan- da mevcuttur..."

Kız Lisesi Nezihe Araz

Okuyalım...

DEVİRİM ŞEHİDİ KUBİLAY

Menemen dışından gelip, arkalarına dini kullanarak topladıkları insanlarla, aydınlanma devriminin başlangıcında yeni devlete büyük darbe vurmaya çalışan isyancılar, Gazi Mustafa Kemal'i hem üzmüş hem de kızdırmıştır. Bu nedenledir ki bu olay sonraki yıllarda dinde aydınlanmayı da hızlandıracaktır.

Kubılay ve arkadaşları için Nadir Nadi'nin bir önerisi ile başlayan anıt çalışması da bu anlamda önem kazanmıştır. Anıt için büyük bir tanıtım yapılmış, halktan yurdun her yerinden anıtın yapımı için bağış yapılmıştır. Gazetede gün gün yayınlanan bağışçı listeleri anıtın ve aynı zamanda yeni devletin gelecek temellerine bir katkı gibidir. Atatürk'e gönlünü ve aynı zamanda araştırmaları için uzun yıllarını veren dostum ve abim Ahmet Gürel, yine güzel bir eser ortaya koymuş ve gelecek nesillere bu süreci ayrıntısıyla anlatan önemli bir eser bırakmıştır, bize de emeğine sağlık demek düşüyor. 23 Aralık 2024

Doç. Dr. Mehmet Emin ELMACI

Cumhuriyet gazetesinin yapılmasına öncülük ettiği:
KUBİLAY ANITI SERGİSİ
23 Aralık 2024-31 Ocak 2025

Lâiklik Toplantısı
Tarih: 23 Aralık 2024 (Saat 20.00)
Yer: AASSM Büyük Salon
- İnanç İncelemeleri
Şehit Kubılay'ın Işığında Lâiklik İlkesi
- Prof. Dr. Ayşe Yılmaz (EYİD Genel Başkanı)
- Mustafa Wısalı Başkur (ADD Genel Başkanı)
Mr. Ahmed Adnan Baygan, Serdar Meriç, Mahmut Ali Akman, Mustafa Kemal, Mithatpaşa Cd. No:1087, 38290 Kanak/İzmir

Sergi Açılış: 23 Aralık 2024
Saat: 19.00
AASSM Alt Kat Galerisi

Hazırlayan:
İşık Kömür
Sergi Düzenleyen:
Osman Bayraktar
Kubılay Bulvarı
İnanç İncelemeleri Kurumu
Cumhuriyet Gazetesi
Mehmet Emin Elmacı
Kant. Aralık ve Merve
Orhan Çelebi
(Gözetici, organizasyon, yazın, Mevlana Kızı, Bekir Özgür, Kant. Aralık, Merve Kızı, Bekir Özgür, Ahmet Gürel, ADD Genel Başkanı Bop Demirezen)

Cumhuriyet 100 Yılı
AASSM
aasism

Bizden Haberler

“100. Yılına Dolduran Cumhuriyet” Panelini Gerçekleştirdik

“100. Yılına Dolduran Cumhuriyet” panelimizi 5 Ekim 2024 tarihinde Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezi Prof. Dr. Muammer Aksoy Yerleşkesi’nde gerçekleştirdik. Gazeteci Yazar Mustafa Balbay ve Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt’un konuşmacı olduğu panelimizin yürütücülüğünü Av. Can Arıhan yaptı.

Chp Genel Başkanı Özgür Özel Genel Merkezimizi Ziyaret Etti

CHP Genel Başkanı Sayın Özgür Özel ve beraberindeki CHP MYK Üyesi Sayın Gamze Taşcier, CHP MYK Üyesi Sayın Suat Özçağdaş ve CHP Ankara İl Başkanı Sayın Ümit Erkol; Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezi’mizi 9 Ekim 2024 tarihinde ziyaret ederek Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt’a geçmiş olsun dileklerini ilettiler, Genel Kurul’da tekrar göreve seçilmelerinden dolayı kutladılar.

GYK Üyelerimizin de katıldıkları görüşmede ülkemiz sorunları ve çözüm önerileri üzerine görüş alışverişinde bulunuldu.

Erzurum’da “Yeniden Atatürk Cumhuriyeti” Konferansı Gerçekleştirdik

Erzurum Şubemizin düzenlediği “Yeniden Atatürk Cumhuriyeti” konferansında Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 12 Ekim 2024 tarihinde Erzurum Tarihi Kongre Binası’nda Erzurumlu yurttaşlarımız ile buluştu.

Bandırma'da "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" Konferansı Gerçekleştirdik

Bandırma Şubemizin düzenlediği "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" konferansında Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 19 Ekim 2024 tarihinde Santral Kültür Merkezi'nde Bandırmalı yurttaşlarımız ile buluştu.

Mustafakemalpaşa'da "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" Konferansı Gerçekleştirdik

Mustafakemalpaşa Şubemizin düzenlediği "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" konferansında Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 20 Ekim 2024 tarihinde Mustafakemalpaşa Kültür Merkezi'nde Mustafakemalpaşalı yurttaşlarımız ile buluştu.

Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Bozbey'i Ziyaret Ettik

Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Bozbey'i Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 21 Ekim 2024 tarihinde tarihi belediye binasında ziyaret etti.

Cumhuriyet Şehidimiz Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'yı Andık

Genel Başkan Yardımcımız iken dinci faşist çetelerce katledilen Centilmen Devrimcimiz, Cumhuriyet şehidimiz Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'yı Genel Merkezimizin öncülüğünde, Çayyolu ve Batıkent Şubelerimizin yürütücülüğünde evinin önünde başlayıp gömütlüğünde sonlanan programımız ve saygılarımızla andık.

29 Ekim Kadınları Derneği Genel Başkanı Şenal Sarihan Genel Merkezimizi Ziyaret Etti

29 Ekim Kadınları Derneği Genel Başkanı Şenal Sarihan ve beraberindekiler Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezimizi 23 Ekim 2024 tarihinde ziyaret ederek Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz ile görüştüler.

Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ Genel Merkezimizi Ziyaret Etti

Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ ve Genel Başkan Yardımcıları, Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezimizi 24 Ekim 2024 tarihinde ziyaret ederek Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz ile görüştüler.

"101. Yıl Dönümünde Cumhuriyet" Söyleşisini Gerçekleştirdik

Önceki Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Murat Karayalçın'ın konuşmacı olduğu "101. Yılında Cumhuriyet" başlıklı Cumhuriyet Bayramı Söyleşimizi 29 Ekim 2024 tarihinde Atatürkçü Düşünce Derneği Prof. Dr. Muammer Aksoy Yerleşkesi'nde gerçekleştirdik.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramımızı Anıtkabir'de Resmî Tören İle Kutladık

Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt başkanlığında GYK ve GDK Üyelerimiz ile Şube Başkanlarımız ve üyelerimizden oluşan heyetimiz 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı Anıtkabir'de resmî törenle kutladı, kurtarıcımız, kurucumuz, değişmez önderimiz Büyük Atatürk'e saygılarımızı sundu. Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt Şeref Defteri'ni imzaladı ve 2. Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü ziyaret edildi.

Büyük Atatürk'ü Bedenen Aramızdan Ayrılışının Yıl Dönümünde Sıhhiye Zafer Anıtı'nda Andık

Değişmez Önderimiz Büyük Atatürk'ü, bedenen aramızdan ayrılışının 86. yılında Sıhhiye Zafer Anıtı'nda Genel Başkan Vekilimiz B. Safa Yenice öncülüğünde, Çankaya Belediye Başkanı Hüseyin Can Güner ve CHP İlçe Başkanı Fahri Yıldırım ile birlikte GYK ve GDK Üyelerimiz, Çankaya, Erdemli, Tuzla şubelerimiz ve değerli üyelerimizin katılımları ile andık. Ardından, Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezi Prof. Dr. Muammer Aksoy Yerleşkesi'nde GYK Üyelerimiz, Tuzla Şube Başkanımız Şengül Özpağada ile Tuzla ve Lüleburgaz üyelerimizin katılımları ile "Atatürk'ü Anlama ve Kavrama" söyleşisi gerçekleştirdik.

Büyük Atatürk'ü Bedenen Aramızdan Ayrılışının Yıl Dönümünde Anıtkabir'de Resmi Törenle Andık

Genel Başkan Vekilimiz Sayın B. Safa Yenice başkanlığında GYK ve GDK Üyelerimiz ile Şube Başkanlarımız ve üyelerimizden oluşan heyetimiz Anıtkabir'de resmi törenle kurtarıcımız, kurucumuz, değişmez önderimiz Büyük Atatürk'e bedenen aramızdan ayrılışının yıl dönümünde saygılarımızı sundu. Genel Başkan Vekilimiz Şeref Defterini imzaladı.

Malkara'da "Kadına Şiddet" Konferansı Gerçekleştirdik

Malkara Şubemizin düzenlediği "Kadına Şiddet" konferansında Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 15 Kasım 2024 tarihinde Malkara Kültür Merkezi'nde Malkara Belediye Başkanı Nergiz Karaağaçlı Öztürk, Şube Başkanlarımız ve üyelerimiz Malkaralı yurttaşlarımızla buluştu.

Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Candan Yüceer'i Ziyaret Ettik

Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Candan Yüceer'i Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Tekirdağ Şubelerimiz 15 Kasım 2024 tarihinde makamında ziyaret etti.

Edirne'de "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" Söyleşisi Gerçekleştirdik

Edirne Şubemizin düzenlediği, Edirne Belediye Başkanı Av. Filiz Gencan Akın'ın da konuşmacı olduğu "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" söyleşisinde Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 16 Kasım 2024 tarihinde Edirne Belediyesi Atatürk Kültür Merkezi'nde Edirneli yurttaşlarımız ile buluştu.

Uzunköprü Belediye Başkanı Ediz Martin'i Ziyaret Ettik

Uzunköprü Belediye Başkanımız ve üyemiz Ediz Martin'i, Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Uzunköprü Şubemiz 17 Kasım 2024 tarihinde makamında ziyaret etti.

Hayrabolu'da "Cumhuriyet Işığında Atatürk'ün İzinde" Söyleşisini Gerçekleştirdik

Hayrabolu Şubemizin düzenlediği, Sabiha Gökçen Manevi Oğlu, Yazar Eriş Ülger'in de konuşmacı olduğu "Cumhuriyet Işığında Atatürk'ün İzinde" söyleşisinde, Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 17 Kasım 2024 tarihinde Hayrabolu Rekreatif Sosyal Tesisleri'nde Hayrabolulu yurttaşlarımız ile buluştu.

Teğmenlerimiz İle İlgili Basın Açıklamasına Katıldık

"Mustafa Kemal'in Askerleri" olduklarını seslendiren ve yıllardır yineleniği gibi kılıç çatarak "Askerlik Yemini" eden Teğmen evlatlarımızın Yüksek Disiplin Kurulu'nda durumları görüşülecek olması ile ilgili 22 Kasım 2024 tarihinde Anıtpark'ta gerçekleştirilen basın açıklamasına Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz ile katıldık.

Chp Genel Başkanı Özgür Özel'i Ziyaret Ettik

Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, Genel Başkan Yardımcımız B. Safa Yenice, Genel Saymanımız Basri Gürsoy ve Genel Sekreterimiz Durur Gök, CHP Genel Başkanı Özgür Özel'i 18 Aralık 2024 tarihinde makamında ziyaret ederek yapılacak Prof. Dr. Muammer Aksoy'u Anma ve Yılın Atatürkçüsü Ödülleri Takdim Törenimize davet ettiler.

10. Cumhurbaşkanımız Ahmet Necdet Sezer'i Ziyaret Ettik

Genel Başkanımız Mustafa Hüsni Bozkurt, Genel Başkan Yardımcımız B. Safa Yenice ve Genel Saymanımız Basri Gürsoy, 10. Cumhurbaşkanımız Ahmet Necdet Sezer'i 19 Aralık 2024 tarihinde ziyaret ederek yapılacak Prof. Dr. Muammer Aksoy'u Anma ve Yılın Atatürkçüsü Ödülleri Takdim Törenimize onur konuğu olarak davet ettiler.

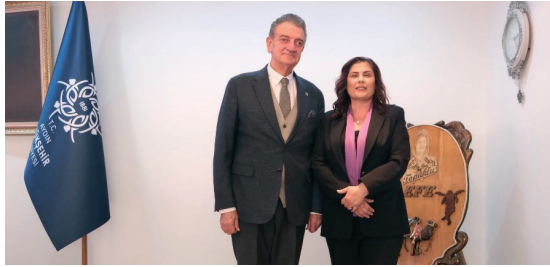
2. Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü'nün Kızı Özden İnönü Toker'i Ziyaret Ettik

Genel Başkanımız Mustafa Hüsni Bozkurt, Genel Başkan Yardımcımız B. Safa Yenice ve Genel Saymanımız Basri Gürsoy, 2. Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü'nün kızı, manevi annemiz, değerli büyüğümüz Özden İnönü Toker'i 19 Aralık 2024 tarihinde ziyaret ederek yapılacak Prof. Dr. Muammer Aksoy'u Anma ve Yılın Atatürkçüsü Ödülleri Takdim Törenimize davet ettiler.

Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu'nu Ziyaret Ettik

Aydın Büyükşehir Belediye başkanı Sayın Özlem Çerçioğlu'nu Genel Başkanımız Mustafa Hüsni Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Aydın Şubemiz 20 Aralık 2024 tarihinde makamında ziyaret etti.

Efeler Belediye Başkanı Anıl Yetişkin'i Ziyaret Ettik

Efeler Belediye Başkanı Anıl Yetişkin'i Genel Başkanımız Mustafa Hüsni Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Aydın Şubemiz 20 Aralık 2024 tarihinde makamında ziyaret etti.

Aydın'da "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" Söyleşisi Gerçekleştirdik

Aydın Şubemizin düzenlediği, Gazeteci Yazar Mustafa Balbay'ın da konuşmacı olduğu "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" söyleşisinde Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 20 Aralık 2024 tarihinde Nevzat Biçer Parkı Konferans Salonu Efelerli ve Aydın'lı yurttaşlarımız ile buluştu.

Tülov Vakfını Ziyaret Ettik

Türkiye Tanıtım Araştırma Demokrasi ve Laik Oluşum Vakfı'nı (TÜLOV) Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz ile 21 Aralık 2024 tarihinde ziyaret ettik.

Çeşme Belediye Başkanı Lal Denizli'yi Ziyaret Ettik

Çeşme Belediye Başkanı Lal Denizli'yi, Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Çeşme Şubemiz 21 Aralık 2024 tarihinde makamında ziyaret etti.

Çeşme'de "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" Söyleşisi Gerçekleştirdik

Çeşme Şubemizin düzenlediği, Yazar Mehmet Çulum, Tarihçi Yazar Yaşar Aksoy'un da konuşmacı olduğu "Yeniden Atatürk Cumhuriyeti" söyleşisinde Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz, 21 Aralık 2024 tarihinde Çakabey Kültür Merkezi'nde Çeşmeli yurttaşlarımız ile buluştu.

Torbalı Belediye Başkanı Övünç Demir'i Ziyaret Ettik

Torbalı Belediye Başkanı Övünç Demir'i Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Torbalı Şubemiz 22 Aralık 2024 tarihinde makamında ziyaret etti.

Atalan, Tulum, Ahmetli Köylerinde "Atatürk" Büst Açılışı Gerçekleştirdik

Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Torbalı Şubemiz 22 Aralık 2024 tarihinde Torbalı Belediyesi ve Torbalı Ticaret Odası'nın katkılarıyla yapılan "Atatürk" büstlerinin Atalan, Tulum, Ahmetli köylerinde açılışını yaptı.

Devrim Şehitlerimiz Mustafa Fehmi Kubilay İle Bekçiler Şevki Ve Hasan Beyleri Andık

Atatürkçü Düşünce Derneği ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin düzenlediği Devrim Şehitlerimiz Mustafa Fehmi Kubilay ile Bekçiler Hasan ve Şevki Beyleri Anma Töreni'ne Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, GYK Üyelerimiz, şubelerimiz, yönetim kurulları ve üyelerimizle 23 Aralık 2024 tarihinde katıldık.

İzmir'de "Şehit Kubilay'ın Işığında Laiklik İlkesi" Söyleşisini Gerçekleştirdik

Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği, ÇYDD Genel Başkanı Prof. Dr. Ayşe Yüksel'in konuşmacı olduğu, Yazar Işık Kansu'nun kolaylaştırıcılığı yaptığı "Şehit Kubilay'ın Işığında Laiklik İlkesi" söyleşisinde Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt, GYK Üyelerimiz ve Şubelerimiz 23 Aralık 2024 tarihinde Ahmet Adnan Saygun Toplantı Salonu'nda İzmirli yurttaşlarımız ile buluştu.

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Cemil Tugay'ı Ziyaret Ettik

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Cemil Tugay'ı Genel Başkanımız Mustafa Hüsnü Bozkurt ve GYK Üyelerimiz ile 24 Aralık 2024 tarihinde makamında ziyaret etti.